Ad Space Available
Call: 847-359-0746

Fifteenth Year of Publication | ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ | Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 15, Issue 52, December 20, 2014 | 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 | Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਹੇੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਖੋਲ੍ਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਬੇਬਾਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਹੱਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਨਾਥੂਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਤੇ ਸਾਧਵੀ ਨਿਰੰਜਨ ਜਯੋਤੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਨਫਰਤੀ ਬਿਆਨ ਅਜੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਪੀ.ਐਮ.ਓ. ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਾਰਾ 370 ਖ਼ਤਮ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਭਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਕਟਕ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਮੁਖੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਨ ਹਨ, ਜਰਮਨ ਵਾਲੇ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਜਪਾਨ ਵਾਲੇ ਜਪਾਨੀ ਹਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁਟ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਵੀ ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਐਲਾਨਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਧਰ, ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਅੰਗ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਪਿਛੋਂ 800 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ ਸਵੈਭਿਮਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਖ਼ਦਸ਼ੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗ਼ਰੂਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ-ਪੱਖੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਫ਼ਿਰਕੂ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਮੋਦੀ ਜਾਦੂ' ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਸਮਰੱਥ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖੁਮਾਰ ਸੰਘ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੂਹ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਤਵ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਵੇਗ ਦਾ ਅਸਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਧਵੀ ਵਜ਼ੀਰ ਨਿਰੰਜਨ ਜਯੋਤੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਵਾਦਤ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਲਈ ਗਾਲ੍ਹ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ, ਬਲਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਦੱਸਦਿਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਲਈ ਆਗੂ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ

ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ 'ਫਿਰਕੂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ' ਨੂੰ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਝਾੜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਦੀ ਕਾਫੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਵੀ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਤੋਂ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰੇਗੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਸੀਮਾ, ਮਰਿਆਦਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਤੇ 'ਲਛਮਣ ਰੇਖਾ' ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ।

ਮੋਦੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਪਿਛੋਂ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੇਤੇ ਆਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਰੇਡੀਓ ਉਤੇ 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸੂਬਾ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਲਜੁਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜੀ ਹੈ ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੋਸਤ ਦੀ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਹੱਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਸ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਤੋਂ ਹੈਰੋਇਨ ਤੇ ਅਫ਼ੀਮ, ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਭੁੱਕੀ, ਚਰਸ ਤੇ ਗਾਂਜਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਕਰਨ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ 60 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜਿਆ ਅਤਿਵਾਦ ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਿਫਰ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੌਮੀ ਜ਼ਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਤੇ ਸਾਝਾਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਲੰਬੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਲੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਮੋਦੀ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਧਿਰ ਦੇ ਉਪ ਨੇਤਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ' ਸਿਰਫ਼ ਇਛਾਵਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਉਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਏਜੰਡਾ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਉਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਚਾਈ ਤਬਾਹੀ ਕਾਰਨ ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ' ਸਿਰਫ਼ ਦਿਲ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਕੌਮੀ ਨਸ਼ਾ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜੋ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਨੂੰ ਅਸਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੜੀ ਹੇਠ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਰਗੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਫ਼ੀਮ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਹੈ ਜਦਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਾ ਇਸ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਲਈ ਮਨੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਬਿਊਰੋ): ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਗਾਹਕ ਹੁਣ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪੈਸਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਇਕ ਮੋਹਰੀ ਮਨੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੰਪਨੀ ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਗਾਹਕ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰੁਪਿਆ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਏਸ਼ੀਆ ਪੈਸੇਫਿਕ, ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਈਸਟ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਗਰਾਂਟ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਧੀਆ ਤਬਾਦਲਾ ਦਰਾਂ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪੈਸਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਣਗੇ। ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨੈਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਚੀਨ, ਮੈਕਸੀਕੋ ਅਤੇ ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬੈਂਕ ਐਕਸਿਸ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪੇਮੈਂਟ ਨੈਟਵਰਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਫੰਡਜ਼ ਟਰਾਂਸਫਰ (ਐਨ ਈ ਐਫ ਟੀ) ਨੈਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਮਜਬੂਤ ਸਬੰਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਐਨ ਈ ਐਫ ਟੀ ਨੈਟਵਰਕ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਰੁਪਿਆ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗਾਹਕ ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ, ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ, ਆਈ ਸੀ ਆਈ ਸੀ ਆਈ, ਐਚ ਡੀ ਐਫ ਸੀ ਅਤੇ ਐਸ ਬੀ ਆਈ ਬੈਂਕਸ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਕਰੀਬ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਤੱਕ ਸਵੇਰੇ 9 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਅਤੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀਗ੍ਰਾਮ ਇਕ ਮੋਹਰੀ ਮਨੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ 347,000 ਏਜੰਟ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਡਾਕ ਘਰ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਮੁੜ ਹਮਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਵੋਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਨੀਤ ਮਹਾਜਨ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਐਵੇਨਿਊ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੀ ਇਨੋਵਾ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਮਰਥਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਨੀਤ ਮਹਾਜਨ ਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੰਦੀਪ ਗੋਰਸੀ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਵੋਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਣਾਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਨੀਤ ਮਹਾਜਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੋ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 17 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਟਾਲਾ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਹੋਟਲ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਣਪਛਾਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮੁੜ 10 ਮਈ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਰੋਡ 'ਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇਕ ਕੌਂਸਲਰ ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਟੌਲ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ

ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦਾ ਸਰਦਾਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਖਾਲਸਾ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਇਥੇ ਹੋਏ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਰਦਾਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਐਲਾਨੇ ਪੰਜ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਸਟਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ 1947 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਜਸੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਲਾਨਾ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ 95ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸੀ।

ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਰੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਕਾਂਡ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਦੀਪ ਦੀ 2013 ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਤੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 14 ਅਕਤੂਬਰ 2007 ਨੂੰ ਈਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਇਸ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਛੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰੀਬ 38 ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 12 ਨਵੰਬਰ 2007 ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਦੀਪ ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਰਵਿੰਦਰ ਕੋਲੋਂ 250 ਗ੍ਰਾਮ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁੱਕਰ ਗਏ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਨੇ 43 ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਕਰੀਬ 13 ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ 11 ਦਸੰਬਰ, 2014 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਉਪਰ ਦਿਆਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦਿਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਪੀ ਫੰਡ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਮੋੜਵਾਂ ਐਡਵਾਂਸ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਲਦ-2 ਦੇ ਨਿਯਮ 13.13 ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਛਾਂਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਬਰਖਾਸਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਦਾ ਐਡਵਾਂਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਿਯਮ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਬਰਖਾਸਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਪੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਐਡਵਾਂਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮਾਂਵਲੀ ਜਿਲਦ-2 ਦੇ ਨਿਯਮ 13.29 ਅਧੀਨ ਜੀਪੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮੋੜਵਾਂ ਐਡਵਾਂਸ ਲੈ ਸਕੇਗਾ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਬਰਖਾਸਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਜੀਪੀ ਫੰਡ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕੋਲੋਂ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ 40 ਪੰਜਾਬੀ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਈ.ਐਸ. ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਕ ਕੌਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਕੌਮ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਇਕ ਨੇਸ਼ਨ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਨੇਸ਼ਨ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 25 ਬੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਕੇਸ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਬਿਊਰੋ): ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਉਪਰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਲਜ਼ਮ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਪੀਰੂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਚਾਰਜ ਲਿਆ, ਕੋਲ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਿਨਾ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚੋਂ ਕੇਸ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 6 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ। ਜਵਾਬ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ 6 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਾਇਆ ਪੂਰਕ ਚਲਾਨ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਨਾਲ ਧਨ ਜੁਟਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਨਾ ਪਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਧਨ ਜੁਟਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪੈਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਵਾਰੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 24 ਡਰਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸਨੂੰ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ-ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਸਿੱਕਿਮ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 48 ਡਰਾਅ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ 105 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੀ ਲਾਟਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ 250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਜੁਟਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਟਿਕਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਟਰੀ ਦੇ ਬੰਪਰ ਡਰਾਅ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਰਾਜ ਲਾਟਰੀਆਂ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਾਰੀ ਟੈਂਡਰ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਕੌਮੀ ਆਨਲਾਈਨ ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਲਾਟਰੀ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਵੀ ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਯਕੀਨੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਅਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦੀ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ (ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਵੇ) ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ।

ਪੈਨ ਇੰਡੀਆ (ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰ) ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਮੁਖੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਥੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੈਂਕ ਗਰੰਟੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਾਟਰੀ ਲਈ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਦੋ ਹੋਰ ਕੌਮੀ ਲਾਟਰੀ ਅਪਰੇਟਰ 'ਸੁਗਲ ਐਂਡ ਦਾਮਿਨੀ' ਅਤੇ 'ਮਾਰਟਿਨ ਲਾਟਰੀ' ਨੇ ਵੀ ਲਗਭਗ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਸ ਲਾਟਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਪ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੁੱਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਲਚਾਲ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ 70 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉੱਦਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਲੋਪ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਿਆਨ ਆਧਾਰਤ ਖਰੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਨੁਛੇਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਨਟੀਐਮ ਸੈਂਟਰਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਲੈਂਗੂਏਜਜ਼ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਵਰਡ ਨੈੱਟ ਆਦਿ ਲਈ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਟੀਐਮ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਕਾਲਜ, ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨ.ਟੀ.ਐਮ. ਗਿਆਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਰਾਖਵੇਂ ਹੱਕਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਸਿੱਖਿਆ, ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ, ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ਾਂ, ਈ-ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਆਦਿ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉੱਘੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਸ.ਐਲ. ਭਾਇਰੱਪਾ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਦਲੇ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ' ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੋਲਾ ਘੁਟਾਲਾ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਹਿੰਦਾਲਕੋ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਤਲਬੀਰਾ-2 ਕੋਇਲਾ ਬਲਾਕ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਲਾਟਮੈਂਟ 2005 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੋਇਲਾ ਮੰਤਰਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ) ਕੋਲ ਸੀ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਾਈ ਸੀ, ਕੋਲ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਦਿਆਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕੋਇਲਾ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਵਾਜਬ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਗੜਬੜ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕੋਇਲਾ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀ.ਐਮ.ਓ. ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਹਿੰਦਾਲਕੋ ਨੂੰ ਕੋਇਲਾ ਬਲਾਕ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਬੀ.ਵੀ.ਆਰ. ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਓ. ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੀ.ਕੇ.ਏ. ਨਾਇਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਰ ਤੱਕ ਉਹ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦਾਲਕੋ ਦੇ ਕੁਮਾਰ ਮੰਗਲਮ ਬਿਰਲਾ, ਸਾਬਕਾ ਕੋਇਲਾ ਸਕੱਤਰ ਪੀ.ਸੀ. ਪਾਰਖ, ਮੈਸਰਜ਼ ਹਿੰਦਾਲਕੋ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੰਘੀ 27 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਲਬੀਰਾ-2 ਕੋਇਲਾ ਬਲਾਕ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਬਣੇ ਬੁੱਢੇ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਬੁੱਢੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਤੱਥ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਤਾਜ਼ਾ ਪੜਤਾਲ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੜਤਾਲ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਵਿਚ 14.50 ਲੱਖ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਣ ਕਰਕੇ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਸ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਉਸ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਗਲਤ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਬੰਧਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਚਾਰਾਜੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਭਾਫ਼ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਮਰ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ 65 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 55 ਫ਼ੀਸਦੀ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਸਹੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਜੋ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਿਲਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ 45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਮੌੜ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਹਾਲੇ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ਜੋ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ।

ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਸਮਾਧੀ

ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨੇ ਉਡਾਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਂਦ

ਫਿਰ ਗੂੰਜੇ 'ਆਸ਼ੂ ਬਾਬਾ ਆਏਂਗੇ' ਦੇ ਗੀਤ

ਜਲੰਧਰ: ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੇ ਦਿਵਿਆ ਜੋਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਥਾਨ ਵਿਚ ਬੀਤੀ 29 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨੇ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਘੇਰ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਨੂਰਮਹਿਲ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਮਹੀਨਾ ਵਾਰੀ ਭੰਡਾਰੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਈ ਕਿ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਗੇ। ਡੇਰਾ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਭੰਡਾਰੇ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ 'ਆਸ਼ੂ ਬਾਬਾ ਆਏਂਗੇ' ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਤੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਡੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਭਾਵੇਂ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਡੇਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੋ, ਬਾਬਾ ਦੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੇ 10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਭਾਵੇਂ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤੇ ਜਲਦੀ ਪਰਤ ਆਉਣ ਉੱਪਰ ਤਾਂ ਅੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਬਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਡੇਰੇ ਉੱਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੀ ਦੇਹ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਡੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਹੈ।

ਮਸਲਾ ਨਿਬੇੜਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਖੁੰਝੀ ਸਰਕਾਰ

ਜਸਟਿਸ ਬੇਦੀ ਵੱਲੋਂ 18 ਮਾਰਚ ਨੂੰ 'ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ' ਕੇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ 9 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮਸਲਾ ਨਿਬੇੜਨ ਦਾ ਕਾਰਗਰ ਸਬੱਬ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਅੰਤਰਿਮ ਪਰ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ 27 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਕਾਨਨ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ 'ਵਤੀਰੇ' ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਹਿਣ ਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ 29 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆਦਿ ਤਾਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਬਾਬਤ ਸੰਜੀਦਗੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਬੈਂਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਤਾਈਂ ਵੀ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਹੀ ਦਰਜ ਹੋਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 174 ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਾਹਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਨੂਰਮਹਿਲ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੌਂ ਫਰਵਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਿਵਿਆ ਜਯੋਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਥਾਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਬੇਦੀ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ 'ਪੁੱਤਰ' ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ ਤੇ ਦਿਵਿਆ ਜਯੋਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਇਸ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਮੂਹਰੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਰੀਟਾ ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ 'ਪੁੱਤਰ' ਤੇ 'ਡਰਾਈਵਰ' ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਨੂਰਮਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ

ਤਰਨਤਾਰਨ: ਇਥੋਂ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਨੂਰਮਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਅਸਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਵਜੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਿਵਯ ਜਯੋਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਥਾਨ (ਨੂਰਮਹਿਲੀਆਂ) ਦਾ ਇਥੇ ਸਥਿਤ ਡੇਰਾ (ਆਸ਼ਰਮ) ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਨੂਰਮਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਮੁਰਾਦਪੁਰ ਸੜਕ ਸਥਿਤ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਫਵਾਹ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨੂਰਮਹਿਲੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਤਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਨਰਮਖਿਆਲੀ ਤੇ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਭੇੜ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਆਗੂ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਣਝੜੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜਨੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਵੈਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕਾਇਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੋਧਨ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਨੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਸਥਿਤੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਣਝੜੀ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਨਾਵਾ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਨੂਰਮਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਡਰਾਵਾ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਜੇਕਰ ਮਾਪੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਏਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੈਕਗਿੱਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 4-8 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ 372 ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਇਕ ਸਾਦੇ ਜਿਹੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਮੈਕਗਿੱਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਐਂਡ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸਾਇਕੋਲੋਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਇਕ ਖਿਡੌਣਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

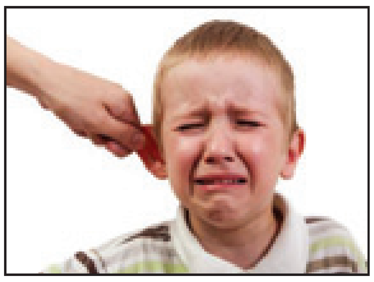

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖਿਡੌਣੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਝਾਤ ਨਾ ਮਾਰੇ। ਇਕ ਛੁਪਾਏ ਹੋਏ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਖੋਜੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਰਤ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ 372 ਵਿਚੋਂ 251 (67.5 ਫੀਸਦੀ) ਬੱਚੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਕ-ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿਡੌਣੇ ਵੱਲ ਚੋਰ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਥੋੜਾ ਘੱਟ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 167 ਭਾਵ 66.5 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਮਹੀਨਾ ਮਹੀਨਾ ਵਧਦੀ ਰਹੀ, ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਗਏ। ਟੀਮ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਝੂਠ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਧ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਜਦਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਇਹ ਸਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚ ਬੋਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੇਗੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਬੋਲਿਆ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰੁਚਿਤ ਦੇਖੇ ਗਏ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਰਤਾਓ ਮੰਨ ਕੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਤਲਵਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹੁਣ ਵੈਬਸਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਗਰੀਬ ਲਾਪਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਇਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਬੱਚੇ ਲਾਪਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਹੀਲੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਲਾਪਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਪਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਕ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗਰੀਬ ਬੱਚਾ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਘਰ ਖੰਡਰ ਬਣਿਆ

ਪਿਸ਼ਾਵਰ: ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਇਥੇ ਸਥਿਤ ਜੱਦੀ ਘਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੌਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਢਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਾਫ਼ੀ ਖਸਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੌਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮਲਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਇਸ ਜੱਦੀ ਘਰ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੌਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ।

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਮਰਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਇਹ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਘਰ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨਮਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਇਸਤਿਆਜ਼ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬਘਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਸ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਰ ਦੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਘਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਢੇਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੁੰਬਈ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬਘਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਮਲ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਰਨ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਘਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਲਈ ਕੇਸ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਘੇਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 10 ਲੱਖ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ 'ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਕੇਂਦਰ' ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜ ਸਕੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਕੁੜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅੱਗੇ ਆਤਮਦਾਹ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਪੱਲੇ ਕਾਫੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਪਈ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਗ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਾਰਨ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਉਪਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਬੀ.ਐਡ. ਤੇ ਈ.ਟੀ.ਟੀ. ਦਾ ਕੋਰਸ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਭੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਆਰ.ਟੀ.ਈ.) ਤਹਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ (ਟੀ.ਈ.ਟੀ.) ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅੱਗੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਕੰਧ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 21 ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕ ਟੀ.ਈ.ਟੀ. ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਿਰਫ 3900 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਸਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 1872 ਪੇਂਡੂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਉਪਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਟੀ.ਈ.ਟੀ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਕਲੰਕ ਧੋਣ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲ ਮੁਫ਼ਤ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਈ.ਟੀ.ਟੀ. ਪਾਸ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰੇਕ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਖਾਣ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀ.ਈ.ਟੀ. ਪਾਸ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 600 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਵਾਂਗ ਓਵਰ-ਏਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ (ਅਪਾਹਜ) ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ 1358 ਇਨਕਲੂਸਿਵ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ (ਆਈਈਵੀ) ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਣ ਭੱਤਾ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 800 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹਿਲਾ ਵਲੰਟੀਅਰ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੀ। ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਣ ਭੱਤਾ ਵਧਾ ਕੇ 12000 ਰੁਪਏ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ 4500 ਰੁਪਏ ਮਾਣ ਭੱਤਾ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨੌਕਰੀ ਉਡੀਕਦੇ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਏ ਓਵਰਏਜ਼

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਟੈੱਟ ਪਾਸ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਓਵਰਏਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ 24572 ਟੈੱਟ ਪਾਸ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 3672 ਨੂੰ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੀ। ਮੰਡੀ ਖੁਰਦ ਦੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਦੋਂ ਟੈੱਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਹ ਓਵਰਏਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਟੈੱਟ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ ਉਮਰ ਨੇ ਫਿੱਕਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਡਾਂਵਾਲਾ ਦਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਉਮਰ ਵੀ ਟਪਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਏਦਾ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਝੇ ਵਿਚ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨਿਆਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵਿਰੁਧ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਲਾਪਤਾ ਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ (ਯੂ.ਕੇ), ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਨੇ ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਾਤੀਆ ਸ਼ਰੀਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਬਾਰੇ ਯਾਦ-ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਕੈਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 14 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਸੁਣਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਗਿਣੀ-ਮਿਥੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ 10 ਜੂਨ 1982 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਜਬਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਾਇਬ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਯਾਦ-ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

Punjab Times

Established in 2000
15th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular
California
Shiara Dhindsa
661-703-6664
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395
Circulation
Harbhajan Singh
917-856-5229
Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio, Michigan, Wisconsin, Missisipi, Iowa, Arkansas, Massachusetts, Texas, Virginia, Nevada, Washington, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, New York, New Jersey, Connecticut, Oklahoma, Pennsylvania, Missouri, Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 23 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 10 ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਰਮ ਨੀਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਤਰਾਲਾ ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਇਰਾਨ, ਇਰਾਕ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਮਾੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ (ਵਿਦੇਸ਼ੀ) ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਹੇੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਖੋਲ੍ਹੇ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਇਥੇ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਸਾਧਵੀ ਨਿਰੰਜਨ ਜਯੋਤੀ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਮੁਆਫ਼ੀ ਤਾਂ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੇ ਮੁੜ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੱਦ ਲਈ ਭਵਿੱਖਤ ਖਤਰੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵੱਲੋਂ 25 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਮੌਕੇ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਮੁਸਲਿਮ-ਈਸਾਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਗਰਦਾਨਦਿਆਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂਜਾ ਗਰੁਪ ਨੇ ਲੰਡਨ ਦੀ ਓਲਡ ਵਾਰ ਆਫਿਸ ਇਮਾਰਤ ਖਰੀਦੀ

ਲੰਡਨ: ਹਿੰਦੂਜਾ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਸਪੇਨ ਦੀ ਸਨਅਤੀ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਵੱਕਾਰੀ 'ਓਲਡ ਵਾਰ ਆਫਿਸ' ਇਮਾਰਤ ਖਰੀਦ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਿੰਸਟਨ ਚਰਚਿਲ ਦਾ ਦਫਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਉੱਘੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਐਸ.ਪੀ. ਹਿੰਦੂਜਾ ਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਹਿੰਦੂਜਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਜਾ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਓਬਰਾਸਕੋਨ ਹੁਆਰਤੇ ਲੈਨ ਡਿਸੈਰੋਲੋਸ' (ਓਐਚਐਲਡੀ) ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਖਰੀਦੀ ਹੈ। ਲੰਡਨ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਹੁਣ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਹਾਲ ਤੇ ਸਪਾਅ ਤੇ ਫਿਟਨੈੱਸ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਮੋਦੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਪਿਛੋਂ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੇਤੇ ਆਇਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤੇਵਰ ਕਾਫੀ ਬਦਲੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਹੋੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਰੜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵੀ ਮਦਦ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਿਰਫ ਭਾਜਪਾ ਸਿਰ ਬੱਝਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿੱਢੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲੋਂ ਮਦਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵੇਂ ਚੌਕੰਨੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਯਾਕੂਬ ਮੇਮਨ ਦੀ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਰੋਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਅਬਦੁਲ ਰਜ਼ਾਕ ਮੇਮਨ ਦੀ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੇਮਨ ਨੂੰ 1993 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਲੜੀਵਾਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਟਾਡਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਸਫੋਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੇਮਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 10 ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਦੇ ਜੁਰਮ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਸਮੇਤ 10 ਕਾਬੂ

ਦੁਬਈ: ਸ਼ਾਰਜਾਹ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀਆਂ ਸਮੇਤ 10 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਗਲਫ ਨਿਊਜ਼' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 10 ਜਣਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਗਰੋਹ ਸ਼ਾਰਜਾਹ ਦੇ ਸਨਅਤੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸ਼ਰਾਬ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵੇਚੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਫੜੇ ਗਏ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਕਹਿਰ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਥਾਰ ਪਾਰਕਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 11 ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ 300 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

'ਡਾਨ' ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਜਾਣਾ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ, ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਭਾਰ ਘੱਟ ਹੋਣਾ, ਸਾਹ ਲੈਣ 'ਚ ਦਿੱਕਤ, ਨਿਮੂਨੀਆ, ਆਮ ਰਵਾਇਤੀ ਦਾਈਆਂ ਹੱਥੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਤੇ ਪੇਚਿਸ਼ ਆਦਿ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਦਾ ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਮਾਰੂਥਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਇਮ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਿੰਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ 118 ਬੱਚੇ ਨਵਜੰਮੇ (ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ), 82 ਦੋ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਤੇ 28 ਬੱਚੇ ਡੇਢ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਤੇ 29 ਬੱਚੇ 8 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਥਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਖਾਸਕਰ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚੇਤਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਔਸਤਨ ਅੱਠ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ 'ਤੇ ਪਰਦਾਪੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮੀਡੀਆ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਊਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਊਰਜਾ, ਫੈਟ ਤੇ ਹੋਰ ਕੈਲਰੀ ਵਾਲਾ ਪੋਸ਼ਕ ਭੋਜਨ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਥਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿਰਚ ਤੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਮਾਲ-ਡੰਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਐਤਕੀਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਬਿਊਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਥਾਰ ਲੋਕਾਂ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਖੁਰਾਕ ਇਹ ਲੋਕ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਹੁਣ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗਰਭਵਤੀਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਂ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਨਾਂਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ। 22000 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਚ ਫੈਲਿਆ ਥਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਇਕ ਤਾਂ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਇਥੇ ਸਿੰਜਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੀਂਹ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਖੇਤਰ, ਔਖੇ ਰਾਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਂਮਾਤਰ ਹੀ ਹਨ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਥਾਰ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੰਧ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਥਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਲਗਪਗ ਨਾਂਹ ਵਰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਥਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਅਸਰ ਰਿਹਾ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਭੀੜ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਤਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੀੜ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹਵਾਲਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਬਣਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਤਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਬੰਦੀ ਹੀ ਲੱਭੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਘਟਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 12889 ਬੰਦੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 1707 ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੀ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਬੰਦੀ ਲੱਭਿਆ ਜੋ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਬਣਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਸ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲੇਗਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ

ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁੱਲ 26790 ਬੰਦੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 12490 ਬੰਦੀ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦਾ 47 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ 12490 ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 8290 ਹਵਾਲਾਤੀ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ 4200 ਸਜ਼ਾ ਯਾਫਤਾ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 14300 ਬੰਦੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 7800 ਹਵਾਲਾਤੀ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 16090 ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁੱਲ ਦਾ 60 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਬਹੁਤਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਇਸ ਵੇਲੇ 18685 ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 26790 ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ 73 ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੰਦੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 94 ਸਿਵਲ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਬੰਦੀ ਹਨ। 1585 ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਬੰਦੀ ਹਨ। ਬਠਿੰਡਾ, ਮਾਨਸਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਬੰਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿਚ 1600 ਹੋਰ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਨਵੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਰਾਜਪਾਲ ਮੀਨਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹਵਾਲਾਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਬਣਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਲਗਾ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ 'ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 27 ਬੰਦੀ ਅਜਿਹੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਡੇਢ ਲੱਖ ਤੋਂ 3.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਬੰਦੀ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 14 ਬੰਦੀ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਦੋ ਦਰਜਨ ਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਵਿਚ ਚੱਲਿਆ। ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ 3.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪਏ ਜਦੋਂਕਿ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਮੁਕਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸੁਪਰੀਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਛੇਕ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ 2.99 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਇਆ। ਮੁਕਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ 13.14 ਲੱਖ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਕੋ ਬੰਦੀ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਬੀਤੇ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ 6.02 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦੋ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ 2.88 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਲਾਜ 'ਤੇ 3.62 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਰਾਜਨ ਕਪੂਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦੀ ਦੀ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜ ਬੰਦੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੈਦੀ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚਾ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਨੇ 6.84 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆਂ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਾਲ 2013 ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਦੇ 888 ਮਾਮਲੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਥੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਭਾਵ ਇਕ ਜਨਵਰੀ 2014 ਤੋਂ 30 ਨਵੰਬਰ 2014 ਤੱਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ 919 ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਹੋਏ। ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਆਏ ਸਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 20 ਲੜਕੀਆਂ/ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ 24 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 354 ਤਹਿਤ ਛੇੜਛਾੜ ਦੇ 1041 ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਹੋਏ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਰਜ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ 990 ਰਹੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ 'ਨਿਰਭੈ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਾਂਡ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸੁਰਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ।

ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਿਰਭੈ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਾਂਡੋ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚਲੇ ਅੰਕੜੇ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਸ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ। ਨਿਰਭੈ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 'ਮਹਿਲਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮਾਂਡੋ ਦਸਤਿਆਂ' ਦੀਆਂ ਤਾਇਨਾਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ 1091 ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 3200 ਮਹਿਲਾ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਫੈਦ ਸਕੂਟਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। 3-4 ਮਹੀਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋ ਗਏ।

ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਦੀਆਂ 'ਉਚ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ' ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਇਨਾਤੀਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਾਂਡੋ ਦਸਤਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ 501 ਲੜਕੀਆਂ/ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਮਾਰਕੁੱਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਲਾਂਡਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾ ਕਮਾਂਡੋ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣਗੇ।

ਉਂਜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ 181 ਨੰਬਰ ਦੀ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਈਆਂ ਕੁੱਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 52 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਤੇ 81 ਫ਼ੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਸ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਤਹਿਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਗਰਾਫ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ /ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਕਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 5-5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਕੇਤ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ 3325 ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 2733 ਇਕੱਲੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ।

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੱਰੀ ਕੁੱਕ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤਜ਼ਰਬੇਕਾਰ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੱਰੀ ਕੁੱਕ, ਵੇਟਰ, ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜੋੜੇ (ਪਤੀ-ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਪਹਿਲ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਫੋਨ: 757-240-9348

50-51

ਚਕਰ ਦੇ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਅਜਮੇਰ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਟੋਰਾਂਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਸੌਕਰ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਿਆ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਵਲੈਤੀਏ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਲੰਘੀ 15 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਉਹ ਛੇ ਹਫਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਚਕਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਵਾਪਸ ਟੋਰਾਂਟੋ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਹੈ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੱਧੂ ਪਿੰਡ ਚਕਰ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ 'ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਚਕਰ' ਪੁਸਤਕ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜਿਊੜਾ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਿਆਦਿਲ ਦਾਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰੜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਕ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਲੀਆਂ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ, ਸੀਵਰੇਜ ਦੀਆਂ ਪਾਈਪਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ, ਹੌਦੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਂਝੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

Korma Sutra cuisine of India

Overland Park, Kansas

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

ਓਵਰਲੈਂਡ, ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 913-269-5727

51-2

bbc

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਹਾਲ ਬਾਰੇ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ...

ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ, ਪਰ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ

ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਧ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਹੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਸੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਮੁਚੱਲਕੇ ਉਪਰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਭਾਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅੱਧਾ ਵਕਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੱਲ 1994 ਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਲਖਨਊ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਲਈ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਬਰਨਾਲਾ 24 ਘੰਟੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਅੱਕ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅਮੀਨਾਬਾਦ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਘੁੰਮਣ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਉਪਰ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ' ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਉਹ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗ ਗਈ। ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਕਈ ਘੰਟੇ ਚੱਲੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਇਹ ਆਪਬੀਤੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਟੋਰੀ ਆਫ ਐਨ ਐਸਕੇਪ' ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਬਰਨਾਲਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਖਨਊ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀ ਐਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਾਤੀ ਮੁਚੱਲ ਕੇ ਉਪਰ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਸਿਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਿਹੜੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਤਾਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ 74 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕੈਦੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤਕ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਕੀਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

ਜੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 4,11,992 ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2,78,508 ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ 67.6 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਐਸਾ ਕੈਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲਟਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 3113 ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 83,518 ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਜਿਥੇ 34708 ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 312529, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 27449 ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 27400 ਕੈਦੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਲਗਭਗ 60 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਯਾਫ਼ਤਾ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦੀ

ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੀੜ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 6,070 ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹੈ , ਪਰ ਇਥੇ 15,840 ਕੈਦੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਿਛੜੇ ਤਬਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਚੀਦਰਜ ਜਾਤਾਂ, ਸੂਚੀਦਰਜ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਪਿਛਲੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੀ ਖੋਜਕਾਰ ਨੁਸਰਤ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲੋਂ 118.4 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਧੇਰੇ ਕੈਦੀ ਇਥੇ ਤਾੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।"

ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ

ਉਂਜ, ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 4,11,992 ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਆਬਾਦੀ ਸਿਰਫ਼ 1391 ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮਹਿਜ਼ 3,47,859 ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਘੇ ਚਾਰ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਦਸੰਬਰ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਆਪਣੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਜੋ ਕਾਫ਼ੀ ਵਕਤ ਕੈਦ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ) ਦੀ ਧਾਰਾ 436-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੰਭਾਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅੱਧਾ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਮੁਚੱਲਕੇ ਉਪਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਟਕਾਊ ਕਾਨੂੰਨ ਅਮਲ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ।

ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹਤ

ਨੁਸਰਤ ਖ਼ਾਨ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਇਕ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 436-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਉਪਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਦਰਮਿਆਨ 2013 ਵਿਚ 13 ਲੱਖ 95,994 ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਐਸੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਏ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੰਭਾਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅੱਧਾ ਵਕਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਤਕ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਮੁਚੱਲਕੇ ਉਪਰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਜੀ. ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ-ਯਾਫ਼ਤਾ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਬੰਦੀਆਂ ਲਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਐਸੇ ਇਮਕਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਖ਼ਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।"

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 65ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਮਾਜੀ ਕਾਰਕੁਨ ਪਲਾਸ਼ ਬਿਸਵਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਨਿਤਾਣੇ ਤਬਕੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜਾਂ ਪਿਛੜੇ ਵਰਗ ਤੋਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਹੀ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਇਹੀ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ।" ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਹਿਮ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਰੀਅਰ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਟੱਬਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਮੁਹੰਮਦ ਆਮਿਰ ਖ਼ਾਨ ਪਾਇਲਟ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਵਾਬਾਂ ਦੀ ਉਡਾਣ ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆ ਡਿਗੀ। 14 ਵਰ੍ਹੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਆਮਿਰ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲਈ ਦਵਾ ਲੈਣ ਖ਼ਾਤਰ ਘਰੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਆਮਿਰ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਉਪਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ, ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਛੇੜ ਵਰਗੇ ਸੰਗੀਨ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ।

18 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 19 ਮਾਮਲੇ

18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਦੇ ਗਲ 19 ਮਾਮਲੇ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੰਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਸੀ। 1998 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ 2012 ਤਕ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਫਰਵਰੀ 2012 ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖ਼ਵਾਬ ਵੀ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਇਸ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਉਸ ਦੀ ਅੰਮੀ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਮਿਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬੇਕਸੂਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਣਮੋਲ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁੜ-ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੌਣ ਲਵੇਗਾ? ਆਮਿਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਤਮਾਮ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਯਕੀਨ-ਦਹਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ

ਆਮਿਰ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੇਕਸੂਰ ਦੇਖਿਆ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਲ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 28.5 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਕੈਦੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ; ਜਦਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਮਹਿਜ਼ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ।

ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਸੰਬਰ 2013 ਤਕ 19.7 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 4.5 ਫ਼ੀਸਦੀ, ਜਦਕਿ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 4.3 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਅੰਕੜੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 5.4 ਫ਼ੀਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, 1.6 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਿੱਖ ਅਤੇ 1.2 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਈਸਾਈ ਕੈਦੀਆਂ ਉਪਰ ਹੀ ਜੁਰਮ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ 14 ਫ਼ੀਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, 2.8 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਿੱਖ ਅਤੇ 3 ਫ਼ੀਸਦੀ ਈਸਾਈ ਕੈਦੀ ਫ਼ਿਲਹਾਲ ਅੰਡਰ-ਟਰਾਇਲ ਹਨ।

ਖ਼ਾਲਿਦ ਮੁਜਾਹਿਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਬਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਿਹਾਈ ਮੰਚ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ੋਇਬ ਇਸ ਵਕਤ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਇਕ ਦਰਜਨ ਨੌਜਵਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘ ਗਏ। ਸ਼ੋਇਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਰਚਿਤ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਖ਼ਾਲਿਦ ਮੁਜਾਹਿਦ ਅਤੇ ਹਕੀਮ ਤਾਰਿਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਿਮੇਸ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਦੋਵੇਂ ਮੁਸਲਿਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਦੱਸਿਆ। ਖਾਲਿਦ ਮੁਜਾਹਿਦ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੌਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਲੇਕਿਨ ਹਕੀਮ ਤਾਰਿਕ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ।

23 ਨਵੰਬਰ 2007 ਵਿਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਲਖਨਊ, ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਅਤੇ ਵਾਰਾਨਸੀ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਦਿਨ ਵਿਚ 25 ਮਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੜੀਵਾਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 18 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲਿਦ ਮੁਜਾਹਿਦ ਅਤੇ ਹਕੀਮ ਤਾਰਿਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਉਤਰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬੱਚੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਥੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਲੂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸਾਲ 2014-15 ਵਿਚ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਦਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਕਟੌਤੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਨਸ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਾਖਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਾਖਲਾ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ, ਮਾਨਸਾ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 50 ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲ ਦਰਸਾਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕੂਲ 20 ਤੋਂ 350 ਤੱਕ ਘਟੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਘਾਟੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਹਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਦਰ ਦੋ ਤਰੀਕੀਆਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ 'ਈ-ਪੰਜਾਬ ਵੈੱਬਸਾਈਟ' ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ 'ਯੂ-ਡਾਈਸ' ਨਾਮੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲਾ ਦਰਾਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕੂਲ 11 ਤੋਂ 193 ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਤਰੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਦਾਖਲਾ ਦਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 274 ਦਰਸਾਈ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 81 ਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ (ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ) ਨੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਕੂਲ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਇਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਦਰ ਘਟਣ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੱਚੇ ਆਂਗਨਵਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਦਰ ਘਟੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਧਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਿਚ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਦਾ ਬਦਲਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਣਖ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦਿਲ-ਕੰਬਾਊ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਦੇ ਝੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋੜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੇ 55 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਵਾਕਿਆ ਝੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅਠਾਰਾ ਹਜ਼ਾਰੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਮਲਕਾਣਾ ਮੋੜ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ। 'ਡਾਨ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਧਵਾ ਗੁਲਾਮ ਫਾਤਿਮਾ ਤੇ ਫਜ਼ਲ ਰੱਜ਼ਾਕ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਝੰਗ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੇ ਘਰ ਨੌਂ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਚਾਈਂ-ਚਾਈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਹੋਣੀ ਨੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਣ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 8ਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਦੇਸ਼

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਕ ਖੁਫੀਆ ਥਿੰਕਟੈਂਕ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੰਸਾਰ ਦਾ 8ਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਖਤਰਨਾਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਇਰਾਕ ਦਾ ਹੈ। ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਆਧਾਰਿਤ ਕੰਪਨੀ ਇੰਟਲਸੈਂਟਰ ਵੱਲੋਂ ਕੰਟਰੀ ਥਰੀਟ ਇੰਡੈਕਸ (ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਖਤਰੇ ਦਾ ਸੂਚਕਅੰਕ) ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਰੈਂਕਿੰਗ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 30 ਦਿਨ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਤੇ ਬਾਗੀਆਂ ਤੋਂ ਸੰਕਟ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਭੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹੈ ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਦਾ ਸਫੈਦ ਰੰਗ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡ ਰਹੇ ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਕਣਾਂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਤਾਜਮਹਲ ਬਦਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਚਮਕਦਾਰ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਭੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਰਜੀਆ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਆਫ ਅਰਥ ਤੇ ਐਟਮੌਸਫੇਰਿਕ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਾਈਕਲ ਬਰਗਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤਾਜਮਹਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਇਓਮਾਸ ਤੇ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ, ਤੇਲ ਬਾਲਣ ਜਲਣ ਨਾਲ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਬਨ ਕਣ ਤੇ ਧੂੜ ਬਦਰੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਰਜੀਆ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਨਪੁਰ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸੰਸਥਾਨ, ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਸਰਵੇਖਣ ਤੇ ਵਿਸਕਾਨਸਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਟੱਡੀ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮੁਮਤਾਜ ਮਹਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਜਮਹਲ ਦਾ 115 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਗੁਬੰਦ ਤੇ 130 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਮਿਨਾਰ ਹਨ। ਇਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ 1983 ਵਿਚ ਯੂਨੈਸਕੋ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਸਥਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਦਰੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਰਾਬਾਂਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 12 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ

ਮਾਇਆਵਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 14 ਮਾਰਚ 2008 ਨੂੰ ਖਾਲਿਦ ਮੁਜਾਹਿਦ ਅਤੇ ਹਕੀਮ ਤਾਰਿਕ ਦੇ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ' ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 31 ਅਗਸਤ 2012 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ-ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਆਈ ਕਿਤਾਬ 'ਕਾਫਕਾ ਲੈਂਡ' ਦੀ ਲੇਖਕਾ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸੇਠੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ: "ਮੁਲਕ ਦਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਜਸਟਿਸ ਸਿਸਟਮ ਹੀ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ 20-20 ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਾਰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਫ ਸਿਵਿਲ ਰਾਈਟਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਖਲਾਕ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਵੀ ਹੈ। ਅਖਲਾਕ ਅਹਿਮਦ 2012 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਐੱਚ.ਐੱਲ. ਦੱਤੂ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੀ.ਕੇ. ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 1994 ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਵਾਕਿਆ ਦੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਤਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਐੱਨ.ਸੀ.ਆਰ.ਬੀ. ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ 2013 ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤਕ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਦਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸੀ।

ਐੱਨ.ਸੀ.ਆਰ.ਬੀ. ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 65 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕੈਦੀ ਸੂਚੀਦਰਜ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਸੂਚੀਦਰਜ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਿਛੜੇ ਵਰਗਾਂ (ਓ.ਬੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐੱਸ.ਸੀ. 21.7 ਫ਼ੀਸਦੀ, ਐੱਸ.ਟੀ. 11.5 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. 31.6 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਕਾਰਕੁਨ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, "ਇਹ ਜਾਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਿਛੜੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ। ਇਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।"

ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ

ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਾ ਮਹਿਜ਼ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਆਲਮ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਲੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿਤਾਬ 'ਕਲਰਜ਼ ਆਫ ਦ ਕੇਜ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਰੁਣ ਫਰੈਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਜੋ ਤਬਕਾ ਲੁੱਟਿਆ-ਪੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਉਸੇ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੈ।" ਫਰੇਰਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੁਰਮ ਕਰਨ, ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਰਥਿਕ ਥੁੜ੍ਹ ਵੀ ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਅਫ਼ਸਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਗਿਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, "ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਗ਼ਰੀਬੀ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ, ਵੱਡੇ ਟੱਬਰ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਗੈਰਾ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ।"

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਵਿਚ ਫੜੇ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੇਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਹੋਏ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਇਮਰਾਨ ਕਿਰਮਾਨੀ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹੰਦਵਾੜਾ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 34 ਸਾਲਾ ਇਰਮਾਨ ਕਿਰਮਾਨੀ ਨੂੰ 2006 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈੱਲ ਨੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਮੰਗੋਲਪੁਰੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਪਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਮਰਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਮਰਾਨ ਨੇ ਜੈਪੁਰ ਤੋਂ 'ਏਅਰਕਰਾਫਟ' ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ, ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਵਾਪਸ ਲਿਆਵੇਗਾ?" ਇਮਰਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਦਮਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਵਕਤ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਦੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਕੀਮਤੀ ਵਕਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।" ਇਮਰਾਨ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਮਦਦ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਖ਼ਾਤਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਫਾਰੂਕ ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਾਨ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਫਾਰੂਕ ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵੀ 19 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਨ ਉਪਰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੰਤਨਾਗ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰੂਕ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ 23 ਮਈ 1996 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਵਕਤ 30 ਸਾਲਾ ਫਾਰੂਕ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਜੂਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਜਪਤ ਨਗਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਜੈਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੈਪੁਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜੈਪੁਰ ਦੀ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਾਰੂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਵਜੋਂ ਇਕ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਵੀ ਗਵਾਉਣੀ ਪਈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਵਿਚ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚੇ ਗਏ, ਜਦਕਿ ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ 12 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਆਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 2000 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ ਉਪਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਫਾਰੂਕ ਦੀ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, "ਜਿਸ ਦਿਨ ਫਾਰੂਕ ਦੇ ਅੱਬਾ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖੀ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਬੇਟਾ ਤਾਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹੇ 19 ਸਾਲ ਕੌਣ ਵਾਪਸ ਦੇਵੇਗਾ।"

ਮਕਬੂਲ ਸ਼ਾਹ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਲਾਲ ਬਜ਼ਾਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਕਬੂਲ ਸ਼ਾਹ 2010 ਵਿਚ 14 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ 1996 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ਼ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਮਕਬੂਲ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਮਕਬੂਲ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਿਨ ਕੱਟਣੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ 14 ਸਾਲ ਤਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਕਸੂਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਦੇਵਾਂ?"

ਉਸ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਮਰ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੜ-ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਹਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਹਿਰ ਮਚਾਇਆ

ਪਿਸ਼ਾਵਰ: ਆਤਮਘਾਤੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਇਕ ਆਰਮੀ ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਕੇ 132 ਬੱਚਿਆਂ ਸਣੇ 141 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 130 ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਖ਼ੈਬਰ ਪਖ਼ਤੂਨਖਵਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਰਵੇਜ਼ ਖੱਟਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੀਮ ਫ਼ੌਜੀ ਦਸਤੇ ਫਰੰਟੀਅਰ ਕੋਰ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਛੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਾਵਰ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਵਾਰਸਾਕ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਆਰਮੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਫਾਇਰਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 132 ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾ ਅਤੇ ਇਕ ਫ਼ੌਜੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 130 ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਰਬੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਲਾਸ ਰੂਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ 'ਚੋਂ ਬਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਲੰਮੀਆਂ ਦਾਹੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਲਵਾਰ-ਕਮੀਜ਼ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਅਰਬੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਲਗਪਗ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਛੇ ਹਮਲਾਵਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਉਡਾ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖਟਕ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਦਿਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੋਗ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨਸਾਨੀ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਗ਼ਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਵਾਰਸਾਕ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੇਂਟ ਮੇਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਸੀ। ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਲਗਪਗ 500 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਿਛਲੇ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਬਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ ਜਿਸ ਦੀ ਖ਼ੈਬਰ ਪਖ਼ਤੂਨਖਵਾ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਦੇ ਮੁਖੀ ਇਮਰਾਨ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਨੋਬੇਲ ਅਮਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਕੈਲਾਸ਼ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਆਹ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਨੋਬੇਲ ਅਮਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫ਼ਜ਼ਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗ਼ਮਗੀਨ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਕਾਨਵਾਈ ਜਦੋਂ ਰਿੰਗ ਰੋਡ ਉਪਰੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦਾ ਵਾਹਨ ਲੰਘਣ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਉਧਰ, ਫ਼ੌਜ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਕੂਲ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਰਜਮਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਉਮਰ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਸਕੂਲ ਉੱਤੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਦਰਦ ਅਸੀਂ ਹੰਢਾਅ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਦਰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ।" ਖ਼ੁਰਾਸਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਫ਼ੌਜ, ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ, ਉਹ ਵੀ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ: ਨਵਾਜ਼

ਪਿਸ਼ਾਵਰ: ਆਰਮੀ ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਇਰਤਾਪੂਰਨ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਫ਼ੌਜੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਪੁੱਜੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜ਼ਰਬ-ਏ-ਅਜ਼ਬ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨਾਲ ਫੋਨ ਵਾਰਤਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਕਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਘੋਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ, ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਘੋਲ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਇਸ ਘੜੀ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਹਿਸ਼ੀਪੁਣੇ ਨਾਲ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਰਗਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਤੇ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ 20 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਚੋਣਾਂ 25 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ 20 ਅਤੇ 25 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੋ ਗੇੜਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਟਲਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਸੂਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ 6 ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਬਠਿੰਡਾ, ਮੋਗਾ, ਮੁਹਾਲੀ, ਫਗਵਾੜਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ, ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 5 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ।

ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 123 ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀਆਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ 129 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ 95 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਅਮਲ ਫਰਵਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਗਠਜੋੜ ਅਧੀਨ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅਹਿਮ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਰਾਮਪਾਲ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਹੋਰ ਕੱਸਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਦਾਲਤੀ ਹੱਤਕ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਤਲ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰਾਮਪਾਲ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਕੱਸਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਲੋਕ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਵੀ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤੀ ਹੱਤਕ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਐਮ. ਜੈਪਾਲ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਨੋਟਿਸ ਵਜੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਖਿਝ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਪੈਂਫਲਿਟ ਵੰਡ ਕੇ ਕੂ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ।

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ੌਰੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਬੰਧਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੇ.ਐਸ. ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਕੀਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਦਾਲਤੀ ਸਵੈ-ਨੋਟਿਸ' ਵਜੋਂ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੱਤਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁਣ ਆਉਂਦੀ 16 ਫ਼ਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਕੇਂਦਰੀ ਯੁਵਕ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡ ਦੇ ਪਸਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲੈਣਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਮੈਚਿਓਰ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਹੈ।

ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਓਲੰਪਿਕ ਸਪੋਰਟ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣਗੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਇਸ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਐਂਟੀ ਡੋਪਿੰਗ ਲਈ ਵੀ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਉਚਾਣ ਵੀ। ਖੇਡ ਨੂੰ ਪਰੋਮੋਟ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਹੈ।

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਤੇ ਅੰਨ ਪਾਣੀ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦਾ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਅਨੇਕ ਖਰਚੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ 'ਤੇ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਗਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖੰਨਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਮੈਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਖੰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮਕਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ। ਸੈਂਕੜੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪੈਕ ਕਰ ਕੇ ਖੰਨਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਲੰਗਰ ਖੁਆਉਣਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆਇਆ ਜਾਵੇ। ਖੰਨਾ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮੈਚਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਟੈਂਟ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਰਈਸਾਂ ਨੂੰ ਵਗਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਲੰਗਰ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਲਈ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕਾ ਕੇ ਪੈਕ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਪਲੀਤਾ ਲਾਉਣ ਤੁਰੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਆਗਰੇ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਭਗਵੇਂ ਚੋਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਦਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ 'ਹੇ ਰਾਮ' ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਉਣ। ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹੋ ਸਾਧੂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੌਡਸੇ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਹੰਗਾਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਤੇ ਮੁਆਫੀਆਂ ਮੰਗ ਕੇ ਛੁੱਟਿਆ ਸੀ।

ਧਰਮ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਲਈ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਧਮਕਾਉਣ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਗਲਤ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਉਸ ਮੁਹਿੰਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਰੌਲੇ ਨੇ ਇਸ ਹਫਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਚੋਖਾ ਵਕਤ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਟਾ ਫਿਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਗਏ, ਪਰ ਜਿਸ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਾਗਲਖਾਨਾ ਜਿਸ ਆਗਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਮ ਪੈਂਦੀ ਤੱਕ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਦੋ ਸੌ ਜਣਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਾਇਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੋੜ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣਗੇ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਭੜਕ ਪਈ।

ਹਿੰਦੂਤੱਵ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਕਦੀ ਇਹ ਧਰਮ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੱਬੇ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵਡੇਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਕੋਈ ਏਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸੱਚ ਬਾਰੇ ਕਿਹੜੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਗੂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਖੋਜੀ ਨਾਸਤਿਕ ਬਣ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟਣੀ ਹੈ? ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਸਤਿਕ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਓੜਕ ਵੀ ਉਲੰਘਦੇ ਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬਣਦੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ ਦੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉਂਜ ਵੀ ਫਿਰਕੂਪੁਣੇ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਲੋਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਉਥੇ ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਅਪਨਾਏ ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੜਕਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੜਕੀ।

ਅੱਜ ਸੁਨੀਤਾ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਨੀਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਗਵਰਨਰ ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੇ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬਣ ਹੈ। ਨਿੱਕੀ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਕੱਟੜਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਨਿੱਕੀ ਭਾਰਤ ਆਈ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਗਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਵੀ ਸੀ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਉਥੇ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲੀ ਕਿਰਪਾਨ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਵੱਗਿਆ ਕਿਹਾ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੋੜੀ। ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ।

ਨਿੱਕੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਵਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਤੇ ਸਨਾਤਨੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਨੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਚੁੱਕਦੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਗਲ ਅੰਗੂਠਾ ਦੇਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਵਫਾਦਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਮਿਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਹਫਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਆਗਰੇ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਭਗਵੇਂ ਚੋਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਦਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ 'ਹੇ ਰਾਮ' ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਉਣ। ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹੋ ਸਾਧੂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੌਡਸੇ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਹੰਗਾਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਤੇ ਮੁਆਫੀਆਂ ਮੰਗ ਕੇ ਛੁੱਟਿਆ ਸੀ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੀ ਹਿੰਦੂ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੰਗਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਸ ਉਤੇ ਕੋਈ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਦੰਗੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਅਗਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਪੰਦਰਾਂ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਉਤਾਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਤਿਰੰਗਾ ਝੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਈ ਮਾੜੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਦਾ ਮੱਤਭੇਦ ਸੀ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਗਾਂਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲਣ ਤੱਕ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ 'ਹੇ ਰਾਮ' ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਹੇ ਰਾਮ' ਤੋਂ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੌਡਸੇ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਸਾਧੂ ਨੇ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਮਰ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੱਚੀ ਛੱਡ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਟਿਆਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁੰਡੇ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਰਸੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਓ-ਧੀ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵੀ ਹੋਈ। ਧੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸੈਕੂਲਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਉਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ, ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਔਲਾਦ, ਦੀਨਾ ਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਧੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਸੈਕੂਲਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਬੰਬੇ ਡਾਈਂਗ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨੁਸਲੀ ਵਾਡੀਆ ਉਸੇ ਦੀਨਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦਾ ਦੋਹਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਘਟੋ-ਘਟ ਤਿੰਨ ਰਾਜਸੀ ਟੱਬਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜੀਅ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੈਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਗਿਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅੱਗੇ ਰੋਣਾ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਖੌਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਧਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਪਲੀਤਾ ਲਾਉਣ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਈ, ਹਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਰਦੂ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ ਕਿ 'ਵੋ ਵਕਤ ਭੀ ਦੇਖਾ ਤਾਰੀਖ ਕੀ ਘੜੀਓਂ ਨੇ, ਲਮਹੋਂ ਨੇ ਖਤਾ ਕੀ ਥੀ, ਸਦੀਓਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਈ।' ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਠੇਡਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
National Truck Driving School
*ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਰ ਬਣੋ
ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ
ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

Call For Special Price
Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-419-5058
1816 Main Ave., Secramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 20 ਦਸੰਬਰ 2014

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਡੋਰੀਆਂ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਫੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ, ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ 'ਆਪਣੀ' ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਰਤਾ ਕੁ ਫੇਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਪਲਾਈ ਰੂਟ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਹੁਣ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਸਫਾਈ ਦੇਈ ਜਾਣ, ਇਕ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ; ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਿਸਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਹਮਾਇਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ। ਬੱਸ, ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ ਦੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਪੁੱਠੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਬਾਦਲਾਂ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੂਬਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਭਾਈਵਾਲ ਅੱਗੇ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ 95ਵਾਂ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਆਪਣਾ, ਨਿਆਰਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। 1920 ਵਿਚ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਮੁਕਾਮ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਦਲ ਦੀ ਕਮਾਨ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟਦੀ-ਘਟਦੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਚਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਲੀਡਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਪ-ਹੁਦਰੇਪਣ ਉਤੇ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਉਭਾਸਰਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸਿਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਗਿਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚੋਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੇ ਮਾਦੇ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਣ ਕਰ ਕੇ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧੜਾ ਵੀ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਜਾਰੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਦਰਦ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਲੀਡਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ, ਗਰਮ ਜਾਂ ਨਰਮ ਧੜੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਖੀ, ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਿਸੇ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਏਜੰਡਾ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਿਰੋਲ ਫਿਰਕੂ ਰੱਥ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਰੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੂਜੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਆਗੂ ਭਾਵੇਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ, ਖਾਸ ਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਦਾਈਆ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕਥਿਤ ਨ੍ਹੇਰੀ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਅੱਖ ਹੁਣ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਉਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2016 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ, ਭਾਵ 2017 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੇਖਣ/ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ ਜੇਤੂ ਰੱਥ ਨੂੰ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਠੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ!

ਫੰਡ 'ਕੱਠਾ ਕਰਨੇ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾ ਲੈ ਕੋਈ, ਵਿਰਸੇ ਦੀ 'ਸੇਵਾ' ਵਾਲਾ ਫੱਟਾ ਲਟਕਾਈ ਜਾਹ।
ਚਾਚੇ, ਤਾਏ, ਮਾਮੇ, ਸਾਲੇ ਫਿੱਟ ਕਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, 'ਕੌਲੀ ਚੱਟ' ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਈ ਜਾਹ।
'ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਰੋਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ!' ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਰਾਗਣੀ ਗਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਹ।
ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲਾ, ਟਾਵਾਂ ਟਾਵਾਂ ਬਿਆਨ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਛਪਵਾਈ ਜਾਹ।
ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੇੜ੍ਹ ਸੱਦੀ ਜਾਈਂ ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ, ਲੋਈਆਂ ਗਲਾਂ 'ਚ ਪਾਈ ਤੇ ਪੁਆਈ ਜਾਹ।
ਖਾਈ ਜਾਹ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਪਾ ਕੇ, ਕੋਠੀਆਂ ਤੇ ਕਾਰਾਂ, ਜਾਇਦਾਦ ਤੂੰ ਬਣਾਈ ਜਾਹ!

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼

ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਲੇਖਕ ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਤੌਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਤੱਤੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਡਟ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਅਹਿਮ ਪੁਸਤਕ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਟਰਗਲ' ਲਿਖੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੌਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਆਨਲਾਈਨ ਪਰਚੇ www.punjabupdate.com ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ 95ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਸਿਵਸ ਮੌਕੇ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-97797-11201

14 ਦਸੰਬਰ 1920 ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਧਾਰਮਿਕ-ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਮਿੱਥ ਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਖਾਸਾ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ 14 ਦਸੰਬਰ 2014 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹਾਂ ਬਦਲਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਖਾਸਾ ਵੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਜਾਰੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਨੁਕਤਾ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਖਾਸਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਏ.ਓ. ਹਿਊਮ ਵਲੋਂ ਮੱਧ ਤੇ ਉਚ ਵਰਗ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗਰੁਪ ਵਜੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਮਕਸਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣਾ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨ-ਆਧਾਰ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ; ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠੂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ 14 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਉਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸੇ ਸਾਲ 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ 175 ਮੈਂਬਰੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੌਮ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਲਹਿਰ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ- ਦੋਵੇਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਹੁਣ ਸਿਰਫ 1978 ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 1973 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਤ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਮੁਕੰਮਲ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ 1968 ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਟਾਲਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਉਠਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 1973 ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ 1978 ਵਿਚ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੇਤਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ 4 ਅਗਸਤ 1982 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਸੀ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ 1974 ਵਿਚ ਛਪੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹਨ: (1) ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਮਨਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ। (2) ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅੱਡਰੀ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਭੂਗੋਲਿਕ-ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਤੇ ਉਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਓ ਆਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ 1996 ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਉਸ ਗਰਮ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਝੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹਮਾਇਤ ਤੇ ਸਪੇਸ ਖੁਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਥਿਤ ਕੌਮੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 1984 ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਲੜੀ ਸੀ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੂੜ ਤੇ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਵੀ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜੋਲੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਰਹੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਸ ਮਰਹੂਮ ਆਗੂ ਤੋਂ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਸੱਤਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਖੋਰੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਭਾਰੂ ਰਹੇ। ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ 1996 ਦੀ ਮੋਗਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਕੌਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਵੱਖਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ਭੰਡ ਰਹੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦਰਮਿਆਨ 1985 ਵਿਚ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਏਜੰਡੇ ਜਬਰੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਦਰਅਸਲ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਜੋਕੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਤੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਮਖਿਆਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਤੇ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅੱਡਰੀ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੱਸਣਾ ਕੁਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ; ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ, ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮਰਜੀਵੜੇ ਵਜੋਂ ਸੁਹੰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਸੀ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਪਾਰਟੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰੇ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਹਿਲੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹਨ।

ਅਰੁਣ ਫਰੇਰਾ ਦਾ ਜੇਲ੍ਹਨਾਮਾ: ਗਾਥਾ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ

ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਨ. ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਕਿਤਾਬ 'ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ' ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਝਾਤ ਪੁਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਟੇਲਰ ਦੀ ਹੱਡਬੀਤੀ 'ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ' 'ਆਜ਼ਾਦ' ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਝਲਕ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ- ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਸ਼ਬਾਪਤੀ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣਾ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਨਹੀਂ, ਅਜੋਕਾ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੈ।

1947 ਦੀ ਸੱਤਾ-ਬਦਲੀ ਨਾਲ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਲਿਆ ਪਰ ਰਾਜ-ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਜਾਬਰ ਤਾਸੀਰ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਜਬਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਸਬੰਧ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਾਂਘ ਤੇ ਰੀਝ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਾਂਘ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਤਾ-ਬਦਲੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗਦਰ ਤਹਿਰੀਕ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਰਾਜ ਦੇ ਵਜੂਦ-ਸਮੋਈ ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਦਾਬੇ, ਧਾੜਵੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਬੇਗਾਨੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਨ। ਸਿਦਕ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤ ਮੂਰਤ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ 'ਦੇਸ਼ ਭਗਤੋ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋ!' ਕਵੀ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਭੱਠਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਸੇ 'ਰੰਗ' ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਆਵਾਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਹੰਨਮੀ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਬਦਲੇ ਤਾਂ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਸਬਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਆਦਮਖੋਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਏ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਯੁੱਧ-ਨਾਦ ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਆਪਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮਖੌਟਾ ਲਾਹ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਬੀਜਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖੌਤੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਾਲਮ ਤੋਂ ਜ਼ਾਲਮ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣਾ ਕਾਫੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਕਤਲ ਕਰਨ ਉਪਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਕਤਲਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦਾ ਤਾੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿੰਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਆਯੂ ਹੰਢਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਥੋਂ ਦੇ 'ਨਿਆਂ' ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਗੋਰੀ ਵੀਰਾਂਗਣਾ ਮੇਰੀ ਟੇਲਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ 'ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ' ਵਿਚ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਨਘੜਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ 'ਭੰਨਤੋੜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਚ ਜੁੱਟੀ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਨਕਸਲੀ' ਸੀ। 'ਅੰਡਰ ਟਰਾਇਲ' ਵਜੋਂ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਨਰਕ ਭੋਗ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਬਿਰਖ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਕਾਇਦਾ-ਏ-ਕਾਨੂੰਨ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਵਸੂਲਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਇਸੇ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

1977 ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਟੇਲਰ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਕਲਮਬੰਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਲਗਭਗ 37 ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਨਾ ਇਸ ਰਾਜ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਤੇ ਦਸਤੂਰ ਬਦਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਾਂਘ ਤੇ ਇਸ ਖਾਤਰ ਹੱਕ-ਬਜਾਨਬ ਜਦੋਜਹਿਦ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਸਥਾਪਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਆਵਾਮੀ ਵਿਦਰੋਹਾਂ ਤੇ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਬਰ ਰਾਜ-ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਲੰਮੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੋਕੂ ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਇਹ ਰਾਜ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਵਸੀਹ ਜਾਬਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੈ। 'ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ' ਦੇ ਇਸੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਾਰਕੁਨ ਅਰੁਣ ਫਰੇਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੇਲ੍ਹਨਾਮੇ 'ਕਲਰਜ਼ ਆਫ ਦਿ ਕੇਜ' ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਅੰਡਰ ਟਰਾਇਲ' ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਵੀ ਲਗਭਗ ਮੇਰੀ ਟੇਲਰ ਜਿੰਨਾ ਵਕਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਐਂਟੀ-ਨਕਸਲ ਸਕੁਐਡ ਵਲੋਂ ਮਈ 2007 ਵਿਚ ਨਾਗਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ 'ਖੌਫਨਾਕ ਮਾਓਵਾਦੀ' ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਉਪਰ ਗਿਆਰਾਂ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਨਵਰੀ 2012 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲੀ ਅਤੇ 29 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਉਪਰ ਇਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਐਸੀ ਵਾਰਦਾਤ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੰਗ ਬੇਗੁਨਾਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਉਲਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਰਾਰ

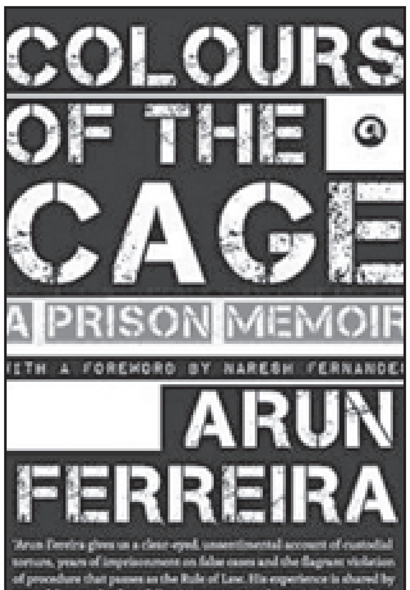

ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਰਸਾ ਕੇ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਲਈ ਇਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਹੋਣ 'ਤੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ 'ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ' ਲੈਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕੀ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅੰਡਰ-ਟਰਾਇਲ ਕਿਵੇਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹੀ ਕਈ-ਕਈ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲੈਣ ਖਾਤਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਨ-ਹੂਲਵੀਆਂ ਜਦੋਜਹਿਦਾਂ ਲੜਨੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਰੁਣ ਆਪਣੀ 164 ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਉਗਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੈਦੀਆਂ ਉਪਰ ਨਾਰਕੋ ਟੈਸਟ ਦੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨੂੰ ਉਹ ਬੰਗਲੂਰੂ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਐਸ. ਮਾਲਿਨੀ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਹ ਚਹੇਤੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਰਕੋ ਟੈਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਲੇਗਾਓਂ, ਮੱਕਾ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਬੇਕਸੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਗਰੋਹ ਦਾ ਕਾਰਾ ਸਨ। 2009 ਵਿਚ ਇਸ 'ਮਾਹਰ' ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ 'ਗੁਰੂ ਜੀ' ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰ ਐਨੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਤਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿੰਨੀਆਂ ਅਜੋਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਉਪਰ ਥੋਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਕਾਪੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਪੋਸਟ-ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਉਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪਰਦਾਪੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਢੰਗ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਡਰਿੱਪ ਲਗਾ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਇਕ ਪੂਰਾ ਕਾਂਡ ਨਾਗਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰਲੀ ਗੋਲਾਕਾਰ, ਖਾਸ ਬੈਰਕ ਵਿਚਲੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਨਹਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਹੈ। ਜਿਥੇ 'ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ' ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਇਸੇ ਆਂਡਾ ਸੈਲ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਾਹਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਬੰਦ ਹੈ)। ਇਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਆਂਡਾ ਬੈਰਕਾਂ ਉਚੀ ਗੋਲਾਈਦਾਰ ਕੰਧ ਨਾਲ ਬਣਾਈਆਂ ਬੰਦ ਕੋਠੜੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਾਗਪੁਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਅਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਵਲਗਣ ਅੰਦਰਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੰਦ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਲਟਾ ਇਹ ਇਥੇ ਡੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਤੋੜਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੈਦੀ ਆਂਡਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਕੇ ਫਾਂਸੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਫਤੇ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।" ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਦੀਆਂ ਗੁਆਂਟਾਨਾਮੋ ਤੇ ਅਬੂ-ਗਰੇਬ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੁਆਂਟਾਨਾਮੋ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਸਿਦਕ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਤੋੜਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਹਰਕਤਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਅਰੁਣ ਦੇ ਇਹ ਕਥਨ ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹਨ, "ਬਾਕੀ ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।...ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਇਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਚਿੜੀਆਘਰ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਵਣ-ਮਾਣਸ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰੁਣ ਚੰਦਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਯੁਵਾ ਮੰਚ ਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹ, ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਅਸਲਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ (ਸਟੇਟ) ਨੂੰ 'ਖਤਰਾ' ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਨੌਜਵਾਨ ਕ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋਣੇ ਕਿਉਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸਟੇਟ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸੱਚੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹਨਾਮਾ ਜਾਗਰੂਕ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਜਦੋਜਹਿਦ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਫਤਹਿਨਾਮਾ ਵੀ ਹੈ। ਬਕੌਲ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ, "ਅਰੁਣ ਫਰੇਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਫਰਜ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ, ਗੈਰ-ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸਾਡੇ ਦਹਿ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਮ-ਵਤਨੀ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੀ ਵਕੀਲਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮੁਲਕ (ਭਾਰਤ) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ

13 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸਫੇ ਉਤੇ ਛਪੇ ਲੇਖ 'ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜ ਬਾਰੇ ਦੁਰਲੱਭ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਦਾ ਤਰਜਮਾ' ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਂ ਛਪਣੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਲੇਖ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਗੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ/ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੜਨ-ਲੜਾਉਣ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਆਗਰਾ (ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਲੋਂ ਗਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਫਿਰਕੂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ,

ਪੂਨਮ ਆਈ. ਕੌਸ਼ਿਸ਼

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਝਾਰਖੰਡ, ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਉੜੀਸਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਗਠਨ ਆਦੀਵਾਸੀ ਈਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂ ਜਾਗਰਨ ਮੰਚ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਦੇ ਕਈ ਈਸਾਈ ਪਾਦਰੀਆਂ ਨੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ ਰਤਲਾਮ ਵਿਖੇ ਚੰਗਾਈ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਅਪਨਾਉਣ। ਇਸ ਤਣਾਅ ਵਿਚ ਬਲਦੀ 'ਤੇ ਤੇਲ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਯੋਗੀ ਆਦਿੱਤਯਨਾਥ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਬਣਾ ਕੇ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਲਈ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਡਰ ਜਾਂ ਇਹ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੁੜ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹਨ? ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਬਹੁ-ਧਰਮੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕੁੜੱਤਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਵਾ ਸੰਘ ਨੇ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿਰੁਧ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਫਰਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਇਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਧਰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹਿੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਉਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਤੇ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਓ, ਅੱਜ ਧਰਮ ਪੈਸੇ ਦੀ ਖੇਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਕੇਰਲ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕਈ ਚਰਚ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਥਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰਾਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਮੂਹ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ 'ਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 'ਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾ' ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਲਈ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਦੋਗਲੇਪਨ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ-ਈਸਾਈ ਕੱਟੜਵਾਦ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਉਚ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਿਗ ਕੇ 'ਬੰਧਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵੋਟ ਬੈਂਕ' ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਸਤੀ ਅਤੇ ਤਬਾਹਕੁਨ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਕਾਰ, ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਅਣਸੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ, ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਕਬੂਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਤੀ ਦਮਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ? ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਖਰਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਚ ਜਾਤਾਂ ਦੇ 52% ਹਿੰਦੂ ਅਜੇ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਿਰਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਵੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵੀ ਈਰਾਨ ਜਾਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ-25 ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਤੁਸੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਪਨਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਨ-ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ।

ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦਾ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ

ਲਿਖਤੁਮ

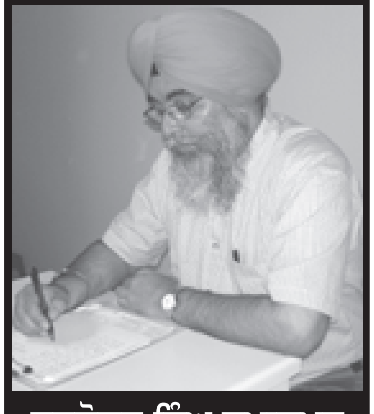

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਮੇਰੇ ਵਿਰਲੇ-ਟਾਵੇਂ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਬਤ ਦੋ-ਦੋ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਕੰਨੀਂ ਹੁੰਗਾਰੇ ਪੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਠਕ ਸਾਹਿਬਾਨ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਸਿਰਫ ਹੌਸਲਾ-ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਸੱਜਣ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ 'ਪਰਖਣ' ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੀਰ-ਭੈਣਾਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਬਾਗੋ-ਬਾਗ ਹੋ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ-ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਾਠਕ ਮੋਹ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-'ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੰਮਣ-ਭੋਇੰ ਦਾ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਗੇੜਾ ਹੀ ਮਾਰ ਆਏ ਹੋਈਏ'। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਲੇਖ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਜਾਂ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਛੇੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸਤੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਕਿਆ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਸੇਧ ਲੈਣ। ਕਈ ਭਰਾ ਅੱਗਿਉਂ 'ਆਹੋ ਜੀ ਅੱਛਾ ਜੀ' ਕਹਿ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ 'ਜਿਹੜਾ ਬੋਲੇ, ਉਹੀ ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹੇ' ਦਾ ਅਖਾਣ ਬੋਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ' ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਾਧ-ਸੰਤਪੁਣੇ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਬਾਬਤ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋਈ-ਬੀਤੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪਧਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ-ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਕ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਚਰਨ ਪਾਉਣੇ ਸਨ। ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਬਾਬੇ ਹੁਰੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦੇ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਸਮੇਤ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਜਣੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਓਪਰਾ ਥਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਚਾਨਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਪੈਰ ਫਿਸਲ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚੌਫਾਲ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੜਵਈ ਤਾਂ ਡਿਗਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ-ਬੂਹਾਂ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਇਕਦਮ ਥੱਲੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਛ ਗਏ।"

ਪਾਠਕ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਅਲੋਕਾਰੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਚਲੋ ਬਿਰਧ ਸਰੀਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਹੋਣਗੇ, ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਭੂਚਾਲ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਧੜੰਮ ਕਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ? ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪਾਠਕ ਵੀਰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਭਾਅ ਜੀ ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ 'ਮਹਾਰਾਜ' ਨੇ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ 'ਕੌਤਕ' ਰਚਿਆ ਹੋਣੈ; ਕਿ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਸਹੀ ਇਹ 'ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪੱਕੇ' ਨੇ?...ਕੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਗਰੇ-ਮਗਰ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕੁੱਝ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਦੋਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਈਏ ਸੰਤ-ਗੀਰੀ ਦੇ ਅਤੇ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ!

ਪੁਰਾਣੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਪੰਥ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ (ਦਾਦੇ) ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾਣੇ ਮੁੱਕ ਗਏ। ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਹਾਲੇ ਪਛੇਤੀ ਸੀ। ਬੜਾ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਬਣਿਆ। ਸ਼ਰੀਕੇ-ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਦਾਣੇ ਮੰਗਣੇ ਹੱਤਕ ਸਮਝਦਿਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਹਫਤਾ, ਦੋ ਹਫਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸਲਾਹ ਇਹ ਬਣੀ ਕਿ ਨਿਆਈਂ ਵਾਲਾ ਖੇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਕ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਅਗੇਤੀ ਕਣਕ ਵੱਢ ਕੇ ਗਾਹ ਲਵਾਂਗੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਨੇ ਸੰਕਟ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲਿਆ। ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਹੀ ਗੱਦਰਿਆ ਖੇਤ ਵੱਢ ਲਿਆ। ਚਾਰ ਧੁੱਪਾਂ ਲੁਆ ਕੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਫਲ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲ ਕਣਕ ਗਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਗਾਹੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਦੀ ਧੜ ਤੰਗਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਬਾਪੂ, ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸੀਰੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਰੁਖ਼ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਨੇ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਟੇਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਮੰਜੇ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਇਹ ਭੁੱਖਣ-ਭਾਣੇ ਕਾਮੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਧਰੋਂ, ਬਾਪੂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਕਾਲੀ ਸਾਥੀ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਮੋਰਚਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਹਾਂ।

ਬਾਪੂ ਹਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇ ਦਾਣੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦੱਸਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਬੇਬੇ ਕਹਿੰਦੀ, "ਸਰਦਾਰਾ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾ, ਇਹ ਪੰਥ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੀਂ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬੇਬੇ ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਘਰ ਮੁੜੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਪਰਨਾ ਕਛਹਿਰਾ ਤੇ ਕਮੀਜ਼-ਪਜਾਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਫੜਾਇਆ। ਸਾਥੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਪੂ ਪਿੜਾਂ 'ਚੋਂ ਹੀ ਮੋਰਚੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ।

ਸਿੱਖ ਕਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਲੇਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਸੀਏ ਨੇ ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ, "ਮਚੀ ਹੋਈ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਈਚੋਗਿੱਲ ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਠਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਲਾਸ਼ ਤਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਲ ਥੱਲਿਉਂ ਲਾਸ਼ ਗੁਜ਼ਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲਾਸ਼ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਦੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਦੇ ਗਲ਼ ਵਿਚ ਗਾਤਰਾ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਲੰਮਾ ਰੇਵ ਕਛਹਿਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੁਲਸੀਆ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਵਾਹ ਓਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦਿਆ ਰਹਿਬਰਾ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨੰਗੇਜ਼ ਢਕਿਆ ਹੋਇਐ!"

ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਨੇਕ-ਦਿਲ ਮੁਸਲਿਮ ਠਾਣੇਦਾਰ, ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੁਤਾਸਿਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮੌਕੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਨ ਸਦਕਾ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਵਾਬੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਸੀਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਮਾਰ-ਵੱਢ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਿੰਨੇ ਧਿਆਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਮਿਸਾਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

ਕੰਬਦੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਇਕ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵੈਰੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਾਅ ਲਗਦਾ, ਧੌਣਾਂ ਲਾਹ ਸੁੱਟਦਾ। ਸਰਹਿੰਦ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈ ਗਏ। ਬਰਛਿਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਗਦੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਮਲਾਵਰ ਸਿੱਖ ਵੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਝਕਾਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਲੰਮਾ ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਧੌਣਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ। ਕੰਢੇ-ਕੰਢੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ-ਹੱਲਾ ਤਾਂ ਮਚਾਈ ਗਏ, ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹਾਰ-ਹੰਭ ਕੇ ਇਹ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਹੀ ਆਉਣਗੇ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਗਏ।

ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤਾੜਦੇ ਹੋਏ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਫੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਿਪੁੰਨ ਤੈਰਾਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਡੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਫਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਬੰਦੂਕ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ, ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਿੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਕਦਮ ਬਾਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ-"ਓ...ਰੁਕ ਰੁਕ ਸੂਬੇਦਾਰਾ! ਠਹਿਰ ਜਾ, ਫਾਇਰ ਨਾ ਕਰੀਂ!!"

ਬੰਦੂਕ ਵਾਲਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਕੀ ਵਾਪਰ ਗਿਆ? ਆਪਣੇ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਦੀਆਂ ਸਵਾਲੀਆ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਉਤੇ ਗੱਡੇ ਹੋਏ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਔਹ ਦੇਖ ਸੂਬੇਦਾਰਾ!"

ਉਸ ਮੀਲ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇੱਥੋਂ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਹੱਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਚਾਨਕ ਅੜਿੱਕੇ ਆਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦੇ ਵੈਰੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਉਹਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ!

ਸਤਿਜੁਗੀ ਲੋਕ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-1165736868

bhullargs@gmail.com

ਕੋਈ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਡਾਕਖਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਜੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਡਾਕਖਾਨੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ। ਡਾਕੀਆ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਮੰਡੀ ਫੂਲ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ। ਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਜੇ ਕੋਈ ਡਾਕ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਇਕ-ਅੱਧ ਕਾਰਡ-ਲਿਫਾਫਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਡਾਕਖਾਨੇ ਦਾ ਬਾਬੂ ਉਹਨੂੰ ਗੇੜਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਬਾਬੂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਠੀਕ ਵੀ ਸੀ। ਡਾਕੀਆ ਇਕ-ਅੱਧ ਕਾਰਡ-ਲਿਫਾਫੇ ਖਾਤਰ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਕੋਹਾਂ ਵਾਟ ਕਰੇ! ਨਾਲੇ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਿਖਦੇ। ਡਾਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸੀ, ਚੰਗਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜਦੇ ਆਏ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਜੇ ਡਾਕ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਮ ਮੱਤ ਸੀ, ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ, ਕਦੋਂ ਪਹੁੰਚੇ!

ਮੇਰੇ ਨਾਨਕੇ ਰੁਮਾਣਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੋ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਕੋਹ ਵਾਟ ਹਨ। ਚੌਵੀ ਕੈਰਟ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਾਮੇ ਮੱਘਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਆਖਦਾ, "ਲਾਗੀ ਭੇਜੋ, ਮੈਂ ਨੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਹਨੂੰ ਖੇਸ-ਖੱਦਰ ਤੇ ਰੁਪਈਆ ਨਾ ਦੇ ਸਕਾਂ।" ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਹੀ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਏ ਬਿਨਾਂ ਆਲੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਛਡਦਾ। ਮਹੀਨੇ, ਦੋ ਮਹੀਨੀਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਭਰਾ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਕਾਰਡ ਫੜਾ ਕੇ ਆਖਦਾ, "ਭਾਣਜੇ, ਐਹ ਕਾਟ ਦੇਖੀਂ, ਕੀਹਨੇ ਭੇਜਿਆ ਐ।" ਜਦੋਂ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਣਾ, "ਮਾਮਾ ਜੀ, ਪੜ੍ਹਾ ਤਾਂ ਲੈਣਾ ਸੀ", ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਾ, "ਥੋਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਵਾਰ ਵਰਜਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਟ ਨਾ ਪਾਇਆ ਕਰੋ, ਲਾਗੀ ਭੇਜਿਆ ਕਰੋ।...ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਕੀਹਤੋਂ? ਜੇ ਕੋਈ ਘਤਿੱਤ ਨਾਲ ਥੋਡੀ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਦੱਸ ਦੇਵੇ?"

ਮਾਮਾ ਮੱਘਰ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮਾਮੇ ਮੱਘਰ ਹੀ ਸਨ। ਉਹ ਡਾਕ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋੜਦੇ। ਸਾਧਾਰਨ ਸੁਨੇਹੇ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਮਰਾਸੀ-ਨਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਭੇਜਦੇ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੰਢ ਤੇ ਸੋਗ ਦੀ ਸੁਣਾਉਣੀ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਚੇਚਾ ਮਰਾਸੀ ਜਾਂ ਨਾਈ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਆਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਘਬਰਾਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਪਤਾ ਚੰਗੀ-ਮਾੜੀ ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ! ਉਹ ਵੀ ਪੀੜ੍ਹੀਓ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਇੰਨੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਘਰ ਵੜਦਿਆਂ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਖ਼ਬਰ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਉਦੋਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਉਹ ਬੂਹੇ ਵੜਦਾ "ਓ ਘਰੇ ਹੀ ਹੋਂ ਬਈ ਲਾਣੇਦਾਰੋ" ਜਿਹਾ ਕੁਛ ਆਖਣ ਲਗਦਾ ਤੇ ਮੰਜੇ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਜੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਤੇ "ਵਾਖਰੂ, ਵਾਖਰੂ" ਆਖਦਾ ਭੁੰਜੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ, ਘਰ ਵਿਚ ਪਿੱਟ-ਸਿਆਪਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ।

ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਡਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਲੋਕ-ਸਿਆਣਪ ਸਦਕਾ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਆਈ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਦੀ ਖਬਰ ਦੀ ਸੋਅ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕਾਰਡ-ਲਿਫਾਫੇ ਉਤੇ ਹਲਦੀ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਉਣ ਲਗਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਸ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਾਰਡ-ਲਿਫਾਫੇ ਦੀ ਕੰਨੀ ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ, ਸਭ ਦੇ ਦਿਲ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਹੜੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਕੌਣ ਚੱਲ ਵਸਿਆ! ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਕਾਲਜਾ ਫੜ ਕੇ "ਵਾਖ਼ਰੂ-ਵਾਖ਼ਰੂ" ਕਰਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਪਾੜ੍ਹੇ ਵੱਲ ਭਜਦੀਆਂ, "ਦੇਖੀਂ ਵੇ ਪੁੱਤਾ, ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ!" ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਤ੍ਰੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ। ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ।

ਇਹ ਸੀ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਜਦੋਂ ਡਾਕੀਆ ਮੰਡੀ ਫੂਲ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ। ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਉਹਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਡਾਕੀਆ ਹੀ ਆਖਦੇ। ਉਹ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਡਾਕੀਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮੋਢੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਥੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਘੁੰਗਰੂ ਵਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਬਰਛਾ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਰਛਾ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਤੁਰਦਾ, ਘੁੰਗਰੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਅਣਜਾਣੇ ਰਾਹੀ ਉਹਤੋਂ ਵਿੱਥ ਰਖਦੇ। ਉਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੀ-ਆਰਡਰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਣਜਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਹਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਮਨੀ-ਆਰਡਰ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਰਹਿੰਦੀ। ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਫੌਜੀ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਸਿਰਫ਼ ਉਹਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ, ਇਕ ਦਿਨ ਪੰਡਿਤ ਡਾਕੀਆ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਣੀ-ਧਾਣੀ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਥੈਲੇ ਵਿਚੋਂ ਮਨੀ-ਆਰਡਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪੈਸੇ ਫੜਾਏ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਮਨੀ-ਆਰਡਰ ਫਾਰਮ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਪਾੜ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। (ਹੁਣ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ

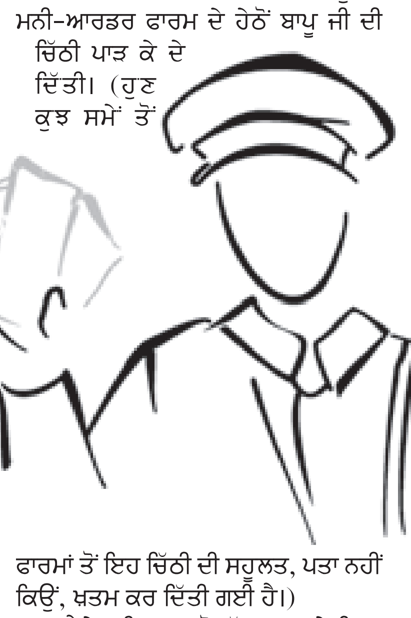

ਫਾਰਮਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।)

ਪੈਸੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਧ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਉਦੋਂ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ, ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੱਧ ਪੈਸੇ ਆਇਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਭਾਈ, ਇਹ ਪਰਚੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਸੁਣਾ ਦੇ।"

ਉਹਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, "...ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ-ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਰਾਜ਼ੀ-ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅੱਗੇ ਹਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮੈਂ ਵੱਧ ਪੈਸੇ ਭੇਜਿਆ ਕਰੂੰਗਾ।...ਪੈਸੇ ਵਧਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਡਾਕੀਏ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਹਨੂੰ ਏਸ ਕੰਮ ਦੀ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।..."

ਪਰਚੀ ਪੂਰੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਜ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਠ ਖਲੋਤਾ। ਉਹ ਹੱਸੀ, "ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਚੁਆਨੀ-ਅਠਿਆਨੀ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਉਲਟ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਰੋਸਾ ਦਿਖਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਚੱਲਿਆ!"

ਉਹ ਰੁਕਿਆ, "ਬੀਬੀ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕ ਵੰਡਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਡਾਕੀਏ ਵਜੋਂ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਹੀ ਸਹੀ ਸੁਣਾ ਦੇਵਾਂ।" ਉਹ ਵੀ ਹੱਸਿਆ, "ਸੂਬੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਕੁਛ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਸੁਣਾਉਣਾ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਸੀ!"

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, "ਵੇ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਊਂ...", ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਹੋਏ ਪੈਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਕੱਢ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ, "ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਜਾ! ਇਹ ਡਾਕੀਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਵੀਰਾ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਡਾਕੀਏ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਹੈ!"

ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ: ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਯਤਨ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਦੋ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਉਹ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ (ਬਰੇਲੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ 1990 ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੈ), ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ (ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1992 ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੈ), ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੈਰਾ (ਗੁਰਬਰਗ ਜੇਲ੍ਹ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ 1990 ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੈ), ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਬੁੜੈਲ ਜੇਲ੍ਹ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 1995 ਤੋਂ ਬੰਦ ਹਨ) ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ (ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1995 ਤੋਂ ਬੰਦ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਉਹ 19-24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਬਰੇਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਬੰਦ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ ਮੰਗੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਬਰੇਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਾਪ ਦੇਣਗੇ।

ਉਧਰ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਭਾਜਪਾ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਮਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਰੇਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਬੰਦ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਹਮਾਇਤ

ਅੰਬਾਲਾ: ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਹਮਾਇਤ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਲੈਨਵੁੱਡ ਵਿਖੇ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਸਿੱਖ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਰਿਵਸਬੀ ਸਿੱਖ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ, ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਦਿਆਂ ਛੇਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਬੰਦ ਹਨ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲੰਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰੇ: ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਲੰਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੈਦ ਕੱਟ ਰਹੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਿਰਫ 6-7 ਸਿੰਘਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਆਰੰਭਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਦਿਆਂ, ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾ ਕੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਤਲੇਆਮ: ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਚੌਧਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ (ਹਰਿਆਣਾ) ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਜਸਟਿਸ ਟੀ.ਪੀ.ਗਰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿਰ੍ਹਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਅਹਿਮ ਗਵਾਹ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਨਾਰਨੌਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਸ.ਸੀ.ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਨ, ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਹਿਮ ਗਵਾਹੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਸੰਮਣ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪਿਛਲੀ ਤਰੀਕ ਦੌਰਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਣਜੀਤ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਮ ਵਜੋਂ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 144 ਇਸੇ ਲਈ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਸਪੁਰਾ ਤੇ ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। 31 ਮਾਰਚ 2015 ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਔਕਾਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਦਿਕੁਲ ਫਾਰੂਕ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤਰਜੀਹ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਦਿਕੁਲ ਫਾਰੂਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਵੇਂ ਕਮਰੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। 'ਦਿ ਨੇਸ਼ਨ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਾਨਕੀ ਦੇਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਲ 2015 ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਧਾਰਾ 25-ਬੀ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਵੱਡੀ ਹਮਾਇਤ

ਜਲੰਧਰ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਧਾਰਾ 25-ਬੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਢੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25ਬੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਇੱਕਜੁੱਟਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਬੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਆਰੰਭੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਸੰਗਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 25ਬੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਆਰੰਭੀ ਆਨਲਾਈਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉੱਪਰ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆ ਵਾਲਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਥਿਹਾਸ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 25ਬੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਆਰੰਭੀ ਦਸਤਖ਼ਤ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆ ਇਸ ਉੱਪਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 25ਬੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਅਵਾਜ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਇਕ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੁਣ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 25ਬੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟਤਾ ਨਾਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਧਾਰਾ 25-ਬੀ: ਮੱਕੜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਬੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 80 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੀਨਾ ਤਾਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 25-ਬੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਖ਼ਤਮ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 25-ਬੀ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਥਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮਦਦ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਬਰ ਟੁੱਟਿਆ

ਕੇਂਦਰੀ ਪੂਲ ਲਈ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਬਦਲੇ 24431 ਕਰੋੜ ਦਾ ਬਿੱਲ ਭੇਜਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਬਰ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲ ਰਹੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖ਼ਤ ਲਹਿਜ਼ਾ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪੂਲ ਲਈ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ 24431 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਿੱਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਣਕ ਦੀ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਲਈ ਬਾਰਦਾਨਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ 1500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪੇਸ਼ਗੀ ਮੰਗ ਲਏ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਏ ਝੋਨੇ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਕੈਸ਼ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਲਿਮਿਟ (ਸੀ.ਸੀ.ਐਲ.) ਤਹਿਤ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਫੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਤਹਿਤ ਫੰਡ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਏ ਸਨ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ 42,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖੁਰਾਕ ਕੋਟੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਸਾਫ਼ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਕਈ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਲ-ਘਚੋਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਘੁੰਡੀ ਦਾ ਤੋੜ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪੂਲ ਲਈ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ 24431 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ 42000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ 24431 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਘਟਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਬਚਦੀ ਰਕਮ ਕੇਂਦਰੀ ਪੂਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜਿਣਸ ਭੇਜ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੂਡ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਮੰਤਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੇਂਦਰ ਵੱਲ ਕੱਢੇ 24431 ਕਰੋੜ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1506 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਖਰਚੇ ਜੋੜੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ 1309 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਆਜ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 16381 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਤਫਾਕਨ ਖਰਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 9001 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੂਲ ਰਕਮ ਤੇ 7380 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਆਜ ਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 2003-04 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਤਫਾਕਨ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਕਰ ਵਜੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਫੀਸਦੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ 1350 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖੱਪਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1994-95 ਦੌਰਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਚੌਲ ਵੇਚਣ ਕਰਕੇ ਪਏ 1129 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਘਾਟੇ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੋਣੇ-ਧੋਣੇ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਵਿਚ 38 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤਿਮਾਹੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਢਾਰਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 560 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਹੱਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਓਵਰਡਰਾਫਟ 170 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਉਂਜ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਦੂਜੀ ਤਿਮਾਹੀ (ਅਪਰੈਲ-ਸਤੰਬਰ) ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ 106 ਫੀਸਦੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੀ ਹਿੱਸਾਪੱਤੀ ਵਿਚ 11 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਇਸ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 4032.45 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡ ਤਬਦੀਲ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਅਰਸੇ ਤੱਕ 2910.26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਅਟਕੇ ਪਏ ਹਨ।

ਬਾਦਲ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤਿੰਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਤੇ ਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੰਨ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬੀ.ਕੇ. ਉੱਪਲ, ਐਸ. ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਸ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 2010 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਉੱਪਲ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਫਸਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਆਰ.ਐਸ. ਚੀਮਾ ਰਾਹੀਂ ਪਾਈ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਪੜਤਾਲਾਂ, ਛਾਪਿਆਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਉਡਾਰੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੇ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਆਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਮੇਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜੀ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 3000 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਜਿਹੜੀ ਰਕਮ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਵਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਐਂਟੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਫੋਰਮ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ ਮਨਮੋਹਨ ਟੁਟੇਜਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 3000 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹਵਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਰਕਮਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਹੋਏ ਤਾਂ ਹਵਾਲਾ ਰਾਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਕਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੀਆਂ ਰਿਟਰਨਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਵੀ ਨਿਕਲਿਆ ਦੀਵਾਲਾ

ਪੁਰਾਣੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਰਾਮਘਰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

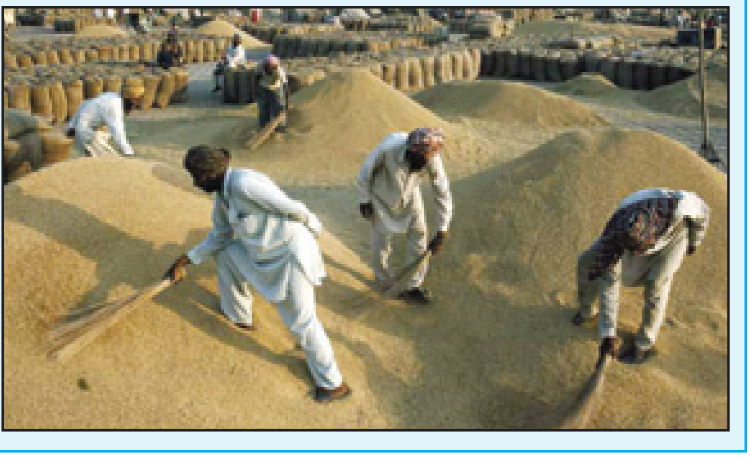

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੇ ਨੱਪ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਤਲੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਸਾਨ ਅਰਾਮਘਰ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨਿਲਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹੁਣ 44 ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਲਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਖ਼ੁਦ ਹੁਣ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਬੋਝ ਵੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਲਿੰਕ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹਨ।

ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਕ ਅਪਰੈਲ 2007 ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 2013 ਤੱਕ 3466 ਪਲਾਟ ਤੇ ਸੱਤ ਸਾਈਟਾਂ 'ਚੰਕ ਬੇਸਿਸ' ਉੱਤੇ ਵੇਚੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 509.26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਸੜਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬੋਰਡ ਸਿਰ ਹੈ। ਓਰੀਐਂਟਲ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਕਾਮਰਸ ਨੇ 21 ਜੁਲਾਈ 2011 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ 263.52 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

17 ਸਤੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ 44 ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ 'ਚੰਕ ਬੇਸਿਸ' ਉੱਤੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਅਰਾਮਘਰ ਦੀ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਰਾਣੇ ਗੱਡਾਖਾਨਾ ਤੇ ਬਜਟ ਹੋਟਲ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਵੇਚੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਗੱਡਾਖਾਨਾ ਦੀ ਸੱਤ ਕਨਾਲ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ 533 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਨਿਲਾਮੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਪਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚਲੀ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲੀ 4000 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮੁੱਖ ਯਾਰਡ ਗੋਨਿਆਣਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਇਮਾਰਤ (2 ਕਨਾਲ) ਵੇਚੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਖੰਨਾ ਦੇ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦੀ 3400 ਗਜ਼ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲੀ 331 ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਹਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ 1111 ਗਜ਼ ਤੇ ਨਾਭਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ 2500 ਗਜ਼ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਅਰਾਮਘਰ ਦੀ 158 ਗਜ਼, ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਤੇ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਪਲਾਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਅੜਿੱਚਣਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ 10 ਕਨਾਲ, ਪੁਰਾਣੀ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚਲੀ 10 ਕਨਾਲ, ਨਵੀਂ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚਲੀ 02 ਏਕੜ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਚਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ 750 ਗਜ਼ ਤੇ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਜੈਤੋਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ 1166 ਗਜ਼ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਲੋਟ ਦੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ 581 ਗਜ਼, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਅਬੋਹਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਈ 5.29 ਏਕੜ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੋਰਡ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਾਲਾਬਾਦ, ਜ਼ੀਰਾ, ਮੋਗਾ, ਅਜਨਾਲਾ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵੀ 'ਚੰਕ ਬੇਸਿਸ' ਉੱਤੇ ਨਿਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀਪਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੰਪਤੀ ਜੋ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਤੇ ਬੇਕਾਰ ਪਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਡਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਪਤੀ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵੇਚ ਵੱਟਤ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਿੰਕ ਸੜਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋੜਿਆ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੇਰਿਆ ਹੱਥ

ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਵੇਚ ਵੱਟਤ ਤਾਂ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਚੱਲਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ 'ਚੰਕ ਬੇਸਿਸ' ਉੱਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹੁਣ ਵੇਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਤੇ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਫੀਸ ਹੈ।

ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਸਰਕਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲਾਨਾ 550 ਤੋਂ 600 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਿਟ ਫੀਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਖਾਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਤੇ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬੋਰਡ ਦੇ ਫੰਡ ਸਰਕਾਰ ਵਰਤਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਰਡ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਗਰੁਪ ਸੰਗਤ ਨਾਲ

ਵਿਸਾਹਘਾਤ

ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਲੋਂ ਐਤਵਾਰ 16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲੁਬਾਣਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟੇਟਾਂ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲੁਬਾਣਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਗਰੁਪ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂਘਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਲੋਕ ਰਾਇ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਪਦ-ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੁਬਾਣਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ, ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ:

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ

ਪਹਿਲਾ ਮਤਾ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਗਰੁਪ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਬਣੇ ਗੁਰੂਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਗੀਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਮਤਾ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਭੰਗ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਮਤਾ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਦੇ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਵਾਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਹਨ, ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਮਤਾ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ, ਕਦੇ ਵੀ, ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣ ਉਤੇ ਵੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਮਤਾ

ਕਾਬਜ਼ ਗਰੁਪ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. ਉਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਝਗੜਿਆਂ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਪੈਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਬਜ਼ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗਤ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਫੋਨ: 646-732-5119, 917-721-0769, 917-518-1888, 917-849-9091
718-502-7874, 212-365-4589, 347-484-4159, 917-415-6411

ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ

ਧੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਆਸਮਾਨ

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਉਦਾਸੀ ਜਿਹੀ ਵਿਛ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 1984 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇਹ ਜਾਈ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਈ ਸੀ... ਉਹਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਤੀਹ ਸਾਲ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਹੰਢਾਅ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਉਮਰ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ- ਬਲਦੇ ਅੱਖਰ, ਨੀਂਦ ਕੇ ਰੰਗ, ਆਂਖੇਂ ਅਤੇ ਲੁੱਕਣ-ਮੀਟੀ। ਸਾਲ 1954 ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਉਹ ਧੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਰਦ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿੰਗਜ਼ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਨਾਟਕ 'ਸਾਰਾ ਕਾ ਸਾਰਾ ਆਸਮਾਨ' ਖੇਡਿਆ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਟਕ ਦਾਨਿਸ਼ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਰੰਗਕਰਮੀ ਮਹੇਸ਼ ਦੱਤਾਨੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਟਕ ਸ਼ਾਹਿਦ ਅਨਵਰ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

'ਸਾਰਾ ਕਾ ਸਾਰਾ ਆਸਮਾਨ' ਨਾਟਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਦਾਨਿਸ਼ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਲੋਂ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਸਤੇ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਾਦਾਂ ਰਾਹੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਉਹ ਕੁੜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇਣ ਪਈ।

ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਅਤੇ (ਹੇਠਾਂ) ਨਾਟਕ ਦੇ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਨਾਟਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੁੰਬਈ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਅ ਦਾ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਟਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੇਖਕਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਨਾਟਕ ਡੱਕਣ ਲਈ ਬਹਾਨਾ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਮੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਖੈਰ! ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੜੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਬਲਤਾਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ...ਉਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਬਦਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿਤਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਲਈ ਨਫਰਤ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਦੀ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਣੇਪੇ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਤਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੇਗੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਸਿਰਜੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰੇਗੀ। ਇਉਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਸ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀਆਂ। ਉਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਤੀ ਅਮੀਰ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਈਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਖਰਾ ਦੋਸਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

-ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛਾਪ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਆਧਾਰ ਬਣੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਸਕ ਪਰਚੇ 'ਨਾਗਮਣੀ' ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛਾਪੀਆਂ। ਸਾਰਾ ਦੀ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਹੈ: ਆਤਿਸ਼-ਦਾਨ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਜਿੰਨੀ ਨਿੱਕੀ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਇਸ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:

ਆਤਿਸ਼-ਦਾਨੋਂ ਸੇ
ਆਪਨੇ ਧੜਕਤੇ ਹੁਏ ਸੀਨੇ ਨਿਕਾਲ ਲੋ...
ਵਰਨਾ ਆਖ਼ਿਰ ਦਿਨ
ਆਗ ਔਰ ਲਕੜੀ ਕੋ ਅਸ਼ਰਫ-ਉਲ-ਮਖਲੂਕ
ਬਨਾ ਦੀਆ ਜਾਏਗਾ।

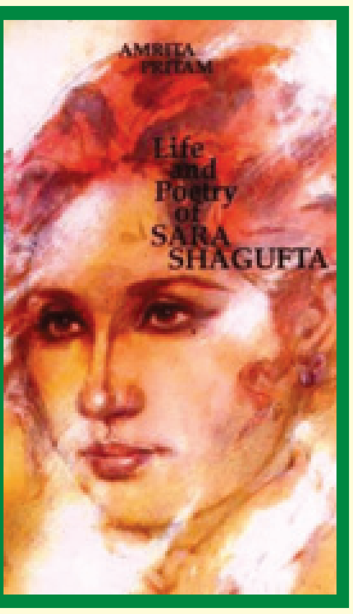

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 27 ਦਸੰਬਰ 2014 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-148

ਪਾ ਲਈ ਵਰਦੀ, ਲਾ ਲਿਆ ਮੋਢੇ ਬਸਤਾ ਭਾਰਾ ਮੈਂ,
ਗੁੰਦੀਆਂ ਮੀਢੀਆਂ ਚਾਅ ਨਾਲ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਲਿਆ ਸਾਰਾ ਮੈਂ।
ਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੰਮੀ ਲਾ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੇੜਾ,
ਵੈਨ ਸਕੂਲ ਦੀ ਆਉਣ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਲੇ ਟਾਈਮ ਬਥੇਰਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-146

ਬੇਬੇ ਮਿੱਟੀ ਢੋਈ ਜਾਵੇ
ਪੱਥੀ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਪਥੇਰ।
ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਟੁੱਟ ਟੁੱਟ ਮਰਦਾ
ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਫਿਰ ਵੀ ਨ੍ਹੇਰ।
ਬੇਕਦਰੀ ਹੈ ਕਿਰਤ ਦੀ ਹੁੰਦੀ
ਧੱਕਾ ਚੱਲੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰ।
ਕਿਰਤੀ ਨੇ ਜਦ ਸੱਚ ਜਾਣ ਲਿਆ
ਸੂਹੀ ਆਊ ਫੇਰ ਸਵੇਰ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਇੱਟਾਂ ਪੱਥਦਾ ਬਾਪੂ ਮੇਰਾ,
ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ।
ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟਿਆ,
ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕੱਖ ਤੇ ਕਾਨ।
ਮਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸਹਾਰਾ,
ਮਾਂ ਧੀ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰੀਏ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।
ਸਰਕਾਰ ਆਵੇ ਅਤੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇ,
ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੰਮ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ।
ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ, ਮਿਹਨਤ ਕਰੀਏ।
ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਕੀ ਡਰਨਾ, ਉਸ ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰੀਏ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਕਰਨੀ ਸੀ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ
ਢਿੱਡ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਨਾ ਖਾਲੀ।
ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੂੰ ਸਬਰ ਕਰ ਲੂ?
ਪੱਥ ਪੱਥ ਇੱਟਾਂ ਢਿੱਡ ਭਰ ਲੂ।
ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਮ ਹੈ ਵਗਾਰ
ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਉਜਰਤ ਜਿੱਥੇ
ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਅਰਮਾਨ।
ਪੱਥ ਪੱਥ ਇੱਟਾਂ ਢੇਰ ਲਗਾਵੇਂ
ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਜੋ ਮਹਿਲ ਬਣਾਵੇਂ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਮਹਿਲਾਂ ਖਾਤਿਰ ਦਿਨ ਭਰ
ਇੱਟਾਂ ਪੱਥ ਪੱਥ ਕੇ
ਸੌਂ ਜਾਈਏ ਘਰ ਜਾ ਕੇ
ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਅਸੀਂ।
ਘੁੱਗੂ ਵੱਜਦਾ, ਧੂੰਆਂ ਵੇਖ
ਭੱਠੇ ਦੀ ਚਿਮਨੀ 'ਚੋਂ
ਉਠ ਕੇ ਭੱਜੀਏ ਪੂੰਝਦੇ
ਅੱਖੀਓਂ ਗਿੱਡ ਅਸੀਂ।
ਸਾਡਾ ਨਸੀਬ ਜੰਮਦਿਆਂ
ਜੁੜ ਗਿਆ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ
ਮਨ ਵਿਚ ਰੀਝਾਂ ਡੁਸਕਣ
ਕਮਲ ਦਵਾਤ ਦੀਆਂ।
ਦਿਨੇ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ
ਵੱਡਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ
ਠੰਢੇ ਸੌਂ ਕੇ ਲੰਘਾਉਣੀਆਂ
ਘੜੀਆਂ ਕੱਕਰ ਰਾਤ ਦੀਆਂ।
ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਚਲੇ ਗਏ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਹ
ਸਾਡੇ ਉਪਰੋਂ ਲੰਘ ਗਈ।
'ਕੈਲ' ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਨੂੰ
ਦੋ ਡੰਗ ਝੋਕਾ ਦੇਣ ਲਈ
'ਬਾਲ ਮਜਦੂਰੀ' ਸਾਡਾ
ਬਚਪਨ ਡੰਗ ਗਈ।

-ਕਰਨੈਲ ਕੈਲ, ਸਿਆਟਲ
ਫੋਨ: 206-557-9419

ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ
ਗਰੀਬ ਦੀ ਧੀ ਦੇਵੇ ਦੁਹਾਈ।
ਇੱਟਾਂ ਪੱਥ ਪੱਥ ਪਵੇ ਨਾ ਪੂਰੀ
ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਦਰ ਨਾ ਪਾਈ।

-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ
ਓਂਟਾਰੀਓ, ਕੈਨੇਡਾ।

ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਨੇ ਫੜਿਆ ਡੋਲ ਰਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਕੰਮ

ਬਠਿੰਡਾ: ਮਾੜੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚ ਕੇ 395 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 70 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰੂਫ਼ ਲਿਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ, ਅੱਠ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰੂਫ਼ ਲਿਟਰ ਸਪੋਰਟਸ ਸੈੱਸ ਤੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰੂਫ ਲਿਟਰ ਕਲਚਰ ਸੈੱਸ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ 9 ਰੁਪਏ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ, ਸੱਤ ਰੁਪਏ ਸਪੋਰਟਸ ਸੈੱਸ ਤੇ ਦੋ ਰੁਪਏ ਕਲਚਰ ਸੈੱਸ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੋਤਲ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਠ ਰੁਪਏ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ, ਤਿੰਨ ਰੁਪਏ ਸਪੋਰਟਸ ਸੈੱਸ ਤੇ ਦੋ ਰੁਪਏ ਕਲਚਰ ਸੈੱਸ ਹੈ। ਇਕ ਅਪਰੈਲ 2012 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2014 ਤੱਕ 148.29 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਪੋਰਟਸ ਸੈੱਸ, 203 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ ਤੇ 43.76 ਕਰੋੜ ਕਲਚਰ ਸੈੱਸ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿਚ ਤਿੰਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੈੱਸ 114.26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸਾਲ 2013 -14 ਵਿਚ 162.59 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ 118.23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਰ ਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਗਿਓਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸੈੱਸ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਸੈੱਸ ਲਾਏ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਮਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਨੀਤੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੈੱਸ ਬਾਰੇ ਸੋਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਵਜੋਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਸੈੱਸ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਸੈੱਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਪੈਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਾਤਨ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਧਾਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਥੇ ਇਹ ਫੰਡ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਗੇਟ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਸੈੱਸ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਰੈਗੂਲਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹਿੰਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਹ ਭਾਰ ਝੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਰ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਠੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤਾਲੇ ਵੀ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਡੰਗ ਟਪਾਊ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇੜੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਠੁੱਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਸਿਰਫ 13634 ਮਰੀਜ਼ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 455 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਕੇ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਓਪੀਡੀ ਵਿਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1,12,265 ਲੱਖ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 22166 ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਓ.ਪੀ.ਡੀ. 60456 ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ 2546 ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਕੇ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਲਈ 26643 ਮਰੀਜ਼ ਆਏ ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਡੀ. 2654 ਦੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਾਤਰ ਮਰੀਜ਼ ਹੀ ਇਲਾਜ ਲਈ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਬਰਨਾਲਾ, ਧਨੌਲਾ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਬਟਾਲਾ, ਫ਼ਗਵਾੜਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਦਸੂਹਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਬਲਾਚੌਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਪੱਟੀ, ਸਰਹਾਲੀ, ਮੁਹਾਲੀ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਜਗਰਾਉਂ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਅਬੋਹਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮਨੋਰੋਗ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 48 ਨੂੰ ਟੱਪ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਮਨੋਰੋਗ ਦੇ 33 ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰ ਜਾਂ ਲੰਬੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮਨੋਰੋਗ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਕੇਲ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ ਹਨ।

ਤਿੰਨ ਕਨਾਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿਛੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜਾਨਾਂ ਲਈਆਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ (30), ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ (35) ਤੇ ਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (52) ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ 14 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਥਾਣਾ ਲੋਪੋਕੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਪਿੰਡ ਲੋਧੀ ਗੁੱਜਰ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ। ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਝਗੜਾ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਸਾਬਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਖਤੂਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 14 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਸਤੌਲ ਤੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਘੋਲੀਆਂ ਖੁਰਦ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ

ਮੋਗਾ: ਪਿੰਡ ਘੋਲੀਆ ਖੁਰਦ ਦੇ ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ (35) ਦੀ ਫ਼ਿਲਪੀਨਜ਼ (ਮਨੀਲਾ) ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ਿਲਪੀਨਜ਼ (ਮਨੀਲਾ) ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਗਸੀਰ ਇਥੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਫਾਇਨਾਂਸ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਘਰ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਾਰਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਂ ਅਜਮੇਰ ਕੌਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫ਼ਿਲਪੀਨਜ਼ (ਮਨੀਲਾ) ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੌਂਤਾਂ ਦੇ ਹਰਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਦੁਸਾਂਝ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਮਾਣੂੰਕੇ ਗਿੱਲ ਦੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਦੌਧਰ ਦੇ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕੋਕਰੀ ਬੁੱਟਰਾਂ ਤੇ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਸਾਫ਼ੂਵਾਲਾ ਤੇ ਮਹੇਸਰੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਬਦਲਿਆ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੂਬੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਕੋਰਟ ਆਫ ਅਪੀਲਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਣਸੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਵਰੀ 2006 ਵਿਚ ਸਰੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕ ਔਰਤ 'ਤੇ ਜਿਣਸੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ।

ਅਕਤੂਬਰ 2008 ਵਿਚ ਰਿਹਾਈ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਭਾਰਤ ਪਰਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਪਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਪਾਈ, ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਹੋਈ। ਅੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਆਫ ਅਪੀਲਜ਼ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਸਟਿਸ ਏਨ ਮੈਕੈਂਜ਼ੀ ਨੇ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਡੀਐਨਏ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਂਜ, ਜਸਟਿਸ ਮੈਕੈਂਜ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਢਿੱਲੋਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਚੱਲੇਗਾ।

ਸਰਫਾ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਆਈ ਸਰਕਾਰ

ਜਲੰਧਰ: ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ੂਲਖਰਚੀ ਰੋਕਣ ਤੇ ਕਿਫ਼ਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਢੀ ਸਰਫਾ ਮੁਹਿੰਮ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲੋਂ ਵਤਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਢਿੱਲ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚੇ 'ਤੇ ਰਾਤ ਜਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਹੈ। ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗਾ। ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਫ਼ਰਨੀਚਰ, ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਫਰਨਿਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ। ਇਸ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਘਟਾਇਆ ਜਾਏ। ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੂਰਾਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਵਿਚ 10 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਨਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਫ਼ਾਇਤ ਵਰਤਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਫਜ਼ੂਲਖਰਚੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਵੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਵਰਕਾਮ ਵਿਚ ਹੀ ਜੇਕਰ ਕਿਫ਼ਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਹੀ ਪਾਵਰਕਾਮ ਨੂੰ 300 ਤੋਂ 450 ਕਰੋੜ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਜੇ ਤਲਵਾੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਵੱਖ ਵਿੰਗ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸਖਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਫ਼ੰਡਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਮੰਤਵ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਆਏ ਫ਼ੰਡਾਂ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਾਵਰਕਾਮ ਨੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਫ਼ੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੰਡ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੰਤਵ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਸਗੋਂ ਜਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਫ਼ੰਡ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਕੀਮ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਏਗਾ।

ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ

ਜਲੰਧਰ: ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਦਿਨ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਮੰਦੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਲੱਭਣੇ ਔਖੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲਸੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਡਾ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰਕੇ ਵੇਚੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀ 2000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਹੋਰਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਗਮਾਂ ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੇਅਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਿਗਮਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਪੁੱਡਾ ਚਾਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰਕੇ ਵੇਚੇਗਾ ਪਰ ਕਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਕਰਜ਼ੇ ਉਤਰਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਆ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗਾਹਕ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਧਾਈ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ 250 ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਫਗਵਾੜਾ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਪਹਿਲੀ ਈ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਰਬਨ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਿਟੀ (ਪੁੱਡਾ) ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਕਪੂਰਥਲਾ ਲਾਗੇ 128 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਫਲੈਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਮੰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 440 ਫਲੈਟਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ 100 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਪੁੱਡਾ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਲੈਟ ਵੇਚ ਕੇ 440 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਗਾਂਧੀ ਵਨੀਤਾ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਪਰ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਂਜ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਡਰੇਨੇਜ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਪੁੱਡਾ ਨੇ ਵਿਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਮਾਰਕਫੈੱਡ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇ 1975-76 ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਮਾਰਕਫੈੱਡ ਕੈਨਰੀਜ ਵੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲ 200 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕੈਨਰੀਜ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਗ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਕੈਨਰੀਜ ਚੂਹੜ ਵਾਲੀ ਆਦਮਪੁਰ ਕੋਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਕੈਨਰੀਜ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਉਕਤ ਸਟਾਫ਼ ਉਥੇ ਸ਼ਿਫ਼ਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਡਾ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵੇਚਣ 'ਤੇ ਲਾਏਗੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਸ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਉਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਚਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਸਣੇ 10 ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ 'ਤੇ ਇਥੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ 10 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਨਹਟਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਸਾਇਰਸ ਵੈਂਸ ਨੇ ਇਸ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੈਵਲ ਘੁਟਾਲੇ ਬਾਰੇ 10 ਜਣਿਆਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਫਰੀਹ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਕਈ ਅਮਰੀਕੀ-ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਕਿਫਾਇਤੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾਕਤ ਅਲੀ, ਸੁਮਿਤ ਚਾਵਲਾ, ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਕਿਆਨੀ, ਮੁਹੰਮਦ ਆਸਿਫ਼, ਰਾਣਾ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਰਿਕ, ਜ਼ਬੈਰ ਡਾਰ, ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਖਾਨ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੰਬਰ, ਉਡਾਣ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਤੇ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੋਕ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡੈਵਿਡ ਵਿਲੀਅਮ ਡੋਨਾਲਡ ਕੈਮਰੂਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਘਟਨਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੂਤ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਵੱਲੋਂ ਕੈਕਸਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਰਹੇ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਨਿਊ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਸਥਿਤ ਅਪਰਾਧੀਆ ਵਾਲੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਵਤਨ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 19 ਜੁਲਾਈ 1974 ਨੂੰ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਨਾਮ ਵਿਖੇ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਵੱਲੋਂ ਕੈਕਸਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਲੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਪਿਸਤੌਲ (ਵੈਬਲੇ .45 ਬੋਰ ਰਿਵਾਲਵਰ), ਇਕ ਚਾਕੂ ਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਡਾਇਰੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਦੇ ਬਲੈਕ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਰਨਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੇਕਦਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਜੋਂ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦੇ ਵੀ ਤੁੱਲ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰੀ ਚੰਦ ਅਰੋੜਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਅਰੰਭੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਲਟੀਮੇਟਮ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਹ ਆਖ਼ਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ਰਵਰੀ 2013 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਮੌਕੇ ਜਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਰਕ ਉੱਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਸਨ ਬਲਕਿ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਵਿਜ਼ੀਟਰ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ (ਬਰਤਾਨੀਆ) ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਲਾ ਵਰਕਾ ਵੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਰੋੜਾ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਤਨ ਲਿਆਉਣ ਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਅਰੰਭੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣਗੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮਾਗਮ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਬਾਰੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਹੁਣ 19 ਜੂਨ, 2015 ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਤੰਬਰ 2015 ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੂਨ ਵਿਚ ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਪੂਰੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਬਰਸਾਤਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਹੁਣ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਰੀਕਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਬ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਕੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੈਠਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤੇ ਦਿਨ ਤੈਅ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਲੈਨਕੋਵ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ (ਲਾੜੀ) ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੀੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਪਿੱਠ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਤੇ ਚੰਦੋਆ ਹੇਠਾਂ ਪੋਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਖਿਚਵਾਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਨਸ਼ਰ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਖਾਈ ਘੋਰ ਅਣਗਹਿਲੀ 'ਤੇ ਝਾੜ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਨ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਖੀਸੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਆਏ ਫੰਡ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਮੋਟਾ ਹਿੱਸਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਔਰਤ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਆਸ਼ਾ ਵਰਕਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਏ.ਐਨ.ਐਮ. ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏ.ਐਨ.ਐਮ. ਨੇ ਗਰਭ ਦੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਂ ਕਾਲ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦਾ ਐਚ.ਬੀ., ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਆਦਿ ਦਾ ਚੈੱਕਅਪ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗਰਭ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਜਿਥੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਹੈਲਥ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਤੇ ਆਇਰਨ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉੱਥੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਟੈਸਟ, ਅਲਟਰਾ ਸਾਊਂਡ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਗਰਭ ਦੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਵ ਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਬਾਲ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖ਼ੁਰਾਕ ਤੇ ਪੰਜੀਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 26652 ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ 270 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਥੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤਕਰੀਬਨ 28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖ਼ੁਰਾਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਣੇਪਾ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਜਿਵੇਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ, ਨਾਰਮਲ ਜਣੇਪਾ, ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਮੁਫ਼ਤ ਸੁਵਿਧਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਾਖ਼ਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁਫ਼ਤ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖ਼ੁਰਾਕ ਜੋ ਹਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਵਾਰ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਖੁਰਾਕ 'ਤੇ ਹੀ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਪ੍ਰੈਲ 2014 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ 7721 ਜਣੇਪੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਸਮੇਂ 18 ਲੱਖ 29 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦਾ ਚਾਰਟ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੁਕੋ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਣੇਪੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਮੁਫ਼ਤ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੇਂਡੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 700 ਰੁਪਏ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਣੇਪੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 0 ਤੋਂ 1 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਤੇ 0 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਖ਼ਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਇੰਟੀਫਿਕ ਅਵੇਅਰਨੈੱਸ ਫੋਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਏ.ਐਸ.ਮਾਨ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਮੁਫ਼ਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾਗਰੂਕ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਜਾਣ।

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਤੇ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ

ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ

ਏਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਹੋ ਰਿਹੈ ਓਧਰ ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ 'ਚ ਹਾਕੀ ਦੀ ਚੈਂਪੀਅਨਜ਼ ਟਰਾਫੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਖੇਡਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਇੰਜ ਕਹਿ ਲਓ ਸਿੰਘ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ! ਹਾਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਫੇਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮਾਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਕਬੱਡੀ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਕਰਾਏ ਹਨ, ਪੰਜਵਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਪ

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 905-799-1661

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਉਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਤਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ!

ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲੱਬ ਤੇ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ। ਉਪਰੋਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਦੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਖੇਡ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਖਿਲਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਆਓ ਵੇਖੀਏ ਕਬੱਡੀ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ?

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੋਰਟ ਦੇ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਪੋਰਟਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 2016 ਜਾਂ 20 ਦੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ! ਆਓ ਵੇਖੀਏ ਉਲੰਪਿਕ ਚਾਰਟਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?

ਉਲੰਪਿਕ ਚਾਰਟਰ 103 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜੁਲਾਈ 2011 ਦੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ 8 ਜੁਲਾਈ 2011 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚੈਪਟਰ ਉਲੰਪਿਕ ਲਹਿਰ ਨਾਲ, ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਤੀਜਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਚ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਵਿਚ ਝਗੜਿਆਂ ਝੇੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਅਧਿਨਿਯਮ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਉਲੰਪਿਕਸ ਦੀ ਸਰਬ ਉਚ ਸੰਸਥਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 115 ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬੋਰਡ 15 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜੀਹਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਪੋਰਟ ਦੇ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 28 ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ 'ਆਫੀਸ਼ਲ' ਯਾਨਿ 'ਕੋਰ' ਤੇ 33 ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ 'ਰੀਕਗਨਾਈਜ਼ਡ' ਯਾਨਿ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਐ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਲੰਪਿਕ ਚਾਰਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲੰਪਿਕਸ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 28 ਖੇਡਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ 16 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਘੱਟੋਘੱਟ 25 ਖੇਡਾਂ ਕੋਰ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 3 ਰੀਕਗਨਾਈਜ਼ਡ ਖੇਡ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਜਦੋਂ ਰੀਕਗਨਾਈਜ਼ਡ ਖੇਡ ਬਣੀ ਤਦ ਹੀ ਇਹ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।

ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ 7 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੀਰੋ ਦੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 2009 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਟੋਕੀਓ-2020 ਦੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ 2013 ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵੀ ਮਸਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿ ਸਕੀ ਹੈ ਜੋ ਡੇਢ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਘੁਲੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਅੰਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਸਪੋਰਟਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਸ ਖੇਡ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਵੇ ਉਹੀ ਖੇਡ 'ਰੀਕਗਨਾਈਜ਼ਡ' ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਬੱਡੀ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਦੀ ਹਾਲੇ ਤਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕਬੱਡੀ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੀ ਤਾਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਮੁਲਕੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਸਥਾਨਕ ਕਲੱਬਾਂ, ਕੋਚਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਕ

ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਝਲਕ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਖੇਡ ਰਹੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਅਜੇ ਤਕ ਮੁਲਕੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਾ ਕੈਨੇਡਾ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਅਮਰੀਕਾ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ। ਜੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਵੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ। ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਹਨ।

ਉਲੰਪਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਤਾਂ 28 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਪੋਰਟ ਦੇ 'ਡਿਸਿਪਲਿਨ' ਤੇ 'ਈਵੈਂਟ' ਵੱਧ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਖੇਡ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਡਿਸਿਪਲਿਨ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਈਲ, ਕਬੱਡੀ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਤੇ ਬੀਚ ਕਬੱਡੀ। ਹਾਲੇ ਤਕ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਇਕੋ ਰੂਪ ਕਬੱਡੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਈਲ ਹੀ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਵੀ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਡਿਸਿਪਲਿਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਬੱਡੀ ਇਕ 'ਸਪੋਰਟ' ਵਜੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਵੀ ਸੌਖਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਇਰਾਨ, ਨੇਪਾਲ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਤੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਆਦਿ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਬੱਡੀ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਤੇ ਕੀਨੀਆ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਇਨਾਮੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਬੱਡੀ, ਏਸ਼ਿਆਈ, ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਜਾਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਦੀ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੇ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਡ ਦਾ ਕੇਸ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖੇ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਉਲੰਪਿਕਸ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ। ਜੇਕਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅੱਧੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਬੱਡੀ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਕਬੱਡੀ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਦੀਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀਆਂ। ਨਾ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਵਾਂਗ ਕਬੱਡੀ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਜੇ ਕਬੱਡੀ 'ਖੇਡ' ਵਜੋਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਜਾਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਭਾਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜਾਂ ਕੱਪ ਕਰਾਉਣੇ ਕੇਵਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਪਾਸਟਾਈਮ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਫੰਨ' ਕਰਨਾ ਅਥਵਾ 'ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦੈ। ਪਰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਤੇ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਬੱਡੀ ਸਰਕਲ ਸਟਾਈਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ, ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਕੀ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਜੋੜਨ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਉਹੀ ਖੇਡ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਘੱਟੋਘੱਟ 75 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਡਾ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਓਨੀ ਛੇਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਦਰੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ 'ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਹੈ' ਦੀ ਸਫਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ (ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ): ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰਜ਼ ਓਕਲ

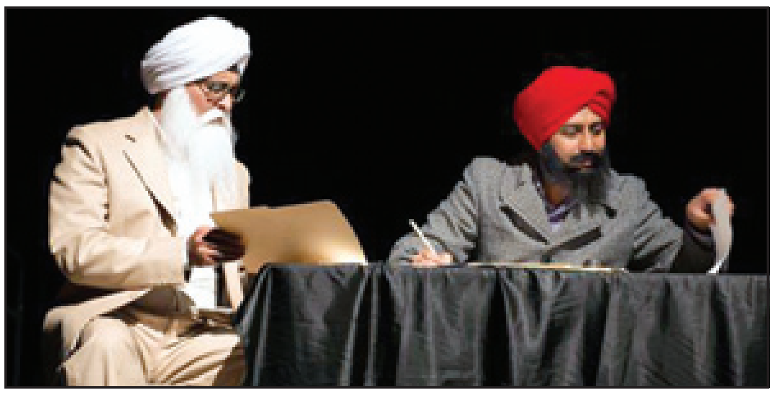

ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਫਾਰਮਿੰਗ ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ (ਐਲਕ ਗਰੋਵ) ਵਿਖੇ ਜਿਥੇ ਗਦਰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਲਬਰਟਾ ਵਲੋਂ ਦਵਿੰਦਰ ਦਮਨ ਦੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਨਾਟਕ 'ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਹੈ' ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਹਾਨ ਤੇ ਮਰ-ਮਿਟਣ ਵਾਲਾ ਵਿਰਸਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਪੰਦਰਾਂ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਫਾਊਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾਟਕ ਟੀਮ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਨਾਲ ਰਹਿ/ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ।

ਦੁਪਹਿਰੇ ਕਰੀਬ ਇਕ ਵਜੇ ਪੰਮੀ ਮਾਨ, ਅਨੂਪ ਚੀਮਾ ਤੇ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਹੋਏ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਇੰਡੋ-ਅਮੈਰਿਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੇ ਬੇ-ਏਰੀਆ ਕਲਚਰਲ ਤੇ ਸਪੋਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ-ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਣਖੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਮੰਡਾਲੀ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਤਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾਟਕ 'ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਹੈ' ਬੇ-ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਹੇਵਰਡ ਤੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰਥਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਵਿੰਦਰ ਦਮਨ ਦਾ ਨਾਟਕ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ।

ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਪਲ-ਮਰਸਡ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਡਾ. ਪਾਲ ਅਟਵਾਲ ਤੇ ਜੈਸੀ ਅਟਵਾਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਸੈਮ ਸਮਰਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ, ਮੁਲਖ ਰਾਜ ਸ਼ਰਮਾ, ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਤੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਰੂਹੇ-ਰਵਾਂ ਰਹੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਨੂੰ

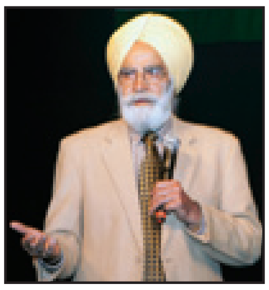

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਸੈਮ ਸਮਰਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੋਤਰੀ ਯਸ਼ਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਪਲ, ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਧੰਨ-ਭਾਗ ਵੀ ਰਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧੰਨਵਾਦੀ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਤਨੋ, ਮਨੋ ਤੇ ਧਨੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਇਹੁ ਜਗੁ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰੋਵਾ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਝੂਠ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਝੂਠ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਲੁਭਾਉਣੀ ਅਤੇ ਪਾਏਦਾਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਅਲਾਹਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਚਲਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਇੱਕ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਖੇਡ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਦੀਵੀ ਸਿਰਫ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਸਤਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਸਚਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਸੱਚੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰਕ ਝੂਠੇ ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਸਰੂਫ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮ-ਦਰ 'ਤੇ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਉਜਾੜ ਪਏ ਘਰ ਵਿਚ ਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਭੁਗਤਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਲੰਮਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆਵੀ ਲੋਭ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮਰਦਾ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਆਉਣ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮ-ਅਨੁਭਵ ਲਈ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਖੁੰਝਣ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਠਿ ਚਲਣਾ
ਇਹੁ ਜਗੁ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰੋਵਾ॥
ਸਚਾ ਘਰੁ ਸਚੜੈ ਸੇਵੀਐ
ਸਚੁ ਖਰਾ ਸਚਿਆਰੋਵਾ॥
ਕੂੜਿ ਲਬਿ ਜਾਂ ਥਾਇ ਨ ਪਾਸੀ
ਅਗੈ ਲਹੈ ਨ ਠਾਓ॥
ਅੰਤਰਿ ਆਉ ਨ ਬੈਸਹੁ ਕਹੀਐ
ਜਿਉ ਸੁੰਞੈ ਘਰਿ ਕਾਓ॥
ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਵਡਾ ਵੇਛੋੜਾ
ਬਿਨਸੈ ਜਗੁ ਸਬਾਏ॥
ਲਬਿ ਧੰਧੈ ਮਾਇਆ ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਇਆ
ਕਾਲੁ ਖੜਾ ਰੁਆਏ॥੧॥
(ਪੰਨਾ ੫੮੧-੮੨)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਤਿ-ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗਲੇ ਮਿਲੀਏ ਅਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਅਸੀਸ ਦੇਈਏ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿ-ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬੈਠੀਏ ਅਤੇ ਵਿਛੜੇ ਸਾਥੀ ਲਈ ਇਹ ਕਾਮਨਾ ਕਰੀਏ, ਉਸ ਲਈ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਉਸ ਸੱਚੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ, ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਹੀ ਅਸੀਸ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਫਿਰ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਲ ਫਿਰ ਸਦੀਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

> **ਇਥੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਾਦੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਧਾਗੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਵਿਚ ਵਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਰਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੱਤ ਹੋਛੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।**

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਖੁੰਝੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਉਖੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਸਤਿ ਅਰਥਾਤ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ-ਖੇਡ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਖੇਡ ਦੀ ਸੋਝੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਮ ਦੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੇ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਮ ਦਾ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ-ਸੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਇਆਵੀ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,

ਬਾਬਾ ਆਵਹੁ ਭਾਈਹੋ ਗਲਿ ਮਿਲਹ
ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਦੇਹ ਆਸੀਸਾ ਹੇ॥
ਬਾਬਾ ਸਚੜਾ ਮੇਲੁ ਨ ਚੁਕਈ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀਆ ਦੇਹ ਅਸੀਸਾ ਹੇ॥
ਆਸੀਸਾ ਦੇਵਹੋ ਭਗਤਿ ਕਰੇਵਹੋ
ਮਿਲਿਆ ਕਾ ਕਿਆ ਮੇਲੋ॥
ਇਕਿ ਭੂਲੇ ਨਾਵਹੁ ਥੇਹਹੁ
ਥਾਵਹੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਚੁ ਖੇਲੋ॥
ਜਮ ਮਾਰਗਿ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਸਬਦਿ ਸਮਾਣਾ
ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸਾਚੈ ਵੇਸੇ॥
ਸਾਜਨ ਸੈਣ ਮਿਲਹੁ ਸੰਜੋਗੀ
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਖੋਲੇ ਫਾਸੇ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੫੮੨)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੰਗਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਾ ਉਹ ਘੜੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ 'ਸਾਹੇ' ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁਕੱਰਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਵਰਤਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੋਂ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਸਫਰ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ-ਪੰਧ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਹਾਝਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਾਦੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਧਾਗੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਵਿਚ ਵਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਰਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੱਤ ਹੋਛੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਹੋਛਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਸਵਾਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਮੱਖੀ ਗੁੜ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁੜ ਨਾਲ ਚਿਪਕ ਕੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਬੇਮਰਿਆਦਾ ਅਰਥਾਤ (ਨੰਗਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਗਾ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੌਤ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ,

ਬਾਬਾ ਨਾਂਗੜਾ ਆਇਆ ਜਗ ਮਹਿ
ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇਆ॥
ਲਿਖਿਅੜਾ ਸਾਹਾ ਨਾ ਟਲੈ
ਜੇਹੜਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ॥
ਬਹਿ ਸਾਚੈ ਲਿਖਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ
ਬਿਖਿਆ ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ॥
ਕਾਮਣਿਆਰੀ ਕਾਮਣ ਪਾਏ
ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਗਲਿ ਤਾਗਾ॥
ਹੋਛੀਮਤਿ ਭਇਆ ਮਨੁ ਹੋਛਾ
ਸਾ ਮਖੀ ਖਾਇਆ॥
ਨਾ ਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ
ਨਾਂਗੋ ਬੰਧਿ ਚਲਾਇਆ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੫੮੨)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਸੰਗੀਓ! ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਰੋਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦਾ ਬੁਲਾਵਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਾ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਬੁਲਾਵੇ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਰੋ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਵੇ। ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਸਬੰਧੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਦੂਤਾਂ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਵਾ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਬੁਲਾਵਾ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਰੋਣ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰੋਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ ਵਾਲੇ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤਰ, ਭਰਾ, ਭਤੀਜੇ, ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀ ਰੋਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਬੰਧੀ ਤੁਰ ਜਾਣੇ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੰਧੀ ਤੁਰ ਗਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਸਮਝਦਾਰ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ, ਉਸ ਭੰਨਣ-ਘੜਨ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਕੇ ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਵਲੋਂ ਉਦਾਸੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭ-ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ,

ਬਾਬਾ ਰੋਵਹੁ ਜੇ ਕਿਸੈ ਰੋਵਣਾ
ਜਾਨੀਅੜਾ ਬੰਧਿ ਪਠਾਇਆ ਹੈ॥
ਲਿਖਿਅੜਾ ਲੇਖੁ ਨ ਮੇਟੀਐ
ਦਰਿ ਹਾਕਾਰੜਾ ਆਇਆ ਹੈ॥
ਹਾਕਾਰਾ ਆਇਆ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਇਆ
ਰੁੰਨੇ ਰੋਵਣਹਾਰੇ॥
ਪੁਤ ਭਾਈ ਭਾਤੀਜੇ ਰੋਵਹਿ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਤਿ ਪਿਆਰੇ॥
ਭੈ ਰੋਵੈ ਗੁਣ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੇ ਕੋ
ਮਰੈ ਨ ਮੁਇਆ ਨਾਲੇ॥
ਨਾਨਕ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਜਾਣ ਸਿਜਾਣਾ
ਰੋਵਹਿ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ॥੪॥੫॥
(ਪੰਨਾ ੫੮੨)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨਿ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੫
ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨਿ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟਤ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਨਾਹੀ ਮਨੁ ਡੋਲੈ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ॥੧॥
ਸਭੁ ਜਗੁ ਸਾਚਾ ਜਾ ਸਚ ਮਹਿ ਰਾਤੇ॥
ਸੀਤਲ ਸਾਤਿ
ਗੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਤੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਪੈ ਹਰਿ ਨਾਉ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਉ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਗਲ ਦੁਖ ਮਿਟੇ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟੇ॥੨॥
ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਮਿਟੇ ਮੋਹ ਭਰਮ॥
ਸਾਧ ਰੇਣ ਮਜਨ ਸਭਿ ਧਰਮ॥
ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਵਿੰਦੁ॥
ਸਾਧਾ ਮਹਿ ਇਹ ਹਮਰੀ ਜਿੰਦੁ॥੩॥
ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਕਿਰਪਾਲ ਧਿਆਵਉ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਤਾ ਬੈਠਣੁ ਪਾਵਉ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਕਉ
ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਨੀ ਦਇਆ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਲਇਆ॥੪॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟਤ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਨਾਹੀ ਮਨੁ ਡੋਲੈ, ਹੇ ਭਾਈ! ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਚੰਚਲ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵ ਮੁਖ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਸਭੁ ਜਗੁ ਸਾਚਾ ਜਾ ਸਚ ਮਹਿ ਰਾਤੇ॥
ਸੀਤਲ ਸਾਤਿ
ਗੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਤੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਜਦ ਉਸ ਸਦਾ ਹੀ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ; ਸੀਤਲ ਸਾਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਤੇ, ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹਿਰਦਾ ਵੀ ਠੰਢਾ-ਠਾਰ ਤੇ ਸੀਤਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਉਸ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਪੈ ਹਰਿ ਨਾਉ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਉ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਗਲ ਦੁਖ ਮਿਟੇ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟੇ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਜੀਵ ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਜੀਵ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਮਿਟੇ ਮੋਹ ਭਰਮ॥
ਸਾਧ ਰੇਣ ਮਜਨ ਸਭਿ ਧਰਮ॥
ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਵਿੰਦੁ॥
ਸਾਧਾ ਮਹਿ ਇਹ ਹਮਰੀ ਜਿੰਦੁ॥੩॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਲਈ ਸਾਰੀ ਭਟਕਣਾ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਰ-ਅੰਸ਼ ਹੈ; ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਵਿੰਦ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜੀਵ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦਇਆਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਇਹ ਜਿੰਦ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਕਿਰਪਾਲ ਧਿਆਵਉ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਤਾ ਬੈਠਣੁ ਪਾਵਉ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਕਉ
ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਨੀ ਦਇਆ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਲਇਆ॥੪॥

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਨਿਰਗੁਣ ਭਾਵ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣ ਉਤੇ ਜਦ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭ ਨੇ ਦਇਆ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਦਕਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਲਗਦਾ ਹੈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ...

'ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ' ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਔਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰੀਅਨਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤ ਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰੁਤਬਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ-ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਔਰਤ ਦੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਹੌਲਨਾਕ ਹਾਲਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮੋ-ਤਸ਼ੱਦਦ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿੰਦੀ ਬੇਸਹਾਰਾ, ਬੇਵਸ ਅਤੇ ਲਾਚਾਰ ਔਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਇਹ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਤੇ ਧੀ ਦੀ; ਔਰਤ ਦੀ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪ ਦੀ। ਹਰ ਯੁੱਗ, ਧਰਮ ਤੇ ਹਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮੈਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਨੀਚਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਚ'।

ਕੀਥ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਘਿਰਣਾ ਕੀਤੀ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।" (The Religion and Philosophy of Vedas and upanishadas, Vol 32, Page 475)

ਮੈਤਰਿਆਈ ਸਮਹਤਾ, ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਾਪ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਪਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗ੍ਰੰਥ (xiv, 1.39) ਇਸਤਰੀ, ਸ਼ੂਦਰ, ਕੁੱਤੇ ਅਤੇ ਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਮਨੂੰ ਨੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਆਦਮੀ ਦੀ ਦਾਸੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਤੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਤਨੀ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਗੁਸੈਲੀ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕਦਮ ਤਿਆਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਨੀ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 916-236-8830

ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਐਸ਼ ਮਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਸ਼ੂਦਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਨੇ ਔਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਅਧੀਨਤਾ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿਚ ਧੱਕਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ, ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ।

ਸਥਾਪਤ ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ਿਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਉਹ ਦੂਰ-ਦੁਰੇਡੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਨ, ਹਫਤਾ ਜਾਂ ਮਹੀਨਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਘਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਔਰਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ।

"ਜਦੋਂ ਖਾਨਾ-ਬਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ਿਕਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਲਈ ਟੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਦਾ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਘੜਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਉਪਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਗਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ, ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਦੋਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੇ ਅਣਦੇਖੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ (ਰੂਹਾਂ) ਦੇ ਨਾਂ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਕਰਦੇ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦੇ।" (ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਲੇਖਕ ਸਵਾਮੀ ਧਰਮ ਤੀਰਥ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 70)

ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਗਨੀ ਦੇਵਤਾ ਟੱਚ ਵੁੱਡ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੱਕੜ ਵਿਚ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਅਗਨੀ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਸੁੰਹ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੌਰ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਰਵਾਹਾ ਬਣਿਆ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਲਹਿ-ਲਹਾਉਂਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਚਰਾਂਦਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਲੰਮੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ- ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਨ। ਜੇ ਮਰਦ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਔਰਤ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਇਕ ਖਾਸ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਯੁੱਗ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਖੁਰਦਰੇ ਵਾਲ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਵੀ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਜੱਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਜੰਗਲਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਅ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਾਂਵਾਂ, ਮੱਝਾਂ ਅਤੇ ਭੇਡ-ਬੱਕਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਇਕੱਲਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਬੈਠਾ। ਔਰਤ ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋ ਗਈ। ਸਮਾਜਕ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਔਰਤ ਕੇਵਲ ਮਰਦ ਦੀ ਵਸਤੂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਔਰਤ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਇਥੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅੰਧਕਾਰ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਠਿਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਦਰਾਵੜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਦਰਾਵਿੜਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਮ ਸਭਿਆ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸੰਤਾਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭਿਆਤਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵੱਲ ਪੁੱਜੇ। ਅਨੇਕ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਦਰਾਵੜ ਮੈਡੀਟੇਰੀਅਨ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੜੱਪਾ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਲਰਕਾਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੋਹਿੰਜੋ ਦਾੜੋ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਈ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਅਤੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਲਾਤ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਨਲ ਆਦਿ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਖੋਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਗਵੇਦ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਕਈ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਈ ਸਭਿਆ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਉਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਮੈਸੋਪਟਾਮੀਆ, ਏਲਮ ਅਤੇ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਤਮ ਸੀ। ਇਸ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਪੱਥਰ-ਧਾਤੂ ਯੁੱਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਿੰਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਸੀਂ 3000 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਤੋਂ 2000 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 1750 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਦੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ।

ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਦਸਯੂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਦੇ ਮੋਟੇ ਨੱਕ, ਮੋਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਮਰਦ-ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਵਿਕਸਤ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ। ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਸਨ। ਇਹ ਲਿੰਗ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਰੀਆ ਨੇ ਲਿੰਗ ਪੂਜਾ ਦੀ ਰਸਮ ਦਰਾਵੜਾਂ ਤੋਂ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਤੀਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰੀਅਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਅਪਨਾਇਆ। ਇਕ ਮੋਹਰ ਉਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਇਕ ਦੇਵਤੇ 'ਮਗਰੌ' ਦੇ ਪਸ਼ੂਪਤੀ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਆਦਿ ਰੂਪ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ-ਸ਼ਕਤੀ (Mother of Goddess) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਜੀਅਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਟ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਤਾ-ਪੂਜਾ ਲਈ

> ***ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅੰਧਕਾਰ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਠਿਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਦਰਾਵੜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਦਰਾਵਿੜਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਮ ਸਭਿਆ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸੰਤਾਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭਿਆਤਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵੱਲ ਪੁੱਜੇ।***

ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਪਯੋਗੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਪੂਜਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੁੰਡ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵ-ਦਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਭੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਦੇਵ-ਦਾਸੀਆਂ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਭਵਨ-ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਉਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਵੀਤ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਨ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜਾਂ ਸਨਮਾਨ ਮਰਦ ਨਾਲੋਂ ਉਚਾ ਸੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜਨਨੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਔਰਤ ਉਪਰ ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਰ ਆਪ ਚੁਣ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ। ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਧਵਾ ਵਿਆਹ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ। ਔਰਤ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਅਨੂਪਮ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾਇਕਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਅਨੂਪਮ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੱਚਣ-ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਧ-ਦੇਵੀ ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰ ਅਪਸਰਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਘਰਾਣੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਪਸਰਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾਇਕ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਸਥਾਈ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ।

ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਕਾਲ (12000-1400 ਬੀ.ਸੀ.): ਸਿੰਧ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਵੈਦਿਕ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਉਥਾਨ ਹੋਇਆ। ਵਧੇਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 4000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੀਅਨ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਏ ਸਨ। ਪੱਛਮੀ ਬਾਲਕਟ ਤੋਂ ਪਾਰ ਵੋਲਗਾ ਦੀ ਘਾਟੀ ਤੱਕ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪਸ਼ੂ-ਧਨ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮੀਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਕਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰੀਆ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਅਸੂਰੀਆ ਅਤੇ ਅਬਰਬੱਜਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭੂਮੀ (ਆਧੁਨਿਕ ਉਜਬੇਕਿਸਤਾਨ) ਦੀਆਂ ਚਰਾਂਦਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਲੰਮੇ ਸੋਕੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਹਿੰਦੂ ਆਰੀਆ ਸਭਿਅਤਾ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਭਿਅਤਾ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਨੇ, ਰੱਥ ਚਲਾਉਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਧੰਦੇ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਯੁੱਗ, ਯਾਨਿ ਮਗਰਲਾ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਅਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਸੀ।

ਰਿਗ ਵੇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਰੀਆ ਲੋਕ, ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ 1017 ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ ਮੰਡਲਾਂ (ਪੁਸਤਕਾਂ) ਵਿਚ ਲੜੀਵਾਰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰੀਆ ਨੇ ਸੈਂਧਵਾਂ (ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਲੋਕ) ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਬਚ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਸ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ। ਰੱਥਾਂ ਦੇ ਰੱਥ ਭਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਮਿੱਤਰਾਂ, ਨਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਗਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੱਕਸ਼ੀਬਨ, ਕਵਸ਼, ਵਤਸ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੀ ਔਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਇਕ ਹੱਦ ਹੈ। ਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਮੁਟਿਆਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਆਪ ਚੁਣਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪਰੋਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, "ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਮਲਕਾ ਬਣ, ਸੱਸ ਦੀ ਮਲਕਾ ਬਣ, ਨਣਦਾਂ ਤੇ ਦਿਉਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕਾ ਬਣ, ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿ ਪਤਨੀ (ਰਾਣੀ) ਦੇ ਹੱਕ ਨਾਲ ਬੋਲੇਂ, ਦੁਪਾਇਆਂ ਅਤੇ ਚੁਪਾਇਆਂ ਲਈ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਂ।" ਪਤਨੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਕਾਫੀ ਉਚੀ ਹੈ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਰਦ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਿਨ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦਾਸ ਅਤੇ ਦਾਸੀਆਂ, ਧਨ-ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਯੱਗ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸਮ ਵਿਚ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੱਗ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮਘਦੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਭਰਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਣੇ ਸਿੱਖਦੀ ਹੈ, ਪਤੀ ਵਾਂਗ ਜੰਗ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੰਨਿਆ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗਾਂਵਾਂ ਚੋਣ, ਆਸਣ ਬਣਾਉਣ, ਸੀਣ-ਪਰੋਣ, ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਜ ਪਤਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਪਤਨੀ ਵਿਆਹ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਤਨੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ। ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਮਰਦ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਉਹ ਰਚਨਹਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਆਦਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਮੰਤਰਾਂ ਨੂੰ। ਘੋਸਾ, ਅਪਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਵਵਾਰਾ, ਲੋਪਾਮੂਦਰਾ, ਵਾਂਗੰਭ੍ਰਿਵੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਔਰਤ ਰਚਨਹਾਰਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਸ਼ਚੀ-ਪੋਲੋਮੀ ਦ੍ਰਿਪਤ ਵਾਕਯਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, "ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮੁਕੱਦਰ ਵੀ ਉਤਾਂਹ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਥਣਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਇੰਦਰ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਆਹੂਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਦਾਸ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈਆਂ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਹਾਰ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੇਂਡੂ ਆਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ। ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ ਲੱਗੀ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਵਸੇਬੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਰਾਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਥਾਂ ਵਿਚ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਤਰ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ (1400-600 ਬੀ.ਸੀ.) ਵਿਚ ਦੇਵ-ਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਕਾਫੀ ਉਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਗ ਵੇਦ ਕਾਲ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤਕ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਠੀ ਸਕੀ; ਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ।

(ਚਲਦਾ)

ਹੋਵੈ ਸਿਫਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ...

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੯੬੭ ਉਤੇ 'ਹੋਵੈ ਸਿਫਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਨੂਰੁ ਅਰਸਹੁ ਕੁਰਸਹੁ ਝਟੀਐ' ਪਾਵਨ ਪੰਕਤੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ- ਸਿਫਤਿ, ਖਸੰਮ, ਨੂਰ, ਅਰਸਹੁ ਅਤੇ ਕੁਰਸਹੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸਰੂਪ ਹੈ- ਸਿਫ਼ਤਿ, ਖ਼ਸੰਮ, ਨੂਰ, ਅਰਸ਼ਹੁੰ ਅਤੇ ਕੁਰਸਹੁੰ।

ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਪੁਰਤਨ ਠੀਕ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦਾਂ-ਸਰੂਪਾਂ ਦਾ ਬੋਧ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੋਚੋ table ਨੂੰ towel ਕਿਹਾਂ ਅਰਥ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। 'ਸ਼ੇਰ' ਨੂੰ 'ਸੇਰ' , 'ਸ਼ਿਵ' ਨੂੰ 'ਸਿਵ' ਅਤੇ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਨੂੰ 'ਕ੍ਰਿਸਨ' ਬੋਲਣਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਅੱਖਰ- ਸ਼, ਖ਼, ਗ਼, ਜ਼, ਫ਼ ਅਤੇ ਲ਼ ਜੋੜਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਅਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਦ-ਅਰਥ: ਸਿਫ਼ਤਿ- ਉਸਤਤਿ। ਖ਼ਸੰਮ- ਪ੍ਰਭੂ। ਨੂਰੁ- ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਅਰਸ਼ਹੁੰ- ਅਰਸ਼ ਤੋਂ, ਆਸਮਾਨ ਤੋਂ, ਆਤਮਕ ਮੰਡ਼ਲ ਤੋਂ, ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਤੋਂ; ਕੁਰਸਹੁੰ- ਕੁਰਸ ਤੋਂ, ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਦੀ ਗੋਲ਼ ਟਿੱਕੀ ਤੋਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ (ਅਰਸਹੁ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੱਸਾ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ 'ਸ਼' ਧੁਨੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਰਸਹੁ ਦਾ ਸੱਸਾ 'ਸ' ਧੁਨੀ ਵਾ਼ਲਾ ਹੈ)

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਪੰਕਤੀ ਹੈ- 'ਤੁਧੁ ਡਿਠੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਮਲੁ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਕਟੀਐ॥' ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ 'ਪਾਤਿਸਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਹੀ ਪਾਠ 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ' ਹੈ ਤੇ 'ਪਾਤਿਸਾਹੁ' ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਯੋਗ ਹੱਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਬੋਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

-ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ

ਤੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ
22

ਗੁਰਦੁਆਰਾ: ਕੁਝ ਹੋਰ ਯਾਦਾਂ

'ਗੁਰਦੁਆਰਾ: ਕੁਝ ਹੋਰ ਯਾਦਾਂ' ਵਿਚ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿੱਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (20 ਅਗਸਤ 1949-28 ਜੁਲਾਈ 2007) ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਤੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ' ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੰਗਲ ਸ਼ਾਮਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਪਰੋਈਆਂ ਹਨ; ਪਰ ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲੜੀਆਂ ਫੈਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਉਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਪੋਟੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਸੁਪਨੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜੋੜੀ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯਾਦਾਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਕੂਨ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੁਣ ਚੜ੍ਹਾਉਣ, ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ 'ਸਿੱਖਾਂ' ਦੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਂ ਨਾਲ ਓਤ-ਪੋਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚੇਲਾ ਬਣਾ ਲਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਾਠੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਜੇ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇੰਨਾ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੁਣ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਬਾਹਰਲੇ ਗੇਟ ਉਤੇ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੀੜ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਕਮਰਾ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾ ਸਕਿਆ। ਨਾਸਤਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ 'ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ' ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹੈ; ਵਰਨਾ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਚੜ੍ਹਾ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁੱਖ ਆਸਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਘੂੜੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਨ 1961 ਜਾਂ 1962 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ- ਸਾਡੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰਖਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਚੇਤੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣ-ਭਾਈ ਨੇ ਭਾਈ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣ ਗਏ ਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਠ ਰੋਕ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪਾਠ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦਿਨ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਧੋ ਕੇ 'ਮਹਾਰਾਜ' ਤੋਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਤੇ ਰਤਾ ਕੁ ਡਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬੀੜ ਪਦ-ਛੇਦ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਵਾਂਗ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਭੇਦ ਦਿੱਤਿਆਂ, ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਰੁਕਦਾ, ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ, ਭਾਈ ਜੀ ਸੋਧ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਠੀ ਹੋਣ ਵੱਲ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲ ਕਦਮ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਮੈਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚਲੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸਹਿਜ ਪਾਠਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਠ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਲੈਅ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ। ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੌਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਰੌਲ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪਾਠੀ ਹੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਚਾਰ ਰੌਲਾਂ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੰਜਵੀਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੀ। ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੀ ਰੌਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਮੇਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਖਰੇ ਪਾਠੀ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, "ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰੌਲ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਰਹਾਉ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਦੈ।"

ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਮੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਉਂਦਾ ਖਾਣ ਗਿਆ ਮੈਂ ਸੋਲ੍ਹਾਂ-ਸਤਾਰਾਂ ਫੁਲਕੇ ਛਕ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਖਾਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਮੇਰਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਹੋਣਾ ਵੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਮ ਨਿਰਛਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਾਠੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਉਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਪਨਾ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ; ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਨਰਾਤਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਪੱਤਾ ਕੱਟ ਕੇ 'ਸਿੱਖ' ਨੂੰ ਖੁਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਬਿਠਾਉਣੇ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਪਾ-ਪਾ ਖੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਬਦੋ-ਬਦੀ ਰੋਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰੀਂ ਮੈਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਗ-ਮਗਾ ਰਿਹਾ ਪਿੰਡ ਨੰਗਲ ਸ਼ਾਮਾ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਾਠੀਆਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਵਾਕਾ ਪਿੰਡ ਪਰਾਗਪੁਰ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਗ ਨਾਲ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਪਾਠ ਕਰਨ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਝੋਕ ਆ ਗਈ। ਬਾਹਰ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਠਾਇਆ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫਿਰ ਝੋਕ ਆ ਗਈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਝੋਕ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਲਾਠੀ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, "ਭਾਈ ਹੁਣ ਸੌਂ ਕੇ ਦਿਖਾ। ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਮੌਰ ਭੰਨ ਦਊਂ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਲਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਸਕਦੀ ਸੀ?

ਖੈਰ, ਗੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਠਵੀਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸੀ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਵਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਹਾਈ ਹੋਏਗਾ। ਅੱਗੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਹਮ-ਜਮਾਤਣ ਖੜ੍ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਰਦਾਸ ਮੁੱਕੀ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, "ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਈ ਹਾਂ?" ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ!...ਪਰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਮੈਂ ਨਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ, ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਐਸ ਵੇਲੇ' ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਈ ਸੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਆਸਤਕ ਤੋਂ ਨਾਸਤਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

(ਚਲਦਾ)

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਕਾਲੇ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ

ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਦਾ ਲੇਖ (ਇੰਟਰਵਿਊ) 'ਬਾਬਾ ਬਰਾੜ: ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਤੋਂ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੱਕ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਵੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਬੰਤ ਮਾਣੂੰਕੇ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਬਰਾੜ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (1972-1979) ਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮੇਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਖੈਰ! ਬੱਲ ਕੋਲ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤਾਂ ਕਈ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੁਕੀਆਂ ਜਾਂ ਲੁਕਾਈਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਬਾਰੇ ਤਿੰਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਵੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਿੰਦਾ-ਦਿਲ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਮਹੇੜੂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀ 'ਤੇ ਹੋਏ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਦਾਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਜ਼ਰ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਉਠ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ-"ਮੈਂ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭਰਾ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋਇਲ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ।" ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋਇਲ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਗਾਇਆ ਲੋਕ ਗੀਤ 'ਹੀਰਿਆਂ ਹਰਨਾਂ ਬਾਗੀਂ ਚਰਨਾਂ' ਜਲੰਧਰ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਆਮ ਹੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧਵਾਦੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਠਿੰਡੇ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਐਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਬੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

-ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ
ਫੋਨ: 717-575-7529

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਵਾਸਤਾ

ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਧੀਆਂ ਨੰਨ੍ਹੀ ਛਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੰਨ੍ਹੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵਿਚ ਅਧਨੰਗੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਨਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸਾ ਹੈ? ਕੀ ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਇਸ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਬੇਖਬਰ ਹਨ? ਜੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਲੱਚਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕੁੰਡਾ ਪਵੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁੰਡਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਪਰੋਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਡੇ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਨ ਜੋ ਇੰਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੀਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

-ਇਕ ਨਹੀਂ, ਲੱਖਾਂ ਦੁਖੀ ਪੰਜਾਬੀ।

ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਈਸਾਈ ਬਣਨੋਂ ਬਚ ਗਏ ਸਨ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 13 ਦਸੰਬਰ ਵਾਲੇ ਅੰਕ 'ਚ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ 'ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਪੱਤਰੇ' ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਲੇਖ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 1873 'ਚ ਮਿਸ਼ਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ/ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਦਾਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲ ਈਸਾਈ ਬਣਦੇ-ਬਣਦੇ ਬਚ ਗਏ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ- ਆਇਆ ਸਿੰਘ, ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

1. ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਵਿਤਾ, ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ, 1972 ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ (ਪਟਿਆਲਾ)।
2. ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਲੇਖ 'ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ', ਸੰਪਾਦਕ- ਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
3. ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਦੀ ਹੈਰਿਟੈਜ਼ ਆਫ ਦੀ ਸਿੱਖਸ, ਪੰਨਾ 139

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ 'ਚ ਉਚਕੋਟੀ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਰਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹਨ।

-ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

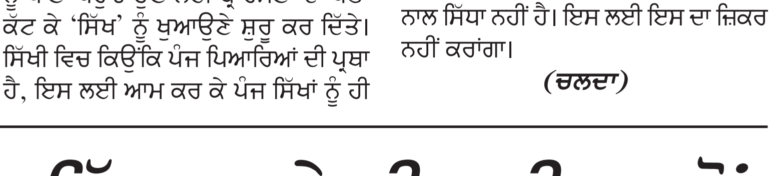
ਈਸਾਈ ਪਾਦਰੀਆਂ ਨੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਈਸਾਈ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਟੁੰਬਿਆ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਾਰੂ ਹਮਲੇ ਨਾ ਰੋਕੇ ਤਾਂ ਭਿਆਨਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਲੜਕਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਰਹਿੰਦ ਤੱਕ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਭੁੱਖ-ਤ੍ਰੇਹ ਨਾਲ ਸਤਾਏ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ
ਫੋਨ: 661-827-8256

ਸਿੱਖ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਤਾਰਾ ਬਾਈ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10' ਦੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਪਾਦਕ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੁੱਛ ਕੇ ਲਿਖੀ:

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤਬ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ।
ਸੁਨੋ ਸਿੰਘ ਜਿਉ ਸੁਨੀ ਸੁਕਾਨੀ।
ਏਕ ਦੱਖਨ ਕੋ ਜੋ ਸਾਹਾ (ਸ਼ਾਹ)।
ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ਤਾਹਾ। (110)
ਤਬ ਗੁਰ ਕੋ ਤਿਹ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ।
"ਮੋ ਕੰਨਿਆ ਦਾਸੀ ਸੁਤ ਲਾਏ।"
ਤਬ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਾਰੀ।
ਕੀਨੋ ਵਿਆਹ ਉਛਾਹ ਅਪਾਰੀ। (113)

'ਭੱਟ ਵਹੀ ਪੂਰਬੀ ਦੱਖਣੀ' ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਟਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ...ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਾਰਾ ਬਾਈ ਬੇਟੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇ ਸਾਲ ਸਤਰਾ ਸੈ ਇਕਾਹਟ (1704 ਈਸਵੀ) ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਕੇ ਦਿਵਿਸ ਅਨੰਦਗਾਵ ਮੇਂ ਹੂਆ।"

'ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ' ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕੌਸ਼ਿਸ਼, ਸੰਪਾਦਕ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਰਾ ਬਾਈ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਵਹੀਰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ:

ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਾਰਿ ਤਬ ਭਈ।
ਪਿਤਾ ਸੰਗ ਦੱਖਣ ਕੋ ਗਈ।
ਉਦਰੇ ਗਰਭ ਪਾਲਤੀ ਜਾਵੈ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਯਾਨ ਦਿਯੋ ਭਲ ਭਾਵੈ।
(129)

'ਭੱਟ ਵਹੀ ਪੂਰਬੀ ਦੱਖਣੀ, ਖਾਤਾ ਹਜਾਵਤ ਆਬਿਆਨੋਂ ਕਾ' ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, "ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਬੇਟਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾ, ਪੋਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ...ਪਰਗਨਾ ਕਹਿਲੂਰ, ਸੰਮਤ ਸਤਾ ਸੈ ਬਾਸਠ (1705 ਈਸਵੀ) ਪੋਖ ਮਾਸੇ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਦਿਹੁੰ ਆਗਰਾ ਨਗਰੀ ਪਰਗਨਾ ਮਥਰਾ ਭਾਈ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਬੇਟਾ ਮੋਹਕਮ ਦਾਸ 'ਗੁਲਾਟੀ' ਅਰੋੜਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਹੂਆ।" 'ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ' ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ' ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ, ਸੰਪਾਦਕ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਵੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਨਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ
ਕੁਆਰਾ ਸੀ ਡੋਲਾ।
ਨਾਲ ਕਰਿ ਦਿੱਤਾ
ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ ਘਰ ਦਾ ਗੋਲਾ।
ਜਦਿ ਕੋਸ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਟੁਰ ਕੇ ਗਏ।
ਤਦਿ ਰਾਜੇ ਲੈ ਫਊਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪਏ। (586)

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ ਸਨ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ, ਲਾਡ ਲਡਾਏ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ। ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਲ-ਕਲ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਹਰਿਆਲੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਸਦਿਆਂ-ਖੇਡਦਿਆਂ ਤੇ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਗੱਲ ਕੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪਲ-ਪਲ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਸ ਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜਦਿਆਂ ਹਿਰਦਾ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਭਰ-ਭਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕਦੀ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਥਾਂ ਆਵਾਂਗੇ? ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਅਗਲਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਿਥੇ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ!

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਪਈ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਵਹੀਰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਗਿਆਨੀ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 29 ਮਾਰਚ 1705 ਈਸਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 19 ਅਤੇ 20 ਦਸੰਬਰ 1704 ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰਾਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੁੱਧ 22 ਦਸੰਬਰ 1704 ਈਸਵੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ 27 ਦਸੰਬਰ 1704 ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10' ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ,

ਡੇਢ ਕੁ ਜਾਮ ਜੁ ਰਾਤ ਗਈ
ਤਬ ਤੋ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਕੂਚ ਕਰਾਯੋ।
ਆਦਿ ਵਹੀਰ ਸੁ ਤੋਰ ਦਯੋ
ਪੁਨ ਕੈ ਅਰੁ ਅੱਧ ਕੁ ਆਪ ਸਿਧਾਯੋ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤਾਰਾ ਬਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਹੀਰ ਨਾਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ। 'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ' ਵਿਚ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਤਬ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ
ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਐਸੇ ਕਹਿਆ,
ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਨਿੰਕੇ ਨੀਂਗਰ ਨਾਲ
ਲੈ ਚਾਹੀਐ ਗਇਆ।
ਵੱਡੇ ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ ਰਹਿਨ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ।
ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਟੂਰੋ ਪਾਓ ਚਾਲ। (581)
ਮਾਤਾ ਨ ਮੰਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਏਹੁ ਗੱਲ।
ਕਹਿਆ, ਚਾਰੇ ਨੀਂਗਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਘੱਲ।
ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖ ਰਹੇ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹੇ। (542)
ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਆ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ,
ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਲੇ ਜੋਗੁ।
(ਨੋਟ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ)
ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਟੁਰੋ ਜਨਾਨੇ ਨਾਲ ਲੋਗ।
ਸਭ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਟੋਰ।
ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਈ,
ਨਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੋਰ। (543)
ਨਾਲਿ ਦਿੱਤੇ ਉਠ ਸੰਦੂਕਾਂ ਵਾਲੇ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਛਿੱਤਰ ਪੱਥਰ ਆਹੇ ਡਾਲੇ।
ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਤੁਸਾਂ ਟੁਰ ਜਾਣਾ
ਜਨਾਨੇ ਲੋਕ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ।
ਅਤੇ ਉਠ ਅਉਸਨ ਹਉਲੀ ਹਉਲੀ
ਪਿਛੇ ਲੱਗੇ। (544)
ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਭ ਹਕੀਕਤ
ਛੱਡੀ ਸੀ ਸਮਝਾਇ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ, ਸਰਹਿੰਦ

ਤੁਸਾਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਅਟਕਾਇ,
ਜੇ ਕੋਈ ਫਉਜ ਪਈ ਆਇ।
ਤੁਸਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਠ,
ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਧਾਇ। (545)
ਨਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ
ਕੁਆਰਾ ਸੀ ਡੋਲਾ।
ਨਾਲ ਕਰਿ ਦਿੱਤਾ
ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ ਘਰ ਦਾ ਗੋਲਾ।
ਜਦੋਂ ਕੋਸ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਟੁਰਿ ਕੇ ਗਏ।
ਤਦਿ ਰਾਜੇ ਲੈਉਂ ਫਊਜਾਂ ਪਿਛੇ ਪਏ। (546)
ਮੱਘ੍ਰ ਮਹੀਨੇ ਅੱਧੀ ਨਿਸਾ ਕੂਚ ਕੀਤਾ।
ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਸਭ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੀਤਾ।
ਜਿਸ ਕਾਲੀ ਰਥ ਮਾਤਾ ਦਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।
ਸਹੇੜੀ ਗਿਰਾਉਂ ਰੰਘੜਾਂ ਦਾ,
ਤਿਤ ਮਾਰਗ ਪਿਆ। (556)

'ਗੁਰੂ ਸੋਭਾ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸਰਸਾ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਟਿੱਬੀ 'ਤੇ ਤੁਰਕ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪਿਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਗਏ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਹੀਰ ਉਥੋਂ ਬਚ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਦੁਲਾ ਸਿੰਘ ਹੰਡੂਰੀਆ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਤਨ ਕੀ' ਵਿਚ ਸਰਸਾ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬਹੁਤ ਦਰਦੀਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨਾਲ ਜੋ ਬੀਤਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬਹੁਤ ਭਾਵਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਸਿੱਖ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਤੇਹ,
ਮਾਤਾ ਕੋ ਐਸੇ ਕਹਯੋ।
ਕਾਰਣ ਭਯੋ ਸੁ ਏਹ,
ਸੀਸੇ ਉਤਾਰੇ ਤੁਮ ਸੁਤਨ।
ਤਬ ਮਾਤਾ ਬਿਲਖੀ
ਭਈ ਐਸੀ ਸੁਨੀ ਜੁ ਬਾਤ।
ਦੇਖੇ ਸੀਸ ਜੁ ਲਟਕਤੇ,
ਹਿੱਕ ਮਰੋਰੀ ਪਾਤ।
ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਐਸੀ ਤੁਮ ਕਰੀ।
ਹੌਂ ਜੀਵਤ ਤੁਮ ਸੀਸ ਉਤਰੀ।
ਐਸੇ ਭਾਖਿ ਮੂਰਛਾ ਪਾਈ।
ਘਰੀ ਚਾਰ ਸੁਧ ਫਿਰ ਨਹਿ ਆਈ।

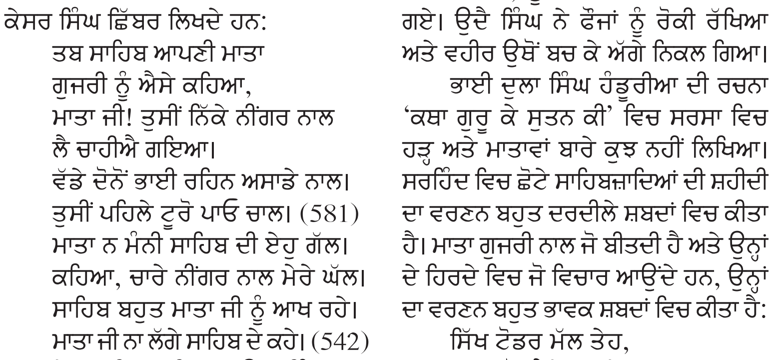

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦਲ ਗਨੀ ਨੇ 'ਜੌਹਰਾ-ਏ-ਤੇਗ' ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਕੀਮ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਨੇ 'ਗੰਜ-ਏ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਵਿਚ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ' ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੇਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜਦੋਂ ਸਰਹਿੰਦ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਆ ਕੇ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ, ਤਾਰਾ ਬਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਪਹਿਲੇ ਵਹੀਰ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸਹਿਜ ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਸਰਸਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮੇ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਲਖਨੌਰ ਪੁੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਗਏ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਗਏ ਸਨ।

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਵਹੀਰ ਨਾਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਹੀਰ ਸ਼ਾਹੀ ਟਿੱਬੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਹੀ ਟਿੱਬੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜਾਹ ਸਿੰਘ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਣ ਤੱਕ ਲੜਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਆ ਰਹੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌ ਕੁ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਰੋਪੜ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੀ ਸਰਹਿੰਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਵਹੀਰ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਖਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਲਮ ਜੋ ਰਾਏਕੋਟ ਵਾਲੇ ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਜਵਾਈ ਸੀ, ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਚੱਕੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਥੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ। ਜੇ ਉਹ ਬਚ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਫ਼ਿਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ, ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। 'ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ' ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਗੜੀ ਲਾਹ ਕੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ, ਆਪਣੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵੀ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਲਗੀ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕਿਆਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪਿਆਰੇ- ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਗਨੀ ਖਾਂ ਤੇ ਨਬੀ ਖਾਂ ਜੋ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੀ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤ ਸਨ, ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਥੋਂ ਉਹ 'ਉਚ ਦਾ ਪੀਰ' ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ।

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਕੁੰਮੇ ਮਾਸ਼ਕੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਗਰਮ ਕਰ ਕੇ ਪਿਲਾਇਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਪਿੰਡ ਚੌਤੇ ਵੱਲ ਪਿੰਡ ਸਹੇੜੀ ਦੇ ਦੋ ਹਜ਼ੂਰੀ ਮਸੰਦ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਧੂਮਾਂ ਤੇ ਦਰਬਾਰੀ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਰਸੋਈਆ ਗੰਗੂ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਤੇ ਸੋਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਲਾਲਚੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੰਗੂ ਨੇ ਮੋਰਿੰਡੇ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕੀਤਾ। ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਨਵਾਬ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਤੇ ਦੰਦ ਕਰੀਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਵਰਤਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

24 ਦਸੰਬਰ 1704 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਵੱਡੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ? ਨਵਾਬ ਦੇ ਟੋਡੀ ਦਰਬਾਰੀ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਫੇਹ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 25 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਜਿਸ ਦਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭਤੀਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਰ-ਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੈ? ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜੱਲਾਦਾਂ ਨੇ ਗਾਰੇ ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਕੰਧ ਉਸਾਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕੰਧ ਮੋਢਿਆਂ ਨੇੜੇ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਧ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਕੰਧ ਗਾਰੇ ਦੀ ਅਤੇ ਗਿੱਲੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਜੱਲਾਦ ਮਿਸ਼ਾਲ ਬੇਗ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੇਗ ਜੋ ਸਮਾਣੇ ਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਤੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕੁਲ ਕੌਮ ਜਾਤ ਕੇ ਬੱਚੇ,
ਦੇ ਸਕਤੇ ਯੂੰ ਬਲੀਦਾਨ।
ਉਸ ਕੌਮ ਕਾ ਵਰਤਮਾਨ ਕੁਛ ਭੀ ਹੋ,
ਭਵਿਸ਼ ਹੈ ਮਹਾਂ ਮਹਾਨ।

ਕੱਚਾ ਘਰ

'ਕੱਚਾ ਘਰ' ਸਮਝੋ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਫੇਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੇਰਾ ਹਰ ਪਰਵਾਸੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਵਕਤ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖਲੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਸ ਵੱਲ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਘੋਰ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪਰਵਾਜ਼ਾਂ ਭਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਕੰਨੀ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੇਕਾਬੂ ਹੋਇਆ ਮਨ ਪਿਛੇ ਛੁੱਟ ਗਈਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਲਾਰਮ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ...ਪਰ ਉਠਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋਚਿਆ, ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਸੋ, ਕੰਮ 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ, ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।' ਫਿਰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਵੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਲਾਰਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਮੇਰੇ ਘਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਗਈ?...

ਸਵੇਰੇ ਮੂੰਹ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਚਾਚੇ ਬਣਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਹੈ, "ਭਾਅ, ਉਠ ਹੰਢਾਲੀ ਕਰੀਏ। ਭਾਬੀ ਚਾਹ ਧਰ'ਦੇ।" ਤੇ ਭਾਅ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖਦਾ, "ਉਠ ਕੁਲਵੰਤ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਗੁਰਾਇਆ, ਵਰਜੀਨੀਆ
ਫੋਨ: 571-315-9543

ਦੀ ਬੀਬੀ! ਮਖ ਛੇਤੀ ਕਰ, ਮੁੰਡਾ ਕਦੋਂ ਦਾ ਬੈਠਾ ਚਾਹ 'ਡੀਕੀ ਜਾਂਦਾ।" ਬੀਬੀ ਮੰਜੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲਦੀ। ਫਿਰ ਬਹੁਕਰ ਫੜ ਕੇ ਚੌਂਕਾ ਹੂੰਝਦੀ ਹੈ, ਗੋਹੇ ਭੰਨ ਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰੀਣੀ ਦੇ ਕੇ ਪਾਥੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਜੇ ਤੇਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੂਰੇ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਬਾਲ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਲਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਰੀਣੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ ਮੂੰਹ-ਹੱਥ ਧੋਂਦੀ ਹੈ। ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਪੂੰਝ ਬਾਬੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖਲੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਬੀਬੀ ਕੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਉਚੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਬੀਬੀ ਪਤੀਲੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਬੀਬੀ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਤੀਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਉਂ ਕੱਚੀ ਅੱਗ ਦਾ ਧੂੰਆਂ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਾਹ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਜਾਂ ਧੂੰਏ ਦੀ ਬੋਅ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਭਾਅ ਦਾ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਚਾਹ ਪੀਣਾ, ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਣਾ, "ਕੋਈ ਮਗਰ ਪਿਆ ਏ, ਚੱਜ ਨਾਲ ਚਾਹ ਤਾਂ ਪੀ ਲਿਆ ਕਰੋ।"

ਭਾਅ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ, "ਮੈਖਿਆ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀਏ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜੋਤਰਾ ਲਾ ਲਿਆ ਏ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਆਂ।" ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਆਖਣਾ, "ਚੱਲ ਓਏ ਸ਼ੇਰਾ! ਜਵਾਨ ਬਣ ਕੇ ਪੈਰ ਪੁੱਟ ਹੀਰਿਆ।" ਆਖਦਾ ਭਾਅ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚੋਂ ਹੰਢਾਲੀਆਂ ਹੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ (ਮੇਰੀ ਮਾਂ) ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜੀਵਨ ਦੀ ਝਲਕ ਸਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੀ। ਉਹ ਦੁੱਧ ਰਿੜਕਣਾ ਪਾ ਕੇ ਧਾਰਾਂ ਕੱਢਣ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਨਾਲ ਦੋ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ, ਇਕ ਮੱਝ ਦੀ ਧਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਢੱਕਣ ਨਾਲ ਬਾਲਟੀ ਕੱਜ ਦਿੰਦੀ, ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਧਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਚੌਂਕੇ ਦੀ ਬੰਨੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ। ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਕਾੜ੍ਹਨੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਫੇਰਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਪੁਣਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪੋਣੀ ਫੜਨ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਆਪ ਹੀ ਮੱਗ ਭਰ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪੁਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਘਿਉ ਕੱਢ ਕੇ ਵੱਡਾ ਛੰਨਾ ਅੰਦਰ ਲੱਕੜ ਦੀ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਅਤੇ ਠੂਠੀ ਭਰ ਕੇ ਚੌਂਕੇ ਦੇ ਆਲੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ। ਫਿਰ ਬੋਰੀ ਵਿਛਾ ਕੇ, ਤੇ ਉਪਰ ਪਰਾਤ ਰੱਖ ਕੇ ਆਟਾ ਗੁੰਨ੍ਹਦੀ ਅਤੇ ਮਖਮਲ ਦੇ ਪਤਲੇ ਪੋਣੇ ਨਾਲ ਕੱਜਦੀ, ਉਪਰ ਚੰਗੇਰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ। ਚੰਗੇਰ ਉਪਰ ਮਿੱਟੀ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੂੰਡਾ ਮੂਧਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਗੜਵੀ ਤੇ ਆਟੇ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਧੋਂਦੀ।

ਬੀਬੀ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਜਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਧੁਆ, ਕੱਪੜੇ ਪੁਆ ਸਿਰ ਵਾਹੁੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਬੀਬੀ ਭੈਣ ਬਣ ਕੇ ਜਾਈਂ ਜ਼ਰਾ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗੋਹਾ ਲਾਈਂ, ਨਾਲੇ ਉਪਰ ਤਵਾ ਰੱਖ ਦੇਈਂ।" ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਲਾਗੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ- ਆਟਾ, ਮੱਖਣ, ਚਕਲਾ, ਵੇਲ੍ਹਣਾ, ਦਹੀਂ, ਆਚਾਰ...। ਬੀਬੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਹੀਂ ਤੇ ਮੱਖਣ ਨਾਲ ਪਰੌਂਠੇ ਖੁਆਉਂਦੀ, ਫਿਰ ਦੋ-ਦੋ ਪਰੌਂਠੇ ਅੰਬ ਦੇ ਆਚਾਰ ਨਾਲ ਪੱਲ੍ਹੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਕੂਲ ਤੋਰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਬੀਬੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਰਸ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਚਾਹ ਨਾਲ ਖਾਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੰਦੀ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਬਾਹਰ ਫੇਰੇ ਵਾਲਾ ਡਬਲ ਰੋਟੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦੇ ਕੇ ਆਖਦੀ, "ਜਾਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਡਬਲ ਰੋਟੀ ਲੈ ਆ।" ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਮੇਰਾ ਵੱਧ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਚਾਹ ਨਾਲ ਰੱਜ ਕੇ ਮੈਂ ਬਿਸਤਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਾ। ਸਾਰੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵੱਡੇ ਨਵਾਰੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦੇਣੇ। ਮੰਜਾ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੜਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਚਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਹਾਂ ਥੱਕ ਜਾਣੀਆਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਬਿਸਤਰੇ ਉਲਰ ਜਾਣੇ, ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਤਹਿਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਟੱਬਰ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਮੰਜਾ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਣਾ। ਫਿਰ ਕੋਟੀਆਂ-ਸਵੈਟਰ, ਸ਼ਾਲ, ਖੇਸ-ਖੇਸੀਆਂ, ਲੋਈਆਂ ਜੋੜਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਪੱਕਾ ਡੱਠਾ ਦੂਜਾ ਮੰਜਾ ਅੱਧਾ ਭਰ ਜਾਣਾ। ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਥਾਂ ਹੂੰਝਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ, ਫਿਰ ਰਸੋਈ ਚੌਂਕਾ, ਥੜ੍ਹਾ, ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਲੇ ਟਾਂਰੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਬਾਹਰਲੇ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਚੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ- ਮੱਟ, ਚਾਟੀਆਂ, ਘੜੇ ਬੜੀ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ। ਫਿਰ ਹੇਠਲਾ ਵਿਹੜਾ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਹੂੰਝਦੀ। ਕੂੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਆਖਦੀ, "ਇੰਨਾ ਕਾਹਨੂੰ ਧੂਈ ਜਾਂਦੀ ਏਂ, ਬਾਲਟੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ।" ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਹਰਲੇ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਗਲੀ ਹੂੰਝ ਦੇਣੀ, ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਮਾਂਜਾ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ। ਮਾਂਜਾ ਰੱਖ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਝਾੜਦੀ, ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਧੋਂਦੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਆਖਦੀ, "ਆ ਜਾ, ਮੈਂ ਚਾਹ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਦੁੱਧ ਪਾਇਆ ਏ। ਬੜੀ ਸੁਆਦ ਬਣ ਗਈ ਏ।" ਬੜੀ ਵਾਰ ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚਾਹ ਦੁਬਾਰਾ ਗਰਮ ਕੀਤਿਆਂ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬੀਬੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਆਖਦੀ, "ਮਿੱਠਾ, ਦੁੱਧ ਤੇ ਪੱਤੀ ਪਾਈ ਏ, ਡੋਲ੍ਹਣੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਏ?...ਨਾਲੇ ਚਾਹ ਜ਼ਹਿਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਐ ਭਲਾ? ਐਵੇਂ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।"

ਫਿਰ ਭਾਂਡੇ-ਟੀਂਡਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ। ਗਲਾਸ, ਕੌਲੀਆਂ, ਪਲੇਟਾਂ ਤੇ ਚਮਚ ਪੂੰਝਦੀ। ਕੁਰਸੀ-ਮੇਜ਼ ਵੀ। ਸੰਦੂਕ, ਪੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰਦੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਝਾੜਦੀ। ਪੱਕੇ ਡੱਠੇ ਦੋ ਮੰਜਿਆਂ ਤੋਂ ਖੇਸ ਚਾਦਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਝਾੜਦੀ। ਅੰਦਰ ਦੋ ਮੇਜ਼ ਸਨ; ਇਕ ਉਪਰ ਭਾਂਡੇ ਸਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵੀਰ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਕੰਧ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਕੋਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਲਾ ਸੀ। ਆਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੁੱਡੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਸੂਟ ਸੀਅ ਕੇ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਆਲੇ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ। ਭਾਅ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਸੇ ਆਖਦਾ ਹੈ- ਦਿਆ ਸਿੰਘ, ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ ਤੇ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦੇ ਕਿੱਸੇ। ਭਾਅ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਲਾ ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਬੀਬੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਅ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਕਾਂ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਟੋਕਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਆਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿੱਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ। ਭਾਅ ਨੇ ਆਖਣਾ, "ਕੁੜੀਏ ਮੇਰੇ ਕਿੱਸੇ ਕਿਥੇ ਨੇ?" ਮੈਂ ਮੇਜ਼ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਫੜਾਉਂਦੀ ਆਖਦੀ, "ਭਾਅ, ਆਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਰੱਖੀਦੀਆਂ ਨੇ।" ਭਾਅ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਦਾ, "ਪੁੱਤ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ।" ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ? ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਅ ਸਿਰਹਾਣੇ ਹੇਠ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਦਰਾਂ ਖੇਸ ਝਾੜਨ ਲੱਗਦੀ, ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੇਠਾਂ ਡੇਗ ਦਿੰਦੀ। ਵਰਕੇ ਖਿਲਰ ਜਾਣੇ, ਤਾਂ ਭਾਅ ਨੇ ਆਖਣਾ, "ਇਹ ਕੁੜੀ ਕਿਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜੜ੍ਹ ਵੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।" ਫਿਰ ਵੀਰ ਨੇ ਇਹ ਵਰਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਹੇਠ ਰੱਖ ਦੇਣੇ।

ਭਾਅ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜੁੱਤੀ ਮੈਂ ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਵਾੜ ਦੇਣੀ। ਇਹ ਜੁੱਤੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦੀ। ਮੋਟੀ ਖੱਲ੍ਹ ਦੀ ਇਹ ਜੁੱਤੀ ਲਿੱਬੜੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਅ ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸੀ ਤੇਲ ਲਾਉਂਦਾ। ਤੇਲ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਦੀ ਤਾਂ ਆਖਦਾ, "ਪੁੱਤ, ਤੇਲ ਨਾਲ ਜੁੱਤੀ ਕੂਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਵੱਢਦੀ।" ਭਾਅ ਕੋਲ ਕੁਰਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਵੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵਾਂਢੇ ਜਾਂ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਕੁੜਤੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਜੁੱਤੀ ਪਾਉਂਦਾ। ਤਰੀਕ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਭਾਅ ਗਲ ਵਿਚ ਪਰਨਾ ਪਾ ਕੇ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅੱਗੇ ਖਲ੍ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ

ਕਰਦਾ। ਬੀਬੀ ਚਿੱਟੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਪਰੌਂਠੇ ਪਕਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੀ। ਭਾਅ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਝੋਲਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ। ਉਹ ਬੱਸੇ ਘੱਟ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਖਦਾ, "ਪੁੱਤ! ਢਾਈ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਭਾੜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰਚਣਾ। ਉਹਦੇ ਪਕੌੜੇ ਲੈ ਕੇ ਪਰੌਂਠਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਨਾਲੇ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਚੰਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।" ਭਾਅ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੇਸ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਅ ਉਹਨੂੰ ਚਾਚਾ ਆਖਦਾ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਆਖਣਾ ਕਿ ਚਾਚੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦੋ ਪਰੌਂਠੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਈਂ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਨੀ, "ਕਰਤਾਰ ਸਿਆਂ, ਤਿਆਰ ਏਂ ਭਈ...ਕੁਵੇਲਾ ਨਾ ਕਰ।" ਭਾਅ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਆਖਣਾ, "ਚਾਚਾ! ਘੁੱਟ ਚਾਹ ਦਾ ਪੀ ਲਈਏ।" ਚਾਚਾ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਫੜਦਾ, ਪੀਂਦਾ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਵਾਂਗ ਕਚਹਿਰੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਹਾਂ ਸੱਚ...ਗੱਲ ਤਾਂ ਝਾੜ-ਪੂੰਝ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਧੋਂਦੀ। ਬੀਬੀ ਰੋਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ। ਬੇਲੇ ਵਾਲੀ ਪੈਲੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਸੀ। ਜੇ ਭਾਅ ਤਿੰਨ ਹਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਭੈਣ ਸਵਰਨੀ (ਮਾਸੀ ਤੇ ਤਾਈ ਦੀ ਕੁੜੀ) ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ। ਦੋ ਹਲ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨੌਕਰ (ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚਾਚਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂ) ਰੋਟੀਆਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਦੋਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਨੌਕਰ ਸਨ। ਵੱਡਾ ਭਾਅ (ਤਾਇਆ) ਨੰਬਰਦਾਰ ਸੀ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਭਾਅ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਚੌਧਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਪੈਂਦੀ, ਰੋਟੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬਣਦੀ। ਕੁੱਕੜ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਚਾਹ। ਵੱਡੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਦੀ-ਤੜਕੇ ਲਗਾਉਂਦੀ, ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਉਂਦੀ। ਬੜੀ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂਵਾਂ ਵਾਂਗ ਕਦਰ ਕਰਦੀ, ਦੋਹਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਲੂਕ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਾਂਘ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਭੈਣ ਰੋਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਉਥੇ ਛੋਲੀਆ ਤੋੜ ਕੇ ਭੁੰਨਾਂਗੀਆਂ, ਗੰਨੇ ਚੂਪਾਂਗੀਆਂ, ਚਿੱਬੜ ਚੁਗਾਂਗੀਆਂ। ਭੈਣ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਪਾਪੜ ਵੇਲਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਭੈਣ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਲੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਆਖਣਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ। ਆਖਣਾ, "ਚੱਲ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਪਾਉਨੀ ਆ ਗਿੱਦੜਾਂ ਅੱਗੇ। ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਮੇਰੀ ਪੂਛ ਫੜੀ ਰੱਖਦੀ ਏ।" ਬੇਲੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਉਥੇ ਸੂਰ, ਗਿੱਦੜ, ਹਿਰਨ, ਚੀਤੇ, ਸਹੇ ਤੇ ਗੋਨਾਂ ਆਮ ਸਨ। ਭੈਣ ਜਦ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਸੀ ਵਾਲੀ ਵਲਟੋਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਰ ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਗੰਢ ਰੱਖ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ, "ਭੈਣ ਕਿੰਨੀ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਦਲੇਰ ਹੈ। ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਵੀ ਭੈਣ ਵਰਗੀ ਹੋਵਾਂ।" ਭੈਣ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਸੀਅ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਸਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਭੈਣ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੂਟ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਭੈਣ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਅਖੇ, "ਅਜੇ ਜੰਮੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਫੈਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਏ। ਉਰੇ ਆ, ਤੈਨੂੰ ਪਵਾਵਾਂ ਕਮੀਜ਼ ਸਲਵਾਰ।" ਭੈਣ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਦੌੜੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਬੀਬੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੇਬੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੱਸੀ ਭੈਣ ਨੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਰੋਟੀਆਂ ਮੈਂ ਚੁੱਕਣੀਆਂ। ਭੈਣ ਮੰਨੇ ਨਾ, ਆਖੇ ਤੂੰ ਡੇਗ ਦੇਵੇਂਗੀ। ਆਖਰ ਉਹਨੇ ਰੋਟੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭੈਣ ਅੱਗੇ ਮਟਕ-ਮਟਕ ਤੁਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦੀ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਭੈਣ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਭਉਂ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਗਾਲ ਕੱਢ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, "ਮੇਰੀ ਰੀਸ ਕਰਦੀ ਏਂ?" ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਡਰ ਕੇ ਰੋਟੀਆਂ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ।

ਇੰਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਲੇ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸ਼ੂਕਦੀ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਸ ਘੋਲਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਕੜੱਕ-ਕੜੱਕ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਰ ਸਕਦੀ ਉਹ ਘੜੀਆਂ ਉਹ ਪਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ। ਉਹ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਕੰਮ, ਉਹ ਚਾਅ ਹੀ ਤਾਂ ਧਰਾਤਲ ਹਨ ਮੇਰੀ ਅੱਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਸਤੇ! ਮੈਂ ਛੋਲੀਆ ਤੋੜਦੀ, ਗੰਨੇ ਭੰਨਦੀ, ਚਿੱਬੜ ਚੁਗਦੀ ਨੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਪਾਹ ਚੁਗਦੀ, ਪੂਣੀਆਂ ਕੱਤਦੀ, ਦਰੀਆਂ-ਸਿਰਹਾਣੇ ਤੇ ਸਵੈਟਰ ਬੁਣਦੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਬੁਣਨੇ ਸਿੱਖੇ। ਥਾਂ ਹੂੰਝਦੀ, ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦੀ, ਤੀਲ੍ਹਾਂ ਤੋੜਦੀ, ਗੋਹਾ ਪੱਥਦੀ ਤੇ ਗਹੀਰੇ ਚਿਣਦੀ ਮੈਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਕੋਠੇ ਲਿੱਪਦੀ, ਕਿਆਰੀਆਂ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਬੀਜਦੀ, ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੀਜ ਉਗਾਉਣੇ ਸਿੱਖ ਲਏ। ਗੁੱਡੀ ਸਾੜਦਿਆਂ, ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ, ਕੰਧਾਂ-ਕੋਠੇ ਟੱਪਦਿਆਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਦੋਂ ਉਹ ਮੇਰਾ ਕੱਚਾ ਘਰ ਪੱਕਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਘਰ ਪੇਕਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕੋਠੀ ਬਣ ਗਈ; ਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਮੇਰਾ ਪੇਕਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਪੇਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਘਰੋਂ ਦੂਰ ਆ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਵੀ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ, ਯਾਦਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ; ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ; ਮਤਾਂ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਢਾਅ ਨਾ ਦਏ, ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਵਾਂਗ।

ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੱਚੇ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਚੁੱਲ੍ਹਾ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੰਗਿਆਰ, ਤੇ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਾਂਗ ਨਿੱਘੀਆਂ ਗੱਲਾਂ! ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਰਗੀਆਂ, ਬਾਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਜੋ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਪਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੋ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੀਆਂ। ਭਾਅ ਦੀ ਦਿਲਬਰ ਚੋਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਧੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ; ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਧੀ ਬਾਤ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਆਖਦਾ ਕਿ ਦਿਲਬਰ ਚੋਰ ਮੱਖੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਦ ਕਰਨੀ ਕਿ ਪੂਰੀ ਬਾਤ ਸੁਣਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਅ ਉਥੇ ਪੱਜ ਕੇ ਫਿਰ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਧੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਤ ਅੱਜ ਵੀ, ਪਰ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ! ਬੱਸ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਛਿੱਕੂ ਭਰੀ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਟੇਰਨ 'ਤੇ ਅੱਟੀਆਂ ਅਟੇਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੰਦਾਂ ਕੁਝ ਉਲਝੀਆਂ, ਕੁਝ ਸੁਲਝੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਕੁਝ ਖੀਵੀਆਂ ਕੁਝ ਗਮਗੀਨ। ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਨਮੋਲ ਹਨ, ਇਹ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਤਾਣੀ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਖੱਡੀ 'ਤੇ ਬੁਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਯਾਦਾਂ, ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੇ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਵਰਗੇ ਨੇ।

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਗਜ਼ਲ

ਸਾਥੋਂ ਵੀ ਹੋਈ ਹੋਊ, ਅਵੱਸ਼ ਕੋਈ ਗੜਬੜ।
ਛੱਡੋ ਚਲੋ ਬਣਾਓ ਨਾ, ਬਾਤ ਦਾ ਬਤੰਗੜ।

ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਨਾਲ ਦੱਸਣਾ, ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਿਓ ਹੈਂ,
ਰੱਬਾ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਮੈਂ, ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਭੁਲੱਕੜ।

ਨਿਕਲਦੀ ਆਹ ਤੱਤੀ, ਜੇ ਆਖੀਏ ਪ੍ਰਵਾਨਾ,
ਸੜ ਜਾਣ ਬੇਖਿਆਲੇ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੌ ਭਮੱਕੜ।

ਕਿਸ ਦੇ ਦੁਆਰ ਜਾਈਏ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਈਏ,
ਰੱਬਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਡਾਢਾ ਗੰਭੀਰ ਰੱਫੜ।

ਇੱਕ ਅਉਧ ਲੰਘ ਗਈ ਹੈ, ਉਡੀਕਦੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ,
ਲਗਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਜੁਆਨੀ ਵਾਲਾ ਝੱਖੜ।

ਹਰ ਮੁਖੜਾ ਲਿਖਾਈ ਫਿਰਦਾ, ਹੈ ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਦ,
ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ, ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਕੋਰੀ ਅਨਪੜ੍ਹ।

ਸ਼ਿਸ਼, ਸਾਊ, ਸਰਵਣ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਪਿਤਾਮਾ,
ਬਦਲੇ 'ਚ ਆਈ ਮੈਨੂੰ, ਦੋ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਕੜ।

ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਕਾਰਡ ਹਰਿਆ, ਮੈਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਐਪਰ,
ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਤੇਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੇਹੀ ਦੱਗੜ ਦੱਗੜ।

ਊਂ ਤਾਂ ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੇ, "ਹੈ ਯਾਰ ਯਾਰ ਕਹਿਣਾ"
ਭੁਗਤਣਗੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ, ਕੁਲਬੀਰ ਇੱਕੜ ਦੁੱਕੜ।

-ਕੁਲਬੀਰ ਪੱਡਾ

ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ੈਂਪੂ ਦਿਵਸ ਐਲਾਨੋ

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ
ਫੋਨ: 734-259-9353

ਖੁੱਥੜ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਕਰੀ, ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ, ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੇ ਥੰਧਿਆਈ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਟੁੱਟਦੇ ਵਾਲ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸ਼ੈਂਪੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਹੈ। ਮਧ ਵਰਗੀ ਸੁਆਣੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲਿਸ਼ਕਾਉਣ ਲਈ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਸ਼ੈਂਪੂਆਂ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਈਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪੀਆਂ। ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਸ਼ੈਂਪੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੀ ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਰੀਠੇ ਦੇ ਛਿਲਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਕਾਈ, ਔਲੇ, ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਬ੍ਰਹਮੀ, ਹਲਦੀ- ਕਿਹੜਾ ਉਹੜ-ਪੁਹੜ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਸ਼ੋਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸੀ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੀ ਤੁਚਾ ਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕ ਤੇ ਕੂਲਾਪਣ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਦਾ ਕਾਸਮੈਟਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੈਂਪੂਆਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਕੈਮੀਕਲਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦੁਰਪ੍ਰਭਾਵ ਪਰਖਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਭਾਗ ਦੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਨਵੀਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੁੱਬੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਭਾਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਰਾਕਟ ਸਾਇੰਸ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਮ ਸਨ। ਖੈਰ, ਬਹੁਤਾ ਕੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਲੋਂ 21 ਜੂਨ ਨੂੰ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯੋਗਾ ਦਿਵਸ' ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਯੋਗਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਵਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਖੋਜ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਂਪੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇਸ ਵਿਚ ਬੱਝਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਸ ਲੱਭਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. 'ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ੈਂਪੂ ਦਿਵਸ' ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆ ਗੁਝੀਆਂ ਕਲਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਦਾ ਜੇ ਝੱਸ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਕਾਸੇ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਕੀ ਨਾਂ ਦੇਵਾਂ। ਦਸਤਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦਸਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੱਥ ਹੈ ਪਰ ਦਸਤਕਾਰੀ ਤਾਂ ਸਿਲਪਕਾਰੀ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਹਸਤਕਲਾ ਵਿਚ ਹਸਤ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਹੱਥ ਹੈ ਪਰ ਹਸਤਕਲਾ ਤਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦਾ ਜੋਤਿਸ਼ ਹੈ। ਤੇ ਫਿਰ, 'ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ', ਗੱਲ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।...

ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਮ ਫਿਰਦੇ ਲਾਲ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕੰਨ ਖੁਰਚ ਖੁਰਚ ਕੇ ਤਾਰੇ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੰਨ ਏਨੇ ਹੌਲੇ ਫੁੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੁੱਲ ਖਿੜਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਦਾਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਢਿਡ ਮਲਣ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਾਹਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਰਨ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਔਰਤ ਦੇ ਹਰ ਗੁਪਤ ਰੋਗ ਦਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਇਕ ਦੋਸਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਸੀਂ ਗੱਪ-ਸ਼ੱਪ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਹਰ ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਿਰ ਝਸਾਉਣ ਤੇ ਗੱਪ-ਸ਼ੱਪ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪਾਲਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਤਾਜ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਿੱਧੀ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਤ ਸਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਪਰ ਲਾਅ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਨਾਈ ਤੇ ਮਾਲਸ਼ੀਏ ਮਾਲਸ਼ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਤੇਲ ਝੱਸ ਝੱਸ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਸਮ ਦਾ ਹਰ ਜੋੜ ਹਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਭਾਫਾਂ ਤੇ ਕੜਾਕੇ ਕੱਢ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਉਧੇੜ ਕੇ ਮੁੜ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਹੌਲਾ ਫੁੱਲ ਤੇ ਰੋਗ-ਮੁਕਤ। 1957 ਦੀ 'ਪਿਆਸਾ' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮਾਲਸ਼ੀਆ ਬਣੇ ਜੌਨੀ ਵਾਕਰ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ,

ਸਰ ਜੋ ਤੇਰਾ ਚਕਰਾਏ,
ਯਾ ਦਿਲ ਡੂਬਾ ਜਾਏ
ਆ ਜਾ ਪਿਆਰੇ,
ਪਾਸ ਹਮਾਰੇ, ਕਾਹੇ ਘਬਰਾਏ
ਸੁਨ ਸੁਨ ਸੁਨ, ਅਰੇ ਬੇਟਾ ਸੁਨ,
ਇਸ ਚੰਪੀ ਮੇਂ ਬੜੇ ਬੜੇ ਗੁਨ
ਲਾਖ ਗੁਨੋਂ ਕੀ ਏਕ ਦਵਾ ਹੈ,
ਕਿਉਂ ਨਾ ਅਜ਼ਮਾਏ।...

ਖੈਰ ਜੀ, ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਲਮਕਾਈਏ, ਲਾਖ ਗੁਨੋਂ ਵਾਲੀ ਚੰਪੀ ਤੇ ਆਈਏ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਧਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਡੇ ਹਾਕਮ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਐਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰ ਵਰਣਿਤ ਹੱਥ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਲੁਤਫ ਮਾਣਦੇ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸ਼ੀ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਾਉਣ, ਸਿਰ ਝਸਾਉਣ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਘੁਟਾਉਣ ਜਿਹੀਆਂ ਅਯਾਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਝੱਸ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਲੈ ਗਏ। ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰਨਾ, ਚਾਂਪੀ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਮੁੱਠੀ ਚਾਂਪੀ ਕਰਨਾ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਠੀ ਚਾਂਪੀ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਜਜਮਾਨ ਦੀ ਹਊਮੈ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਠੀ ਚਾਂਪੀ ਕਰਨਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਲਿਸ਼ ਜਾਂ ਚਾਂਪੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੇਲ ਮਾਲਿਸ਼ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਚਾਂਪੀ ਜਾਂ ਚੰਪੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਿਆਇਆ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੈਂਪੂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। 1772 ਦੀ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ ਚਾਂਪੋ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, "The Sultan generally rose at break of day: after being champoed, and rubbed, he washed himself, and read the Koran for an hour." (ਸੁਲਤਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁਫੁਟਦੇ ਹੀ ਸੁੱਤਾ ਉਠਦਾ ਸੀ। ਚਾਂਪੀ ਅਤੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਨਹਾਉਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ)।

ਫਿਲਮ 'ਪਿਆਸਾ' ਵਿਚ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜੌਨੀ ਵਾਕਰ

ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਦੀਨ ਮਹਿਮੂਦ ਨਾਂ ਦਾ ਫੌਜੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਇਕ ਬੰਗਾਲੀ ਮਾਲਸ਼ੀਆ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਵਸਿਆ। ਉਸ ਨੇ 1814 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਇਰਸ਼ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਰਾਇਟਨ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ 'Mahomed's Indian Vapour Baths' (ਮਹਿਮੂਦ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਵਾਸ਼ਪ ਇਸ਼ਨਾਨ) ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੋਗਨਾਸ਼ਕ ਮਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਬਾਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਰਜ ਚੌਥੇ ਅਤੇ ਵਿਲੀਅਮ ਚੌਥੇ ਦਾ 'ਸ਼ੈਂਪੂਨਿੰਗ ਸਰਜਨ' ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ੈਂਪੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸਾਬਣ ਲਾਉਣ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਹੀ ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕ 'ਸਨਲੈਟ' ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਸਿਰ ਵਿਚ ਜੰਮ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਤੇ ਚਮਕੀਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਬਣ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਮਿਲਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੇਸੀ ਹਬਰਟ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੈਂਪੂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਣ ਤੇ ਸ਼ੈਂਪੂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। 1930 ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਗੈਰ-ਸਾਬਣੀ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਸ਼ੈਂਪੂ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੇਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਲ ਭਾਵੇਂ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਲ, ਕਰ ਆਦਿ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੈਂਪੂ ਵਿਚਲੇ ਰਸਾਇਣ ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਤੇਲ ਦੇ ਜਮਾਉ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਕਲਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੱਛਮ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਨੇ ਕਿੱਡਾ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਚੰਪੀ ਜਾਂ ਚਾਂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਾਤੂ ਹੈ 'ਚਪ' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੱਬਣਾ, ਘੁੱਟਣਾ, ਗੁੰਨ੍ਹਣਾ, ਠੋਸਣਾ, ਤੁੰਨਣਾ ਆਦਿ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੁਝ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ, "ਇਤ ਉਤ ਜਾਹਿ ਕਾਲ ਕੇ ਚਾਪੇ॥" (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ) ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਦਬਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਏਧਰ ਉਧਰ ਭਟਕਦੇ ਹਨ। "ਕਾਲ ਨ ਚਾਪੈ ਦੁਖੁ ਨ ਸੰਤਾਪੈ॥" (ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ) ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਫਸਾ ਸਕਦੀ ਤੇ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪੋਹ ਸਕਦੇ।

ਖੂਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦ ਰਕਤ-ਚਾਪ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਪ ਦਾ ਅਰਥ ਦਬਾਅ ਹੈ। ਚਾਪੜ ਜਾਂ ਚੱਪਣ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਥੇ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਹਾਰੇ\ਘੜੇ ਨੂੰ ਦੱਬ ਘੁੱਟ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। 'ਪ' ਧੁਨੀ 'ਬ' ਵਿਚ ਵਟ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਚੱਪ ਤੋਂ ਚੱਬਣਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਚੱਬਣ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਇਸ ਨੂੰ ਜਬਾੜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੱਬਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਚਬੜ-ਚਬੜ ਬੋਲਣਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਚੱਬ-ਚੱਬ ਕੇ ਜਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੱਬ-ਦੱਬ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ। 'ਚ' ਧੁਨੀ 'ਛ' ਵਿਚ ਵਟਣ ਨਾਲ ਛਪਣਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਛਪਣਾ ਵਿਚ ਮੁਢਲਾ ਭਾਵ ਦਬਾਉਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਠੱਪੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਪੜੇ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਆਦਿ 'ਤੇ ਕੁਝ ਛਪਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰੈਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵੀ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ- ਦਬਾਉਣਾ ਤੇ ਛਾਪਣਾ। ਛੀਂਬਾ\ਛੀਪਾ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਪੜਾ ਛਾਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਦਵਾਈਆਂ ਬਨਾਉਣ ਤੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਬਟਾਲਾ ਨੇੜੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੀਟਰੋ ਬੈਕਟਰ ਜਰਾਸੀਮਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੈ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਹ ਜਰਾਸੀਮ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ, ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਹਕੀਮਾਂ, ਆਯੂਰਵੈਦਾਂ ਤੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚਿਕਿਤਸਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਏਸ ਪਾਸੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮਾਮੂਲੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਅੰਤਕਾਰ ਜਾਨ ਲੇਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਵਰਤਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡਰੱਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਉਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਨਾਨਾ ਨਲਬੰਦੀ ਕਰਵਾਉਣ ਆਈਆਂ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਨੁਸਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਨੇ ਨਲਬੰਦੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਦਵਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅੰਸ਼ ਘੋਲ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਮਣਾ ਮੂੰਹੀ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਪਾਰੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਲਦੀਵ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ: ਭਾਰਤੀ ਲਕਸ਼ਾਦੀਪ ਦੇ ਥੱਲੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਾਲਦੀਵ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਲਾਮਿਕ ਰਿਪਬਲਿਕ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਸੈਂਕੜੇ ਦੀਪਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਾਲੇ ਹੈ। ਮਾਲੇ ਇਕ ਮੀਲ ਲੰਮਾ ਤੇ ਅੱਧਾ ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਟਾਪੂ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸਤਾਹ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਛੇ ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਨਾਮੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ। ਮੈਨੂੰ 1976 ਵਿਚ ਇਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁਖ ਉਪਜ ਮੱਛੀ ਹੈ ਜਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਨਾਰੀਅਲ। ਕਣਕ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚੌਲ ਬਰਮਾ ਤੋਂ, ਮੁਰਗੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ। ਲੂਣ, ਤੇਲ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਉਥੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਕ ਹਫਤਾ ਗੰਢੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਈਆ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਮੀਂਹ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਮਾ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਲੋਕ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਜਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬਰਤਣਾਂ ਵਿਚ ਭਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵਸੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣ ਤੇ ਛੱਤਾਂ ਦਾ ਰਕਬਾ ਨਾ ਵਧਾ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਡਿਸਟਿਲ ਕਰਕੇ ਪੀਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਡਿਸਟਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤਾਰਾਂ ਖੜਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਲ ਤੇ ਵਾਯੂ ਸੈਨਾ ਦੇ ਹਵਾਈ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਚੁਸਤੀ ਦਿਖਾਂਦਿਆਂ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜ ਉਡਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਪਾਲਮ ਤੋਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ। ਭਾਰਤੀ ਨੇਵੀ ਨੇ ਫੁਰਤੀ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਟੈਂਕਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋ ਪਾਣੀ ਡਿਸਟਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੀ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ।

ਮੇਰੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਾਂਗ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਲੂਲੇ ਨਾਂ ਦੇ ਟਾਪੂ ਨਾਲ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਾ ਜਿਹਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ। ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵੇ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਤਿਅੰਤ ਸਸਤਾ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਦਰਜ਼ੀ ਵੀ ਸਿਲਾਈ ਬਹੁਤ ਸਸਤੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ 1976 ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਖਰੀਦੇ ਵਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੀਹ ਰੁਪਏ ਵਾਲੀ ਪੈਂਟ ਤੇ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਹ ਖਰੀਦੇ ਪਰਦੇ ਦਾ ਕਪੜਾ ਹਾਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਹਸੂੰ ਹਸੂੰ ਕਰਦੇ ਚਿਹਰੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਣੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਬ-ਏ-ਹਯਾਤ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਰਬਨ ਮੇਲਾਂਗੇ ਭਾਵ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ: ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਸਕ ਅਰਬਨ ਮੇਲਾਂਗੇ ਭਾਵ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਿਸ਼ਰਣ ਮਿਲਿਆ। ਹਥਲਾ ਅੰਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਜਨਮ 5 ਦਸੰਬਰ 1872) ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਾਣਾ ਨਈਅਰ ਹੈ। ਜੀਊਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰਨਲ ਭੁੱਲਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੜਕਨਾਮਾ, ਪਾਤਰ, ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਗੋਰਖੀ, ਜਿੰਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹਰੀਸ਼ ਜੈਨ ਵੀ। ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਮੁਖ ਦਫਤਰ ਦਿੱਲੀ ਹੈ ਪਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਵਲੀਨ ਲੇਖੀ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਛੋਟਾ ਖੰਨਾ ਹੈ। ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਦਾ ਬੱਚਾ।

ਮੇਲਾਂਗੇ ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪਰਚੇ ਦੀ ਮਲੰਗੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭੇਤ ਇਸ ਦੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਹਨ। ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਚਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰੇ। ਪਰਚੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹੈ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਕਾਂਡ ਦੀ ਰੂਹ-ਏ-ਰਵਾਂ ਨਵਲੀਨ ਲੇਖੀ।

ਅੰਤਿਕਾ: (ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ)
ਉਧਰ ਵੁਹ ਬਦਗੁਮਾਨੀ ਹੈ
ਇਧਰ ਯੇਹ ਨਾਤਵਾਨੀ ਹੈ,
ਨਾ ਪੂਛਾ ਜਾਏ ਹੈ ਉਸ ਸੇ
ਨਾ ਬੋਲਾ ਜਾਏ ਹੈ ਮੁੱਝ ਸੇ।
ਕਭੀ ਨੇਕੀ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਜੀ ਮੇ
ਗਰ ਆ ਜਾਏ ਹੈ ਮੁੱਝ ਸੇ,
ਜਫਾਏਂ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਯਾਦ
ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਏ ਹੈ ਮੁੱਝ ਸੇ।

ਕਹਾਣੀ

ਡੂੰਗਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਡੂੰਗਾ' ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਖਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਲੜੀ ਉਹ ਟੁੱਟਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕਾਨਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵੀ। ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ 'ਚਿੱਤ-ਚੇਤਾ' ਛਪੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕ ਪੰਦਰੀਂ-ਵੀਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਦੇਖ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਂ 'ਖੁਸ਼ਬੂ ਤੇ ਮਾਰੀਆ' ਹੈ। 'ਖੁਸ਼ਬੂ' ਕਹਾਣੀ ਉਤੇ ਟੈਲੀਫਿਲਮ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਦੋ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਲੋਹਿਓਂ ਪਾਰਸ' ਤੇ 'ਉਡ ਕਲਾਵੇ ਆਵਾਂ' ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਓਕਾਬ ਦੀ ਅੱਖ' ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਫਰਨਾਮਾ 'ਮੁਹਾਲੀ ਟੂ ਮਾਸਕੋ' ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਬੋਝੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ 'ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਬਾਲ', 'ਟੋਪੀ ਚੋਰ', 'ਮੇਰਾ ਨਾਨਕ', 'ਏਂਗਣੂੰ ਮੇਂਗਣੂੰ ਸ਼ੇਗਣੂੰ', 'ਹੈਪੀ ਕ੍ਰਿਸਮਸ' ਤੇ 'ਕੁਕੜੂੰ ਘੜੂੰ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਈਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-95019-44944

ਜਦੋਂ ਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਰੌਣਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਲਿਸ਼ਕੀ-ਪੁਸ਼ਕੀ, ਹਰ ਕੋਨਾ ਰੌਸ਼ਨ-ਰੌਸ਼ਨ। ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਇਸ ਭਾਂ-ਭਾਂ ਕਰਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਤਾਏ ਹਨ। ਵਰ੍ਹੇ-ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਦਿਨ, ਘੜੀ ਦੀ ਟਿਕ-ਟਿਕ, ਦਿਲ ਦੀ ਧੱਕ-ਧੱਕ ਤੇ ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਚੁੱਪ।

ਨਿਰਲੇਪ ਵਹੁਟੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ ਤੇ ਰੀਤੀ ਆਪਣੇ ਸੁਹਰੇ ਘਰ। ਰਹਿ ਗਏ ਅਸੀਂ ਮੀਆਂ ਤੇ ਬੀਵੀ ਅਤੇ ਟੀਟੂ ਤੇ ਸਿਲਕੀ। ਟੀਟੂ ਪੇਟ ਘਰੋੜੀ ਦਾ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਦਾ ਜਮੋੜ। ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਟੀਟੂ ਨੇ ਸਕੂਲ। ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਏਨੀ ਵੱਡੀ, ਕਨਾਲ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੱਲ-ਮੁਕੱਲੀ। ਸਿਲਕੀ ਅਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਪੂਛ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਫਰਦੀ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮੈਂ। ਸਿਲਕੀ ਕੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰੇ? ਬੇਜ਼ੁਬਾਨ ਜਾਨਵਰ। ਕਿੰਨੀ ਚੁੱਪ, ਉਦਾਸ ਤੇ ਡਿੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ, ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਮਰੀਜ਼!

ਐਸੀਡਿਟੀ, ਸਪਾਂਡੇਲਾਇਟਸ, ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ, ਮਾਈਗਰੇਨ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ। ਕਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਬੜੀ ਹੋਈ? ਨਿੱਤ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਗੇੜੇ। ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਦਵਾਈਆਂ। ਹਰ ਨਵਾਂ ਡਾਕਟਰ ਦਵਾਈ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ। ਡਾਕਟਰ ਬਦਲਦੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਤੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਂ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲਦੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਡਾਕਟਰ ਮੇਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਕਲਾਪਾ ਦੱਸਦੇ, ਪਰ ਬੰਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਈਏ?

ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਮਿਸਟਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ। ਦੇਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਏ ਬਹਾਦੁਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਪੜਾਸੀ ਬਹਾਦੁਰ ਦਾ ਚਾਚਾ ਏ। ਪਿਛਲੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੇਪਾਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਾਪਸੀ ਉਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਸੋਚਾਂ, ਇਤਨਾ ਨਿਕਚੂ ਜਿਹਾ ਭਲਾ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਾਜ਼ੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦਸਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ਬਹਾਦੁਰ। ਬੱਸ ਕੱਦ ਦਾ ਹੀ ਮਧਰਾ ਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਘਰ ਰਖਾਇਆ ਸੀ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਪਰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਚੰਗਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ, ਨਾਲੇ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਸਨ। ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖਾਂਦੇ। ਬਹਾਦੁਰ ਤਾਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਹਰ ਦੂਜੇ-ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਨੌਕਰ ਉਥੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਚੋਖਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਘੱਟ, ਤਨਖਾਹ ਤਾਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਭਾਗ!

ਆਖਰ ਬੱਚਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਾ ਬਹਾਦੁਰ। ਸਾਡੇ ਟੀਟੂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਏ ਤੇ ਟੀਟੂ ਕਿਤਨਾ ਲਾਡਲਾ ਏ? ਬਹਾਦੁਰ ਵੀ ਲਾਡਲਾ ਏ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ। ਹੈ ਵੀ ਚੰਗੇ ਘਰ ਦਾ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੋਂ ਫਸਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਦਾਦਾ ਬੁੱਢਾ ਸੁ ਤੇ ਪਿਉ ਦਮੇ ਦਾ ਮਰੀਜ਼। ਕਾਫ਼ੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਪਿਉ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਏ ਉਸ ਨੂੰ। ਵਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ। ਸਾਹ ਨਾਲ ਹਫ਼ਦਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਘਨਾੜੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕਿੱਥੇ ਭੇਜਣਾ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ? ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਚਾਚਾ ਚੋਰੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ। ਅਖੇ, ਉਹ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਲਿਜਾ ਰਿਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ?

ਪਿਉ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਬਹਾਦੁਰ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਤਨ ਦੀਆਂ। ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਪਿਉ-ਦਾਦੇ ਤੇ ਮਾਂ ਦੀਆਂ, ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ। ਲੱਗੇ ਹੀ ਰਹੀਦੈ, ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਕੰਮ ਵੀ।

ਨਿਰਲੇਪ ਦੀ ਰਸ਼ਮ ਤੇ ਰੀਤੀ ਦੇ ਸੋਨੂੰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹਾਦੁਰ ਬੜਾ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ, ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ, ਭੰਬੀਰੀਆਂ, ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੀ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆਉਣ ਸਹੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਮੈਂ ਦੀਦੀ ਦੇ ਸੋਨੂੰ ਦੀ ਘੋੜੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਡਾਵਾਂਗਾ, ਰਸ਼ਮੀ ਲਈ ਗੁੱਡੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ'। ਬਸ ਦਿਨ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਉਹ ਆਉਣਗੇ।

ਰੌਣਕਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਬਾਹਲਾ ਹੀ ਭੁੱਖਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਵੇ ਸਹੀ, ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ। ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਭਰਿਆ ਰਹੇ, ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮ ਲੱਗੀ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਬੜੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਜੁ ਖਿੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ? ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ, ਵੈਸ਼ਨ। ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਲੈਣੀ ਪਈ ਹੈ।

ਬਹਾਦੁਰ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਚਾਅ ਜਿਹਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦੀ ਮੈਥੋਂ। ਬੱਸ, ਬੇਦਿਲਿਆਂ ਹੀ ਕੁਝ ਰਿੰਨ੍ਹ-ਪਕਾ ਲਈਦਾ ਸੀ। ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਢਾਬੇ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸੰਗ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਅਹਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਆਚਾਰ, ਮੁਰੱਬੇ, ਚਟਣੀਆਂ, ਪਾਪੜ, ਫੁੱਲਵੜੀਆਂ, ਸੇਵੀਆਂ, ਕੇਕ। ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਬਣਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਕੰਮ ਜੁ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਸਾਲੇ ਪੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥੋਂ ਖੋਹ-ਖੋਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਹੀ ਉਜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੀ। ਬੱਚਾ ਜੁ ਹੋਇਆ।

ਬਹਾਦੁਰ ਲਈ ਤਾਂ ਕੰਮ ਵੀ ਖੇਡ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਲਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ। ਵਿਹਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਬਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਵਿਹਲਾ ਦਿਮਾਗ ਤਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦੈ। ਉਹਦੀ ਫੁਰਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੀ ਟਿਕੇਗਾ ਭਲਾ। ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸੁਥਰਾ ਵੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਜੁ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੈ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਗਾਂ ਵੀ ਸੀਗੀ। ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦੁੱਧ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਖੇਤੀ। ਆਖਦੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਚਾਵਲ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਉਂਜ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਇਥੇ। ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਆਖਦੈ, ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਖੂਬ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਕੇ, ਏਨੇ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿਉ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਖਾਏਗਾ ਤੇ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕਰਾਏਗਾ। ਏਨੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਉ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗਮ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭੋਲਾ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ! ਕੀ ਪਤਾ ਪਿਉ ਤਦ ਤੱਕ ਰਹੇਗਾ ਵੀ ਕਿ ਨਾ।

ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ। ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਆਖਰ ਲੋਕੀਂ ਯਤੀਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਪਾਲਦੇ ਹੀ ਨੇ ਨਾ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰ ਕੇ, ਲੂਲ੍ਹੇ ਲੰਗੜੇ, ਅਪਾਹਜਾਂ ਤੇ ਮਨੋਵਿਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫ਼ਿਰ ਇਹ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਰੱਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਦੂਣਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਾਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਪੇਟ ਭਰ। ਉਂਜ ਖਾਂਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਚਾਰ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇ ਚਾਵਲ ਵੀ।

ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਖੁਆਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਏਨਾ ਰਜਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਭਰੀ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਜੁ ਟੀਟੂ ਤੇ ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਡੇ ਤੇ ਪਰਾਂਠੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲਣ, ਪਰ ਅੱਖ ਉਸ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁੱਖੀ ਹੀ। ਕੋਈ ਖਾਣ ਬੈਠੇ ਸਹੀ, ਝੱਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਬੈੱਡ ਰੂਮ ਵਿਚ ਝਾੜੂ-ਪੋਚਾ ਕਰਨ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਗੋਡੀ ਕਰਨ।

ਕਨਾਲ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੋਨੇ ਵਾਲੀ। ਜੜੀ-ਬੂਟੀ ਤੇ ਘਾਹ ਪੁੱਟਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ। ਬਹਾਦੁਰ ਬਗੀਚੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਜੁ ਹੋਇਆ। ਮਾਲੀ ਬੜੇ ਨਖਰੇ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੰਮ ਚੋਰ। ਪੂਰੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ, ਤੇ ਪਾਣੀ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਬੱਸ ਪਾਈਪ ਲਾ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਐਵੇਂ ਇਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਹਾਦੁਰ ਤਾਂ ਆਪ ਨਾਲ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪੂਰੇ ਘਾਹ ਉਤੇ ਤ੍ਰੌਂਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਬੱਚਤ ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਵੀ। ਬਗੀਚੀ ਵੀ ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ਵਹੁਟੀ ਵਾਂਗ ਉਜਲੀ, ਸੁਥਰੀ, ਸੱਜਰੀ-ਸੰਵਰੀ। ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਹੀ ਫੜ ਕੇ ਲੱਗਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਘੁੱਗੀਆਂ, ਬੁਲਬੁਲਾਂ, ਚਿੜੀਆਂ ਤੇ ਲਾਲੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਲੱਗੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਜੱਫ਼ੀਆ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਚੁੰਮਦੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ ਜਾਏ ਹੋਣ।

ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪਰਸੋਂ ਤਾਂ ਕਹੀ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਈ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਬੜਾ ਤਰਸ ਆਇਆ। ਭਲਾ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਉਮਰ ਏ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ? ਪਰ ਫ਼ਿਰ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਪੁੰਨ ਹੀ ਹੈ ਨਾ।

ਪਿਉ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਧੋਣੇ ਧੋਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ?

ਬਹਾਦੁਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਝਾੜੂ-ਪੋਚੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਲੱਗੇਗਾ। ਚਾਚਾ ਧਰੀਕ ਲਿਆਇਆ ਸੂ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਕਸੂਰ? ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਨਾ। ਹੁਣ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਨਾ।

ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਰਹੀ। ਦਿਹਾੜੀ ਵਿਹਲੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੀ ਹਾਂ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋਏ ਸੂ ਆਇਆਂ, ਤੇ ਸਾਰੀ ਏ.ਬੀ.ਸੀ. ਸਿੱਖ ਗਿਆ ਏ। ਟਵੈਂਟੀ ਤੱਕ ਗਿਣ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਬੜਾ ਤੇਜ਼ ਹੈ।

ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਬੜੀ ਤੀਖਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਭਲਾ?

ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਬੜਾ ਸੂ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦਾ। ਟੀਟੂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਫਰੋਲ-ਫਰੋਲ ਕੇ ਤੱਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਲਿਖਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂ' ਪਰ ਏਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣ? ਕਿੰਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਏ ਕਾਗਜ਼! ਜੇ ਪੇਪਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਲੱਕੜੀ ਨਾਲ ਵਿਹਲੇ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਣ-ਲਕੀਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵੀ ਘਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਖਰਤਾ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮੀਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜਮਾਤਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਾ ਦਿਆਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਹਠ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਆਖਰ ਬੱਚਾ ਹੀ ਹੈ ਨਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਰਗਲਾ ਲਵੇ ਤਾਂ? ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਵਾਧੂ ਮਿਲਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਨੱਸ ਹੀ ਨਾ ਜਾਏ। ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ! ਕੀ ਪਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਏਨੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੱਖੇ ਕਿ ਨਾ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਬਹਾਦੁਰ ਦਾ ਵਿਸਾਹ। ਉੱਕਾ ਹੀ! ਆਪਣੇ ਬੈੱਡਰੂਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੌਬੀ ਵਿਚ ਸਿਲਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਜੇ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਨੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਸਿਲਕੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੌਂਕ ਕੇ ਖਬਰ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਸਵੇਰੇ ਮੂੰਹ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੋਧੀ ਦਾ ਭੋਂਪੂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਬਹਾਦੁਰ ਦੌੜ ਕੇ ਦੁੱਧ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਤੀਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਡੋਲਚੂ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਠੰਢ ਵਿਚ ਉਭੜਵਾਹੇ ਉਠਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਿੱਛਾ ਹੀ ਨਿੱਛਾਂ! ਹੁਣ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਲ ਬੜਾ ਸੁੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਦੁੱਧ ਲੈਣ ਲਈ ਜੋ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫ਼ਿਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰ ਤਾਂ ਏਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਧੋਂਦਾ ਹੈ ਬਹਾਦੁਰ ਕਿ ਪੁੱਛੋ ਕੁਝ ਨਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਥੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਕਦੇ ਖਿੜਕੀ ਤੇ ਕਦੇ ਪੱਖੇ। ਪਲੰਮ-ਪਲੰਮ ਕੇ ਝਾੜਦਿਆਂ ਰੱਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਨੌਕਰਾਣੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਖੋਹ-ਖੋਹ ਕੇ ਧੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਹਾਲਾਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰਾਣੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਾਹਿਆ। ਭਾਂਡੇ ਉਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦੇ ਨਲਕੇ ਤੱਕ। ਭਿਸਕੂ ਜਿਹਾ ਜੁ ਹੋਇਆ। ਬੱਸ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਉਪਰਲਾ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਉਪਰਲਾ ਕੰਮ ਵੀ ਭਲਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੁੰਦੈ?

ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਬੜਾ ਹੀ ਨਰਮ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਧੋ-ਧੋ ਕੇ ਮੈਂ ਕੱਢੀ ਜਾਨੀ ਹਾਂ, ਤੇ ਬਹਾਦੁਰ ਹੰਗਾਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਣ ਕੱਢ, ਨਿਚੋੜ ਤੇ ਨੀਲ ਲਗਾ ਕੇ ਉਹੀ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੱਪੜੇ ਇਸਤਰੀ ਕਰਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸੂਟ, ਬਲਾਊਜ਼, ਸਰਾਹਣਿਆਂ, ਗੱਦੀਆਂ ਦੇ ਉਛਾੜ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਕੱਪੜੇ ਉਹੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧੋਬਣ ਦਾ ਬਿੱਲ ਹੁਣ ਅੱਧਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਅੱਗੇ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਉਹੀ ਇਸਤਰੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਿਫ਼ਰ ਸਾੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ-ਪੈਂਟਾਂ ਹੀ ਦੇਈਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੱਚਤ ਦੀ ਬੱਚਤ, ਤੇ ਬਹਾਦੁਰ ਲਈ ਖੇਡ। ਕੰਮ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੁ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ। ਕਦੇ ਪਰਛੱਤੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏਗਾ ਤੇ ਕਦੇ ਟੀਟੂ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਤੱਕ ਲਏ ਸਹੀ, ਫ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਆਪੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਲੈ ਲਵੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਚੱਪਲ ਗੰਢਾਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਚੀ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ। ਬੱਸ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਉਸ ਆਪਣੀ ਚੱਪਲ ਖੰਧੂਈ ਵਿਚ ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪੇ ਗੰਢ ਲਈ।

ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ, 'ਸਵੇਰ ਦੀ ਚਾਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਹੀ', ਪਰ ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਸ ਬਾਲਣੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ। ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਘਿਓ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਰਸੋਈਆ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਨੌਕਰ ਉਡਿਆ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਅ ਵੀ ਵਧ ਜਾਏਗਾ।

ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਟੀਟੂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜਾ ਸੁੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਟੀਟੂ ਦਾ ਬਸਤਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਛੱਡਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਲੈਣ ਵੀ। ਆਖਰ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਬਸਤਾ ਕੋਈ ਘੱਟ ਭਾਰਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਿਚਾਰੇ ਟੀਟੂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਹੀ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਭਾਰ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ।

ਬਹਾਦੁਰ ਟੀਟੂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਦੇ ਬੂਟ ਵੀ ਬੜੇ ਹੀ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੀਤੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਟੀਟੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਰਾ-ਭਰਜਾਈ ਵੀ ਦੂਰ ਤੇ ਭੈਣ ਵੀ। ਉਦਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਚੁੱਪ-ਚੁੱਪ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਦੁਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਹੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ। ਬਹਾਦੁਰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬੜਾ ਮੋਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਘੜੀਆਂ ਗਿਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਟੀਟੂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਲੈਣ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਧੁੱਪ ਤੱਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਮੀਂਹ। ਘੰਟਾ-ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੀਟੂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਬਾਂਦਰ ਬਾਂਦਰ' ਆਖ ਕੇ ਛੇੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਵਾਂਗ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਭੁੜਕਦਾ ਤੇ ਖਊਂ-ਖਊਂ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਟੀਟੂ ਉਸ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਘੋੜ-ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਝੱਸ ਜਿਹਾ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਬਹਾਦੁਰ ਹੱਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬਨੈਣ ਤੇ ਨਿੱਕਰ ਵਿਚ ਹੀ। ਮੈਂ ਝੱਟ ਹੀ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਟੀਟੂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੁੜਤੇ ਵਿਚੋਂ ਕਮੀਜ਼ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੋਰਾ ਚਿੱਟਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ। ਚੰਗੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣ-ਬਣ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਨੌਕਰ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਸਟੈਂਡਰਡ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਗੁਸਲਖਾਨਾ ਵੇਖੋ, ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨੌਕਰ। ਤੇ ਸਾਡਾ ਜਾਂਦਾ ਵੀ ਕੀ ਹੈ? ਕਿੰਨੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਕੋਰ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਕੰਡਮ ਕਰ ਸੁੱਟਦੇ ਸੀ। ਭਾਂਡੇ ਹੀ ਤਾਂ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਉਸ ਬਦਲੇ। ਕੀ ਪੱਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਾਲੇ? ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਕ ਡੌਂਗਾ ਜਾਂ ਪਤੀਲਾ ਜਿਹਾ ਫੜਾ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਦੇਣਗੇ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ। ਹੁਣ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਤਾਂ ਝੁੱਗੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੱਚ ਜਾਣੋ ਤਾਂ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਨੂੰ ਝੁੱਗੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈ ਰਿਹੈ।

ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤਵੇ ਤੋਂ ਉਤਰਦੀ ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਤੇ ਫੁੱਲਵੀਂ ਰੋਟੀ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖਾਣਗੇ, ਪੁੱਛਿਆ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਚ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਇਆ ਇਕ-ਅੱਧ ਸਿਲਕੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੁੱਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਕੂੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸਿਲਕੀ ਵੀ ਕਿਹੜੀ ਘੱਟ ਨਖਰੇਲੋ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੀ ਹੀ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਡਬਲਰੋਟੀ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਿਸਕੁਟ। ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਮੀਟ ਨਾਲ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੀਟ ਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਵੀ ਚਟੋਰਾ ਏ। ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਸਾਲਾ ਕੱਟਦਾ ਏ ਮੀਟ ਲਈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੁਰਗਾ ਮੱਛੀ ਬਣਨ ਦੀ ਭਿਣਕ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਉਪਰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੋਤੀਆਂ ਧੋਣ ਲੱਗੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਜਾਲੇ ਲਾਹੇਗਾ। ਮਾਸ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਤਰੀ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਭੰਨਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ। ਪਰਸੋਂ ਉਸ ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਜ ਖਾਧੀਆਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਬੱਸ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਆਖਿਆ, ਬੱਸ ਕਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ-ਅੱਧ ਬੋਟੀ ਤੇ ਤਰੀ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਖੁਆ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਜਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਟੀਟੂ ਨੂੰ ਸੱਖੀ ਚੱਬਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚ ਹੈ ਨੌਕਰ, ਨੌਕਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਚੀ ਜਾਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦਾ, ਰੱਜੇ ਘਰੋਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਭੁੱਖੇ ਘਰੋਂ, ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਨੌਕਰ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਲਤਾਂ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਵੈਸੇ, ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਦਿਆਂ, ਪਰ ਘਰ ਵਿਚ ਖੀਰ ਬਣੇ ਜਾਂ ਹਲਵਾ, ਮੈਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਂ। ਨੌਕਰ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ?

ਟੀਟੂ ਦੀ ਆਦਤ ਵੀ ਪਿਉ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ। ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਲੇਟ ਵਿਚ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਖਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਔਖਿਆਂ ਸੌਖਿਆਂ! ਭਾਵੇਂ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਤੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਕਾਰਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਘਿਉ ਤੇ ਆਂਡਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਪਰਾਂਠਾ ਤੇ ਆਮਲੇਟ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀ ਜੂਠ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ, ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ।

ਪਿਉ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਭੈੜੀ ਆਦਤ ਹੈ, ਜੂਠਾ ਦੁੱਧ-ਚਾਹ ਛੱਡਣ ਦੀ। ਚਾਹ ਤਾਂ ਚਲੋ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਬਈ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਛਾਣੋ, ਹੇਠਾਂ ਪੱਤੀ ਦਾ ਮਹੀਨ ਬੂਰ ਰਹਿ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਦੁੱਧ ਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੋੜ ਤੱਕ? ਪਰ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਛੱਡਦੇ ਹੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟ। ਅੱਗੇ ਮੈਨੂੰ ਡੋਲ੍ਹਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਿਲਕੀ ਮਿੱਠੇ ਵਾਲਾ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੀ ਜੁ ਨਾ ਹੋਈ। ਉਹਨੂੰ ਅਸਾਂ ਆਦਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਖੁਆਉ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਕਦੇ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਮਿੱਠੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਖਾਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਸੋਫ਼ਿਸਟਿਕੇਟਿਡ ਹੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਅਲਸੇਸ਼ੀਅਨ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪਿਓਰ। ਕੋਈ ਦੇਸੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਗਲਾਸਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਕਟੋਰੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਫ਼ਰਿਜ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਸੌਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿਲਕੀ ਕੋਲ ਬਿਸਤਰ ਕਰ ਕੇ ਸੌਣ ਭੇਜ ਦੇਈਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਦੇ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਟੀ.ਵੀ. ਦੀ ਲੇਟ ਨਾਈਟ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਫਰਿਜ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਦੁੱਧ ਗਰਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪੀਵੀਏ ਤੇ ਉਹ ਤੱਕੇ, ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲਗਦਾ। ਆਖਰ ਉਹ ਵੀ ਰੱਬ ਦਾ ਜੀਅ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।

ਚਾਹ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ ਬਹਾਦੁਰ। ਕਹਿੰਦੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਵੀ ਚਾਹ ਪਿਲਾਂਦੀ ਸੀ। ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਪੱਤੀ ਉਬਾਲ ਕੇ। ਪਿਲਾਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਏਨੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾ ਸਕਦੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਕਿਹੜਾ ਇੰਜ ਦੀ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ।

ਉਂਜ ਬਹਾਦੁਰ ਦੀ ਚਾਹ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ। ਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੱਗਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਜਨਾਂ ਵਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੌਣ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟ ਤੱਕ? ਕਈ ਤਾਂ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਪਿਆਲੀ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਿੰਗਾ ਦੁੱਧ ਤੇ ਮਹਿੰਗੀ ਖੰਡ। ਸੁੱਟੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਬਹਾਦੁਰ ਉਸੇ ਵਿਚੋਂ ਭੁਗਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੂਠ ਸੁੱਚ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਘਿਸੀਆਂ ਪਿਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਕੱਪ ਨਾਲ ਬੁੱਲ੍ਹ ਛੁਹਾਣ ਨਾਲ ਕੀ ਜੂਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਛੂਆ-ਛੂਤ ਤੇ ਜੂਠ ਸੁੱਚ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪਛੜਿਆ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਿਥੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵਧੀਆ ਏ। ਬਈ, ਆਪੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਪਾ ਲਵੋ। ਤਰੀਕਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਵੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹੀ ਹੈ। ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਹੀ ਪਰੋਸ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ, ਪਰ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਪਲੇਟ ਭਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਜੂਠੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਂਖਰੇ ਦੇ ਪਿੱਟੇ। ਅਖੇ, 'ਵਾਦੜੀਆਂ, ਸਜਾਦੜੀਆਂ ਨਿਭਣ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।'

ਸੁਣਿਐ, ਮਦਰਾਸ ਤੇ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਜੂਠ ਵਿਕਦੀ ਹੈ। ਸੇਰਾਂ ਦੇ ਭਾਅ। ਗਰੀਬ ਕੰਗਾਲ ਤਾਂ ਉਸੇ ਨਾਲ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਜੀਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਖਰ ਘਰ ਦੀ ਹੀ ਜੂਠ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਨੌਕਰ। ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ?

ਕੱਲ੍ਹ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਖਾਵੇ ਕੌਣ? ਨਾ ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਿੱਠਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ। ਬੱਸ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਲਾ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਟੀਟੂ ਉਂਜ ਤਾਂ ਕੜਾਹ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ, ਪਰ ਰੜ੍ਹਿਆ-ਰੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ। ਬੜਾ ਚੇਤੰਨ ਹੈ, ਮੁਟਾਪੇ ਬਾਰੇ। ਹੁਣ ਜੇ ਪੰਜ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਾਹਦਾ? ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਗੇਟ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਲੰਘਦਿਆਂ-ਪਲੰਘਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਣ। ਕੋਈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕਤਰਾਅ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੌ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਿਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵਰਤਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਹੱਥ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਲਵੋ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੋਰ ਪਾਪ ਲਗਦੈ। ਏਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਬਾਹਲੇ ਲੋਕੀਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਭੁਆ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਲੋਕ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਅਹਿਸਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸ਼ਰਧਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਧਰੋਂ ਸੁਰਖ਼ਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਖੁਆ ਦਈਦਾ ਹੈ।

ਬੱਸ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਪੁੱਗ ਗਈ ਸਮਝੋ।

ਸੰਗਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਬਹਾਦੁਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਠਿਕਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੱਸ, ਫਿਰ ਦੇ ਬਾਲਟੀਆਂ ਤੇ ਬਾਲਟੀਆਂ! ਛੱਤ ਧੋਂਦਾ ਹੈ, ਪੌੜੀਆਂ ਧੋਂਦਾ ਹੈ, ਬਰਾਂਡੇ ਧੋਂਦਾ-ਧੋਂਦਾ ਸੜਕ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਏ ਘਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦਈਏ। ਨਾਲੇ ਪੁੰਨ ਨਾਲੇ ਫ਼ਲੀਆਂ।

ਨਵੇਂ ਵਿਆਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰੋੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰੋਂ ਪਰਤਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੂਟ ਲਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ, ਪੈਰ ਧੋਂਦੀ ਸਾਂ, ਘੁੱਟਦੀ ਸਾਂ। ਮਗਰੋਂ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਦੇ ਬੋਝ ਨਾਲ ਕਿਸ ਕੋਲ ਵਿਹਲ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਬਾਹਾਂ ਦੁਖਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਡਾਢੇ ਤਰਸੇ ਹੋਏ ਸਨ ਵਿਚਾਰੇ ਦਬਵਾਨ ਘੁਟਾਣ ਨੂੰ। ਹੁਣ ਗੇਟ ਅੰਦਰ ਗੱਡੀ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਬਹਾਦੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਗ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਫੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫ਼ੇਰ ਬੂਟ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਂਦਾ ਤੇ ਘੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਝੱਸਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਝੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਪਿਉ ਤੇ ਦਾਦੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਆਚਾ ਬਹਾਦੁਰ ਘੰਟਿਆ ਬੱਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੱਪਦਾ-ਘੁੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਇਥੇ ਹੈ ਕੌਣ? ਅਸੀਂ ਹੀ ਤੇ ਹਾਂ ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ।

ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵੀ ਡਾਢਾ ਖੁਸਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਹਿਕਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੱਥ ਲਾਵੇ। ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੈਠਾਂ ਤਾਂ ਬੈਠੀ ਹੀ ਰਹਾਂ। ਸੂਹੇ ਘੁੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੋਡੇ। ਸੋਜ਼ਿਸ਼। ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਬੜੀ ਬੁੱਢੀ, ਮਰੀ ਮਰਦੂਦ ਜਿਹੀ। ਮੈਲੀ ਵੀ ਬੜੀ ਸੀ। ਬੋ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ। ਮਿਤਲਾਂਦਾ ਸੀ ਦਿਲ। ਕਚਿਆਣ ਜਿਹੀ। ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਦਸ ਰੁਪਏ ਲੈਂਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਉੱਕਾ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਵਗਾਰ ਹੀ ਕੱਟਦੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਘੜੀ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟਾਂਦੀ। ਮਜਾਲ ਹੈ ਜੁ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਾਧੂ ਲਾ ਦੇਵੇ।

ਇਕ ਦੋ ਵੇਰਾਂ ਮੈਂ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਵੀ ਗਈ ਸੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਾਉਣ। ਪੂਰੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਦੇ। ਘਿਓ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਲਡ ਕਰੀਮ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਲਡ ਕਰੀਮ ਵੀ ਕਾਹਦੀ ਜੀ! ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਜੈਲੀ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਇਤਰ ਰਲਾਅ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਜੈਤੂਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਿਫਾਈਂਡ ਆਇਲ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਤਲੀਆਂ ਸੁਕੜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਪਰ-ਕਟੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ। ਪੁੱਠੇ ਸਿੱਧੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਝੱਟ ਬੁੱਕਾਂ ਰੁਪਏ ਬਟੋਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਦੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝੋ। ਤੋਬਾ! ਤੋਬਾ! ਬਾਜ਼ ਆਏ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਚੋਚਲਿਆਂ ਤੋਂ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੋਸੇ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਤੇ ਬਦਾਮ ਰੋਗਨ ਨਾਲ ਕਰਾਈਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਬਦਨ ਦੀ। ਗੋਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਥੱਲੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਂਦੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਨਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਝੱਸਣਾ। ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਝੱਸਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ, ਪੋਲੇ-ਪੋਲੇ ਹੱਥ।

ਕਦੇ ਏਨਾ ਪਿਆਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਕਰਦੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਚੁੰਮ ਲਵਾਂ, ਪਰ ਝਿੰਦੇ ਜੁ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ।

ਮੇਰੀਆਂ ਦਰਦਾਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਕਾਫ਼ੂਰ ਹੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਖੁੱਸਦੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਉਪਰਲੇ ਕੰਮ ਨੇ ਹੀ ਬਿਮਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦੈ। ਠੰਢੇ ਤੱਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰਨੇ, ਕੱਪੜੇ ਧੋਣੇ, ਝਾੜ ਪੂੰਝ ਕਰਨੀ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕਨਾਲੀ ਦੋ ਕਨਾਲੀ ਕੋਠੀਆਂ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਦੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਕਦੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦਰਦਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਕੀ ਹੋਵੇ?

ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਮੈਨੀਕਿਓਰ ਤੇ ਪੈਡੀਕਿਓਰ ਵੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਅੱਸੀ ਰੁਪਏ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਿਲਮਚੀ ਵਿਚ ਸਾਬਣ ਤੇਲ ਤੇ ਗਲਿਸਰੀਨ ਪਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਪੈਰ ਭਿਓਂ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਅੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਝਾਂਵੇਂ ਨਾਲ ਝੱਸਦਾ ਹੈ। ਨਰਮ ਪਏ ਨਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਨੇਲ-ਕਟਰ ਨਾਲ ਕੱਟਦਾ ਤੇ ਰੇਤੀ ਨਾਲ ਤਰਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਤੌਲੀਏ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਪੈਡੀਕਿਓਰ ਨਾਲ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਲਸਾਂਦੀ-ਅਲਸਾਂਦੀ ਘੂਕ ਸੌਂ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਚਲੋ, ਬਹਾਦੁਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪੱਜ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਹੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਘੜੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੈਰ ਪਾਇਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਨਿੱਕੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹਾਂ।

ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਛੱਡਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਸ ਬਹਾਦੁਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀ ਕਰਦੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ, ਵਿਆਹੇ ਵਰ੍ਹੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਆਏ ਗਏ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਸਨ- 'ਟੀਟੂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋ ਗਏ? ਰੀਤੀ ਦਾ ਸੋਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ? ਨਿਰਲੇਪ ਦਾ ਖ਼ਤ ਆਇਆ?' ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਿਲਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਦੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਿਲਕੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਮੁੰਦ ਕੇ ਇੰਜ ਸੁਣਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹਾਦੁਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਨ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸ-ਮੁਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਾਡਲਾ ਜੁ ਹੋਇਆ! ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਲਾਡਲਾ, ਬਹਾਦੁਰ!

ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਗਜ਼ਲਾਂ

(1)

ਬਾਰੂਦ ਦਾ ਖੜਾਕ ਜਾਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਆ ਗਿਆ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਬੁਝਾ ਗਿਆ।
ਐਵੇਂ ਨਾ ਮੇਰੇ ਸ਼ੌਕ ਦਾ ਮੌਜੂ ਉਡਾਈ ਜਾ
ਇਹ ਵੀ ਸਿਰ ਉਠਾ ਕੇ ਜੀਣਾ ਸਿਖਾ ਗਿਆ।
ਕਾਹਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦੈਂ ਮੇਰੀ ਆਵਾਰਗੀ ਦਾ
ਮੇਰਾ ਖੁਦ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਬਣਾ ਗਿਆ।
ਪਲਕਾਂ ਤੇ ਤੀਲ੍ਹਾ ਤੀਲ੍ਹਾ ਚੁਣ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ
ਖ਼ਾਬਾਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਪੰਛੀ ਗਿਰਾ ਗਿਆ।
ਜਾਣਾ ਹੈ ਯਾਰ ਕਿਥੇ? ਆਪਣਾ ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਕਰ
ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਮੈਖਾਨਾ ਆ ਗਿਆ।
ਹਸਣਾ ਤਾ ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹੁਨਾ ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਦੋਸਤਾ!
ਹਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਵੀ ਹੁੰਦੈ, ਡਰਾ ਗਿਆ।
ਸਸੀ ਨਹੀਂ ਸੈਂ ਤੂੰ, ਨਾ ਪੁੰਨੂ ਮੈਂ ਹੀ ਸਾਂ
ਫੇਰ ਰੇਤ ਤਤੀ ਕਿਹੜਾ ਪੈਰੀਂ ਵਿਛਾ ਗਿਆ।
ਕਾਹਤੋਂ ਉਡੀਕ ਕਰਦੈ ਸਖਣੇ ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ
ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਿਧਰ, ਪੰਛੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਕਿੰਨੀ ਉਡੀਕ ਸੀ, ਜਾਂ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਤ
ਦੀਵੇ ਮੇਰੀ ਉਮੀਦ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਬੁਝਾ ਗਿਆ।
ਚੁਲ੍ਹੇ ਅਜ ਨੇ ਠੰਡੇ, ਤੌੜੇ ਅਜੇ ਨੇ ਸਖਣੇ
ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਕ ਕੀ, ਕਿਦ੍ਹਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ।
ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦੇ, ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਔਲੀਏ
ਫਿਰ ਕੌਣ ਬਾਗੀ ਆ ਕੇ ਤੀਲ੍ਹੀ ਲਾ ਗਿਆ।

(2)

ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ? ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਯਾਰੋ,
ਦਰਮਿਆਨ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਫਾਸਲੇ ਯਾਰੋ।
ਦੋਸਤੀ, ਪਿਆਰ ਮੁਹਬਤ ਜਿਹੇ ਲਫਜ਼,
ਵਕਤ ਆਇਆ ਤਾਂ ਖੋਖਲੇ ਨਿਕਲੇ ਯਾਰੋ
ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ, ਥਾਂ ਕੁ ਥਾਂ, ਰਾਤ ਬਰਾਤੇ,
ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੜੇ ਯਾਰੋ।
ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ, ਜਾਂ ਮੜ੍ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ,
ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਏ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੁਲਬਲੇ ਯਾਰੋ।
ਫੁਲ, ਮਹਿਕ ਜਾਂ ਬੁਲਬਲਾਂ ਦੇ ਨਗਮੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਥਲਾਂ 'ਚ ਸੜੇ ਯਾਰੋ।
ਡਲ ਦਾ ਹੁਸਨ ਅਜੇ ਵੀ ਉਤਨਾ ਹੈ, ਪਰ,
ਲਹਿਰਾਂ 'ਚ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਘਰ ਬਲੇ ਯਾਰੋ।
ਦਿਨ ਅੜੇ ਸੀਨੇ 'ਚ, ਜਾਂ ਰਾਤ ਅਖੀਂ ਲੜੇ,
ਕੀ ਵਕਤ ਡਾਢੇ ਵੀ ਲੰਘਦੇ ਅੜੇ ਯਾਰੋ।
ਲਫ਼ਜ਼ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ, ਰਫਯੂਜੀ ਸੰਤਾਲੀ ਦੇ,
ਚੁਰਾਸੀ 'ਤੇ ਨਬੇ 'ਚ ਬਣੇ ਕਾਫਲੇ ਯਾਰੋ।
ਹਿਰਨ ਦੀ ਚਾਲ, ਜ਼ੁਲਫਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਲਿਆਏ ਸੀ,
ਦਿਲ ਹੀ ਜਾਣਦੈ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਟਲੇ ਯਾਰੋ।
ਦਿਨ ਤਾਂ ਦਫਤਰ ਦੇ ਰੌਲੇ 'ਚ ਲੰਘ ਹੀ ਜਾਂਦੈ,
ਦਿਲ ਨੂੰ ਡੋਬੂ ਪਵੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਢਲੇ ਯਾਰੋ।
ਜੇਬ੍ਹ ਖਾਲੀ, ਨਾ ਸਿਫਾਰਸ਼, ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਖਾਤਰ,
ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ? ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ ਯਾਰੋ।

(3)

ਚੁਪ ਦੇ ਕਿਲ ਅੜ ਗਏ ਨੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਫਨੀਅਰ ਸਪ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ।
ਚੰਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਣੈ ਉਸ ਪਾਸੇ,
ਛਤ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨਾ ਹੋਣਗੇ ਰੋਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚ।
ਡਾਢਾ ਮਾਣ ਸੀ ਜੇਰਿਆਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ,
ਫਰਸ਼ ਤੇ ਤਿਲਕੇ ਤੇ ਜਾ ਪਏ ਦਰਾਂ ਵਿਚ।
ਪਰਾਂ 'ਚ ਬਿਜਲੀ, ਤੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਝਾਂਜਰ,
ਕਬੂਤਰ ਪਾ ਉੜੇ ਗਾਨੀ ਗਲਾਂ ਵਿਚ।
ਬੰਦ ਕਮਰੇ 'ਚ ਹੁਣ ਫੋਨ ਤੇ ਕੰਮ ਚਲਦੈ,
ਭਟਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਦੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚ।
ਗੋਲੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੇ ਕਿੱਸੇ,
ਲੋਕੀਂ ਕੈਦ ਨੇ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਦਰਾਂ ਵਿਚ।
ਬਦਲ ਥੰਮ ਗਏ ਨੇ, ਤਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ,
ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਭਿਜ ਦੇ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ।
ਖੁਸ਼ਬੂ, ਨਾ ਹਵਾ, ਨਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਿਧਰੇ
ਕੰਧਾਂ ਕੰਧਾਂ ਉਸਰ ਗਈਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ।
ਮੁਰਗ, ਵਿਸਕੀ, ਬੀਅਰ ਤੇ ਪਰਚਾ ਚਲਾ,
ਤੇਰੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋਊ ਆਲੋਚਕਾਂ ਵਿਚ।
ਚਾਹੁਣ ਨਾ ਚਾਹੁਣ ਤੇ ਕੀ ਏ 'ਮੁਸ਼ਤਾਕ'
ਅਗ ਜੰਗਲ ਦੀ ਆਈ ਲੈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ।

(4)

ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਆਇਆਂ ਪਰ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਹੀਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਨੂਆਂ ਦਾ, ਰੰਗਾਂ ਦਾ, ਕੋਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ।
ਮੈਂ ਅਕਾਰਨ ਹੀ ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ, ਧਰਦਾ ਹਾਂ ਦੀਵੇ,
ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ, ਨਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰ ਨਹੀਂ।
ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਵਾ ਜਿਗਰਾ,
ਕਿਵੇਂ ਸਾੜਾਂ? ਤੇਰੇ ਖਤ ਨੇ, ਕੋਈ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨਹੀਂ।
ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮੀ, ਇਕ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖ ਦਿਆਂ, ਕਿ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ।
ਮੇਰਾ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ, ਤੇਰੇ ਘਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਣੈ,
ਕੁਝ ਆਸਾਂ, ਕੁਝ ਨਾਮੁਰਾਦੀਆਂ, ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ।
ਤੇਰਾ ਇਕਰਾਰ ਤਾਂ ਮੰਨਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸਾਂ, ਕਿ ਹਵਾ,
ਚੀਖ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਇਹ ਝੌਲਾ ਏ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ।"
ਉਹ ਧੂੰਏਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ,
ਜਿਦ੍ਹਾ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਛਾਂ ਨ੍ਹੀਂ, ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ।
ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਵਹਿਮ ਟੁਟ ਗਿਆ ਲਗਦੈ,
ਤਦੇ 'ਮੁਸ਼ਤਾਕ' ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਬੇਕਰਾਰ ਨਹੀਂ।

ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਗਜ਼ਲ

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ

ਤੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਇਓਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਗਈ
ਪੀੜ ਦਿਲ ਦੀ ਬੂੰਦ ਬਣ ਕੇ ਅਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਗਈ
ਦੂਰ ਤਕ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਤੇਰੀ ਪੈੜ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੀ ਰਹੀ
ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਪੈੜ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਮਿਟੀ ਖਾ ਗਈ
ਟੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਤੇਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਬਹਾਰ
ਟੁਰਨ ਪਿਛੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਕਲੀ ਕੁਮਲਾ ਗਈ
ਉਸ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਅਸਾਂ ਬੋਲਿਆ ਨਾ ਵੇਖਿਆ
ਇਹ ਜ਼ਬਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪਥਰਾ ਗਈ
ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸੌਗਾਤ ਜਿਹੜੀ ਪੀੜ ਸੈਂ ਤੂੰ ਦੇ ਗਿਓਂ
ਅੰਤ ਓਹੀਓ ਪੀੜ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀ ਖਾਂਦੀ ਖਾ ਗਈ।

ਮੇਰੇ ਨਾਮੁਰਾਦ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਪੜਾਅ ਹੈ ਆਇਆ
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਤਰਸ ਆਇਆ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮਾਸੂਮ ਦਾ ਕੁਝ ਹਾਲ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ
ਸੂਲੀ ਤੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਜਿਉਂ ਮਰੀਅਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਾਇਆ
ਇਕ ਵਕਤ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ, ਲਗਦੇ ਸੀ ਸਭ ਪਰਾਏ
ਇਕ ਵਕਤ ਹੈ ਮੈਂ ਖੁਦ ਲਈ ਅਜ ਆਪ ਹਾਂ ਪਰਾਇਆ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਦ ਦਾ ਵੀ ਉਕਾ ਨਾ ਭੇਤ ਚਲਿਆ
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਟਕੋਰ ਕੀਤੀ ਵਧਿਆ ਸਗੋਂ ਸਵਾਇਆ।
ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਣੋਂ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕਿਆ
ਆਪਣਾ ਮੈਂ ਹਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪੇ ਜਦੋਂ ਸੁਣਾਇਆ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਯਾਰ 'ਸ਼ਿਵ' ਦੇ ਮੁਦਤ ਹੋਈ ਹੈ ਮਰਿਆਂ
ਪਰ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੈ ਅਜ ਤੀਕ ਉਸ ਦਾ ਸਾਇਆ।

ਅਜੇ ਕੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ ਛੂਤਛਾਤ ਦਾ ਜਾਲ

ਕੁਝ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੈਸ਼ਨ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ, ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰਾ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਮੈਰਿਟ ਆਧਾਰਤ' ਸਮਾਜ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦਲਿਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਛੂਤਛਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੋਗਸ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਨਅਤੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਮੱਠਾ, ਗ਼ੈਰ-ਬਰਾਬਰੀ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਪੂਰਵ-ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜਕ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਜਾਤ-

ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬਿਦਵਈ

ਪਾਤ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਿਆ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ।

ਹੁਣ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਅਪਲਾਈਡ ਇਕਨੌਮਿਕ ਰਿਸਰਚ' ਅਤੇ 'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਮੈਰੀਲੈਂਡ' (ਅਮਰੀਕਾ) ਵੱਲੋਂ 2011-12 ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਇਸ ਮਿਥ ਦੀਆਂ ਵੀ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਛੂਤਛਾਤ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ 42000 ਘਰਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਸਾਰਾ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਛੂਤਛਾਤ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਜੇ ਉੱਤਰ 'ਨਾਂਹ' ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨੋਗੇ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ?' ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 27 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ 'ਨਹੀਂ'।

ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ 27 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ (52 ਫ਼ੀਸਦੀ) ਨੇ ਕਬੂਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਅਖੌਤੀ 'ਉੱਚੀਆਂ' ਜਾਤੀਆਂ 'ਤੇ (24 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜੋ ਜਾਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੇ ਵੀ 33 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕ ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 15 ਅਤੇ 22 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਛੂਤਛਾਤ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਾਤੀਵਾਦ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਧਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਛੂਤਛਾਤ ਦੀ ਦਰ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ 30 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ। 30 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 35, 23 ਅਤੇ 18 ਫ਼ੀਸਦੀ ਜੈਨ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਛੂਤਛਾਤ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਆਦਿ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਘਾਟ ਰਹੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਥੇ ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਅਮਲ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਖੇਤਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਮਾਜਕ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਿਤੇ ਵਧੀਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ 1995 ਤੋਂ 2011 ਤੱਕ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਤਸ਼ੱਦਦ ਵਿਰੋਧੀ) ਐਕਟ (ਪੀ.ਓ.ਏ.) ਅਧੀਨ ਸਾਲਾਨਾ 262 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। 2012 ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 304 ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਜਿਥੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਦਲਿਤ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਿਖ਼ਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਵਿਆਪਕ ਸਮਾਜਕ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੌਰਾਨ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਕੁਝ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ 69 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਉਕਤ 45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੀ ਕੌਮੀ ਔਸਤ ਦਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਛੂਤਛਾਤ ਜਾਤੀਵਾਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘ੍ਰਿਣਾਜਨਕ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਪੱਖ ਹੈ ਜੋ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਏਨਾ 'ਦੂਸ਼ਿਤ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਤੇ ਕੱਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਰਤਨ ਧੋਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ-ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਚੁਣਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 5 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਿਆਹ ਹੀ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਕਾਬੂ ਹੈ।

ਜਨਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉੱਚਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹੀ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦਲਿਤ, ਆਦੀਵਾਸੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਦਾਗੀ' ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਭਾਂਡੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਖਾਨੇ ਤੱਕ ਸਾਫ਼ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਅਲਹਿਦਪਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਨਕਲੀ ਫ਼ਰਕ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਫ਼ਰਕ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਘੱਟ ਆਮਦਨੀ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਅਮਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਅੱਡਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਜੋ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤਾਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 56 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦਲਿਤਾਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਪੀਣ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਵਰਗੀਆਂ ਮਿਊਂਸਪਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਭਰੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਵਿਤਕਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁਢਲੀ ਸਮਰਥਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਤੀਵਾਦ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਅਨਿਆਂ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਅਨੈਤਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮੁਢਲੇ ਨਾਗਰਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਵੀ ਉਲਟ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਜਾਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ, ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਓ.ਏ. ਨਾਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਦਰ 4 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ।

ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਆਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਉਸ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਸੁਧਾਰਕ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲੰਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅੱਡਰੇਪਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਾ ਰਹੇ। ਸਿਰਫ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਆਗੂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘਾੜਾ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਾਕੀ ਪੱਖਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਜਾਣਾ ਪੀ.ਓ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ-ਯੋਗ ਜੁਰਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਮਾਈ ਬੈਠੇ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸੌਖਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਲੜਾਈ ਛੱਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਛੂਤਛਾਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਆਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਉਸ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਸੁਧਾਰਕ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲੰਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅੱਡਰੇਪਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਾ ਰਹੇ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਦਖਲ ਫਿਰ ਵਧਿਆ

ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਲਈ ਸਥਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਕੌਮੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਫੀ ਵਧੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ। ਸੋ, ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਰਹੀਲ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਜੌਨ ਕੈਰੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਲਈ 'ਜੋੜਕ ਤਾਕਤ' ਦੱਸਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਜਨਰਲ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੂਝ ਭਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰੇ ਹਨ। ਗੜਬੜਗ੍ਰਸਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰਬ-ਏ-ਅਜ਼ਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫ਼ੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦ

ਆਰਿਫ ਨਿਜ਼ਾਮੀ

ਵਿਰੋਧੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਮੋੜ ਵਜੋਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਗਰਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਈਆਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ (ਨਵਾਜ਼) ਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਉੱਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਕੜ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਧਰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਰੈਲੀਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਅਤੀਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉੱਤਰਦਿਆਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਚੁਣੇ ਗਏ ਫ਼ੌਜੀ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਬੰਧ ਵਿਗੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਖਟਾਸ ਉਦੋਂ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਸਰਬ-ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਉਸ ਵਕਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਫ਼ੌਜ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁਖੀ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਲ-ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਜੀਓ ਟੀ.ਵੀ. ਨਾਲ ਹੋਏ ਟਕਰਾਅ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਅਤੇ ਰਹੀਲ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਦੋਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਗੜ ਗਏ ਜਦੋਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੁਰੀਅਤ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਹੇ। ਹਾਮਿਦ ਮੀਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਣਪਛਾਤੇ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਨਵਾਜ਼ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਦਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਵਾਲਾ ਰੁਖ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਦੋਂ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਮੱਧ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਧਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਤੀਜੇ ਅੰਪਾਇਰ' ਦੀ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਨੁੱਕਰੇ ਧੱਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ, ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ, ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਹਾਂਸਭਾ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਬੰਧੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਈ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਜ਼ਹੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਧਰ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਕੌਮੀ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੌਕਤ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਵਾਦਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਚਣ ਦਾ ਵੀ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਏਨੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਠਮੰਡੂ ਵਿਖੇ ਸਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਣੀ ਕਾਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਝਿਜਕ ਵਰਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਾੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਸੁਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੁਧਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਮਲ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੈਰੀ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ 'ਜੋੜਕ ਤਾਕਤ' ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਕੈਰੀ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਜ ਅੰਤਰ ਵਿਸਫੋਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਫ਼ੌਜ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਜੁਟ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਵਜੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ, ਸਮਾਜਕ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਖਰਚ ਅਤੇ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਰਥਿਕਤਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਉਭਾਰੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੀ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਆਰਥਿਕਤਾ, ਪਾਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਅਰਾਜਕਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਕੀਕੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ੌਜ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਸਫ਼ਲਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਇਥੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਬਾਹਕੁਨ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਪਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਾਗਰਿਕ ਹਾਕਮ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਸਕਣ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੀ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਛੱਡਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਫ਼ੌਜ ਖ਼ੁਦ ਮੰਨ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਡਾ ਭਾਰੀ ਖਰਚ ਤਾਂ ਹੀ ਘਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਹੋਵੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦਿਖਾ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਸੀਹੇ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਸੀਹੇ ਅਸਫ਼ਲ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ: ਸਾਹ ਘੁੱਟਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਤਾਰੀ ਹੈ...

ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਕਲਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਖਰੂਦੀ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਰੁਖਸਤ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਓਪਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਖੁਦ ਆਖਦਾ ਹੈ- "ਸਾਡੇ ਦੌਰ ਵੇਲੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ ਐਕਸ਼ਨ ਭਰਪੂਰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਅਤੇ ਸਮਿਤਾ ਪਾਟਿਲ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਝ ਚੰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਉਹ ਥੀਏਟਰ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀਆਂ।" ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ੌਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਦਾ ਅਲਾਪ

ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਸਰ ਜੇ.ਜੇ. ਸਕੂਲ ਆਫ ਆਰਟਸ ਤੋਂ ਫਾਈਨ ਅਰਟਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਸੋਲੋ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਥੀਏਟਰ ਵੱਲ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਫਿਲਮ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰਾਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਵਧੀਆ ਅਦਾਕਾਰੀ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਛੇ ਵਾਰ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਅਦਾਕਾਰ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ 1986 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਬਤੌਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਰਾਠੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ।

ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਖਿੱਚਿਆ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਲੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਿੰਦੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਮਾਰੇ-ਮਾਰੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਇਸ ਗੰਦੀ ਗੇਮ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਮਾਹੌਲ ਖਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਬੜੇ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮੋਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਬੜੀ ਵੁਕਅਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇਕ-ਇਕ ਬੰਦਾ ਜੀਅ-ਜਾਨ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਮਾਹੌਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਸ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਕਲ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰੀ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕਤਾ ਭਾਲਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਨੇ ਰਜਨੀਗੰਧਾ, ਛੋਟੀ ਸੀ ਬਾਤ, ਚਿੱਤ ਚੋਰ, ਘਰੌਂਦਾ, ਭੂਮਿਕਾ, ਬਾਤੋਂ ਬਾਤੋਂ ਮੇਂ, ਗੋਲਮਾਲ, ਆਂਚਲ, ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸ੍ਰੀਮਤੀ, ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ, ਆਦਮੀ ਔਰ ਔਰਤ, ਖਾਮੋਸ਼, ਝੂਠੀ ਤੇ ਸਮਾਂਤਰ ਵਰਗੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ। ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਹਿਜ ਅਦਾਕਾਰੀ ਲਈ ਵੀ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਤੌਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਦਾਇਰਾ' ਦੀ ਚਰਚਾ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੁੱਬ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਹਨੇ 1996 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਇਕ ਪੂਰੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਔਰਤ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਦਾ ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਨਿਰਮਲ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਇੰਨੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨਿਰਮਲ ਪਾਂਡੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਸੀ।

ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਲਈ ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਹ-ਘੁੱਟਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵੱਲ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹੈ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਨਰੇਂਦਰ ਦਭੋਲਕਰ ਦੇ ਕਤਲ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਅਮੋਲ ਪਾਲੇਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਤੇ ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਦਾ ਰੰਗ

ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਲਿੰਗਾ' ਦੀ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਇਕ ਅਫਵਾਹ ਇਹ ਉਡ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ 60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਝੂਠੀ ਨਿਕਲੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਆਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ 16 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ। ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦੀਆਂ ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਵਜ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਟਾਰ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਬੈਨਰ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਬੜਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਾਹ-ਵਾਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਫੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਰਹੀ।

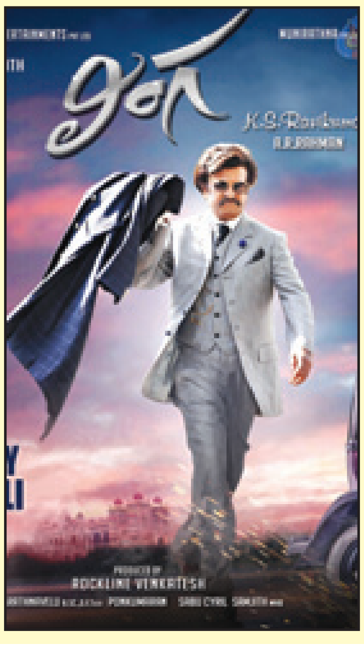

ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਪਿਤਾ-ਸ਼ਰਧਾ

ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮ 'ਹੈਦਰ' ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਲਈ ਖੂਬ ਤਰੱਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਗਿੰਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਆਫ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡਜ਼' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋ ਜਾਵੇ। 56 ਸਾਲਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਹੁਣ ਤੱਕ 700 ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਖਲਨਾਇਕ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਵੱਡੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਫਿਲਮ 'ਤੀਨ ਪੱਤੀ' ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਸਾਲ 2013 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਆਸ਼ਕੀ-2' ਨਾਲ ਉਹ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਦੀਆਂ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਘੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਹੈਦਰ' ਫਿਲਮ ਲਈ ਸਾਈਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਏ.ਬੀ.ਸੀ.ਡੀ.-2' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਘੇ ਡਾਂਸਰ ਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਵਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਉਂਗਲੀ' ਵਿਚ 'ਡਾਂਸ ਬਸੰਤੀ' ਗੀਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਅਪੀਅਰੈਂਸ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਦਮ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਬੈਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

THIS COMBINATION BRINGS YOU
THE BEST IN DESI ENTERTAINMENT.
Enjoy top Punjabi and Hindi TV channels with DISH.
Punjabi Mega Pack
$24.99/mo
Hindi Elite Pack
$34.99/mo EVERYDAY PRICE
3 MONTHS FREE
APPLIES TO THE 4TH, 5TH AND 6TH MONTHS
NEW rishtey
Requires 24-month commitment, credit qualification, and subscription to qualifying American programming.
FREE
100+ Bollywood Movies On Demand
Professional Installation in up to 6 rooms
All offers require 24-month commitment and credit qualification. Monthly fees apply based on number of rooms.
LIMITED-TIME OFFER.
ORDER NOW!
1-888-626-0801
MUST MENTION OFFER CODE AT TIME OF ORDER
SAVE 3
Cannot be combined with other Offer Codes
dish
International programming requires additional $10/mo International Basic package or any America's Top package.
Important Terms and Conditions: International 4th, 5th, and 6th Months Free: Valid for activation and installation of qualifying DISH service. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package in addition to a qualifying International package. For the 4th, 5th, and 6th months you will receive a monthly credit equal to the cost of the selected package. You will be responsible for any monthly or upfront costs beyond the value of the credit. Promotional Offers: Must provide Promotional Code at time of order. All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After any applicable promotional period, then-current everyday monthly price applies and is subject to change. ETF: If you cancel service during first 24 months, early termination fee of $20 for each month remaining applies.
Additional Requirements: Installation/Equipment Requirements: A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Upfront and additional monthly fees may apply. Miscellaneous: Offers available for new and qualified former customers, and subject to terms of applicable Promotional and Residential Customer agreements. State reimbursement charges may apply. Additional restrictions and taxes may apply. Offer ends 1/14/15.
© 2014 DISH Network L.L.C. All rights reserved.